

Bütün Dünya

192297

SAYI: 2010 /01

FİYATI: 4 TL

2000

Cengiz Özakıncı'dan,
özgün belge ve bilgilerle

Dersim Dersi

Emre Kongar
Cumhuriyet'te
yazdı: **"Gerçek
'Bir Büyük İnsan'
Mehmet Haberal"**

SAYFA: 10

Alman Askeri
Ataşesi Kitabında
Israr Ediyor:

**"Almanya
Türkiye'den
Özür Dilemek
Zorunda"**

SAYFA: 36

Her totaliter lider gider.

**Sonunda
Ardından
Temizlik
Başlar** SAYFA: 88

**Biraz da biz
size soralım mı
Batılı dostlar ?**

SAYFA: 104

Unutulması
gereken davanın
unutulmaz sanığı
ve sözleri:
**SOKRATES'İN
SAVUNMASI**

SAYFA: 40

90 yıl önce bu ay
Mustafa Kemal
Hakimiyeti Milliye'yi
Anlatıyor

SAYFA: 25

HABERAL NEREDE BİZ ORADAYIZ

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
1 OCAK 2010
Bütün Dünya
2000

**Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:**

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Mehmet Muhsinoğlu

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut

Görsel Yönetmen:

Turgut Keskin

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür
hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi

kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler,
Ankara adresindeki Aküm
Reklamcılık, Danışmanlık ve
Yayıncılık Ajansı

Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin
3. Cadde, No: 2, Yenimahalle,
Ankara adresindeki tesislerinden
basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Necmi Tanyolaç, Kaya Karan, Alaettin Giray,

Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,

Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Nuray Bartoschek, Cahit Batum,

Prof. Dr. Yüksel Bozer, Haluk Cansın,

Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,

Pelin Hazar, Muzaffer İzgü, Özüm Larçın,

Mehmet Muhsinoğlu, Filiz Leloğlu Oskay,

Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden,

Bekir Özgen, Yaşar Öztürk, Erdoğan Sakman,

Songül Saydam, İzlen Şen, İzmir Tolga,

Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,

Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)

Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Abone Hizmetleri:

(0212) 314 08 88

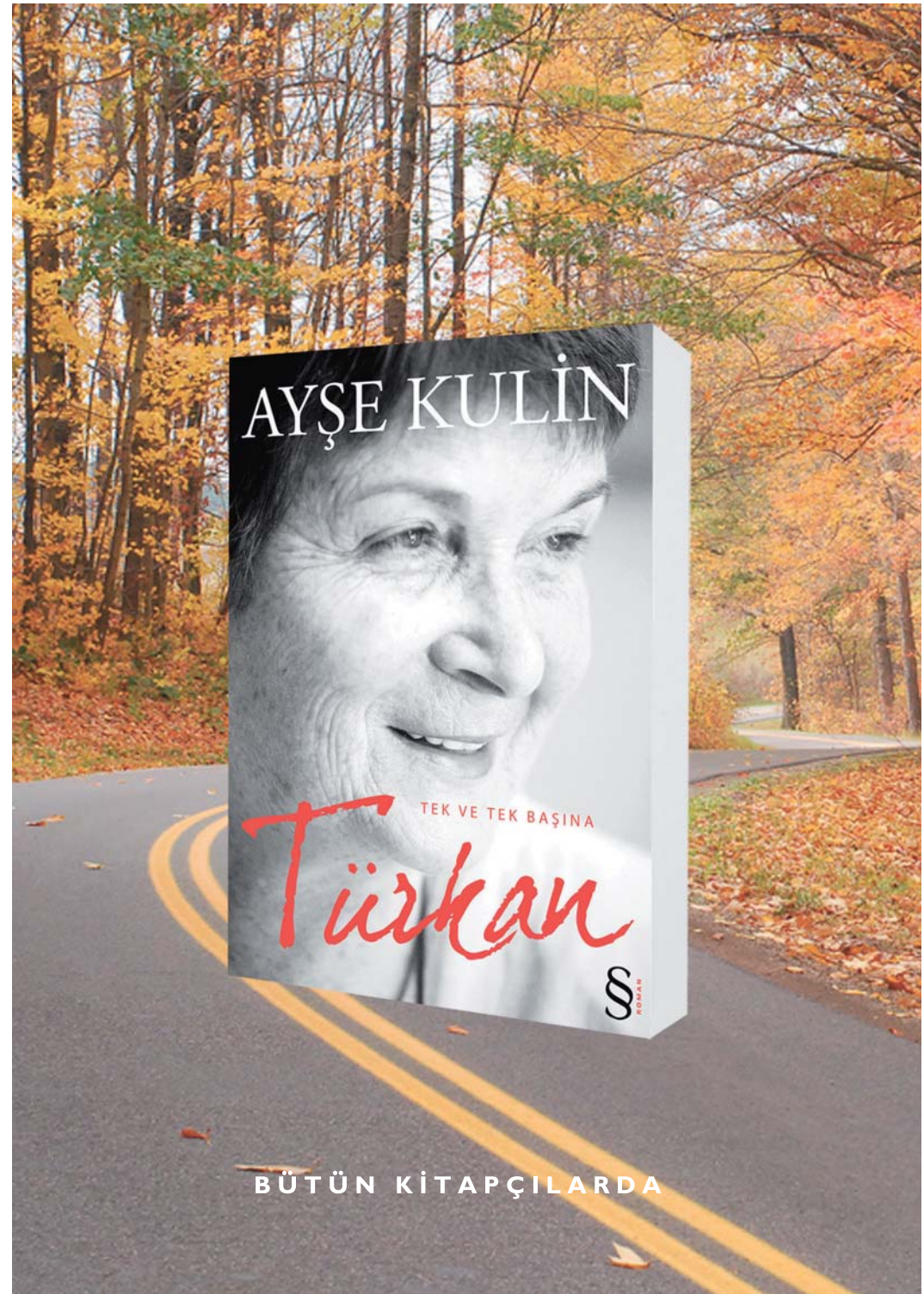
Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 24 / 12 / 2009

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İÇİNDEKİLER

7 Sevindiren ve Üzüntü Veren Bir Haber

Mete Akyol

10 Gerçek Bir Büyük İnsan; Mehmet Haberal

Emre Kongar

13 Selamlaşma

Orhan Velidedeoğlu

20 Eğitim Sistemi Bozulur Tarih Bilinci Yitirilirse Ne Olur?

Gülbüz Evren

25 Hakimiyeti Milliye Yazıları

29 Atatürk'ün Dünyası Dünyanın Atatürk'ü

Cengiz Önal

36 Almanya Türklerden Özür Dilemeli

B.D. Yazı İşleri Bölümü

40 Sokrates'in Savunması

Songül Saydam

45 Dersim Dersi

Cengiz Özakıncı

73 Atatürk ve Valiler, Kaymakamlar

Mehmet Aldan

78 Din Nedir Ne Değildir

Orhan Sami Güvenç

82 Nezihe Meriç

Konur Ertop

88 Bahar Temizliği

Mehmet Muhsinoğlu

94 Gerçeklerle Yüzleşmek

Metin Gören

97 Türk

Ali Naili Erdem

100 Şilopili Eski Öğrencisi Emekli Öğretmenine Kavuştu.

Mahinur Yener

104 Önce Sizi Dinleyelim

Aylin Börteçene

107 Digor Gönül Korosu İstanbul'daydı

İzlen Şen

111 Her Dem İşkencedir Değere Değer Nedir Bilmeyenler Ülkesinde

Özüm Larçın

114 2010 Yılı El Kitabınız

Nihan Erol

118 Kırmızı Balon

Muzaffer İzgü

123 Gel Zaman Gitme Zaman

Ali Murat Erkokmaz

131 At Arpadan Ölülmü?

Erdoğan Sakman

132 Anadolu'dan Yaşanmış Korku Öyküleri

Mehmet Ünver

138 Herşey Düşüncede Biçimleniyor

Yücel Aksoy

143 İstenmeyenler de İstenir

Bekir Özgen

8 Sizden Bize Mektuplar

12 İlk Dersimiz Türkçe

35 Firçalayarak

106 Tıp Dünyasından Kısa Kısa

113 1001 Güzel Söz

117 Bilginizi Denetleyin

130 Sudoku

148 Poldi

149 Çözümler Sayfası

150 Anne ve Babalardan

152 Kareler ve Rakamlar

153 Mantık Bilmecesi

154 Satranç

156 Bulmaca

158 Ayın Kitapları

160 Bir Fotoğraf, Bin Sözcük

American College of Surgeons

FOUNDED BY SURGEONS OF THE UNITED STATES AND CANADA, 1913

633 N Saint Clair St • Chicago, IL 60611-3211 • phone 312/202-5305 • fax 312/202-5016

Thomas R. Russell, MD, FACS
Executive Director

December 16, 2009

Mehmet A. Haberal, MD FACS
Baskent University
President's Office
1, Cadde No: 77, Bahçelievler
Ankara 06490
TURKEY

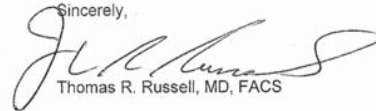
Dear Professor Haberal:

I have the pleasure to inform you that the Honors Committee of the Board of Regents of the American College of Surgeons has voted to confer the Honorary Fellowship of this College upon you at its Clinical Congress in October 2010 in Washington, DC. In selecting you for this distinction, the American College of Surgeons pays tribute to your outstanding achievements in surgery, and to the surgeons of your country.

We hope very much that you will be able to come to Washington, DC to accept this honor during our 96th Clinical Congress, October 3-7, 2010. **If not, Honorary Fellowship will be bestowed in absentia.** The Honorary Fellowship will be conferred during the Convocation ceremony Sunday evening, October 3, from 6-8 p.m. (location to be announced). The College provides a \$5,000 honorarium which you may use in any way you see fit. Some Honorary Fellows Elect have chosen to apply all or part of this honorarium to offset travel and other expenses. In addition, we are pleased to offer the services of our ACS Travel Counselor, Ms. Norma Velazquez, if you would like to arrange air travel with us. Other travel and hotel expenses are your responsibility. For your information, the President's Dinner, to which you will be invited, will be held on Saturday, October 2, 2010. You may wish to plan your travel accordingly, and more details will be provided later after we receive your acceptance letter.

We look forward to having an indication of your ability to accept this Honorary Fellowship by return E-mail (please send to bdean@facs.org), surface mail, or by FAX so that we can proceed with arrangements for the Clinical Congress. Our FAX number is 312.202.5016.

Please accept my congratulations and kindest wishes.

Sincerely,

Thomas R. Russell, MD, FACS

/bld

copy: A. Brent Eastman, MD, FACS, Chair, Board of Regents
LaMar S. McGinnis, Jr., MD, FACS, President
Ms. Barbara L. Dean, Director, Executive Services

e-mail: russell@facs.org

BütünDünya'DAN SİZE
Mete Akyol

Sevindiren ve Üzüntü Veren Bir Haber

Size şimdi, bir yanıyla sevineceğiniz, öteki yanıyla üzüleceğiniz bir haber vereceğim:

“Prof. Dr. Mehmet Haberal, Amerika Cerrahlar Birliği (American College of Surgeons) adlı kuruluşun Onur Komitesi tarafından oybirliğiyle, derneğin en üst düzey ödülü olan 'Onur Üyeliği'ne seçildi.”

Adındaki “American” sözcüğünün Amerika Birleşik Devletleri'ni değil, Amerika kıtasını belirttiği “American College of Surgeons” adlı bu meslek kuruluşu, 1913 yılında Amerikalı ve Kanadalı cerrahlar tarafından kurulmuştur ve mesleksel çalışmalarını, bugüne değin giderek artan saygınlığıyla sürdürmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın, Amerika Cerrahlar Birliği “Onur Üyeliği”ne seçildiği kararı kendisine, birliğin Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Thomas R. Russell tarafından ve karşı sayfada gördüğünüz 16 Aralık 2009 tarihli bir mektupla bildirildi.

Başkan Russell mektubunda, bu kararın gerekçesini şu ifadeyle açıkladı:

“Sizi bu çok ayrıcalıklı Onur Üyeliği'ne seçmek kararıyla kuruluşumuz, cerrahi bilimine ve ayrıca ülkeniz cerrahlarına önemli katkılar

sağladığımız olağanüstü düzeydeki başarılı çalışmalarınız nedeniyle, size şükranlarını ve saygılarını sunmuş olmaktadır.”

Bu kararı bildirdikten sonra Başkan Russell, “Onur Üyeliği Ödülü”nün 3-7 Ekim 2010 tarihinde Washington'da, birliğin tüm üyelerinin katılacağı “Klinik Kongresi”nde bir törenle verileceğini açıklamakta ve bu nedenle Prof. Haberal'ı, belirtilen tarihlerde Washington'a davet etmektedir.

Mektup şöyle sürmektedir:

“Gerekli ön hazırlıkları yapabilmemiz için, 'Onur Üyeliği Ödülü' müzü kabul edip etmediğinizi ve bu tarihlerde Washington'a gelip gelececeğinizi bildirmenizi rica ediyoruz. Ödülümüzü kabul etmenize karşın, 3-7 Ekim 2010 tarihlerinde Washington'daki Klinik Kongremize katılmamanız durumunda ödülünüz size, gıyabınızda sunulacaktır.”

x x x

Yukardaki bölüm, size verdiğimiz haberin sevindirici yanısıdır. Aynı haberimizin üzüntü verici öteki yanı ise, bu davete katılıp katılamayacağımı, Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal'ın, kendisinin bile bilmemesidir. •

SİZDEN BİZE MEKTUPLAR BİZDEN SİZE YANITLAR

Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216-456 2729

Sayın Alaeddin Giray'ın kaleme aldığı Kongo başlıklı yazıyı ibret alarak okudum. Bu yazı hepimizin bildiği bir gerçeği bir kez daha ortaya koyuyor:

İnsanları temiz ülkeler, kendilerini akıllı sanan başka ülkeler tarafından açık açık sömürülüyor. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, merhum karikatüristimiz Cemal Nadir'in, bugün de geçerli olan bir karikatürü yayınlanmıştı. Batı ülkelerinden bir turist, unutulmuş bir adada, yoksul halkla soruyordu: "Yani sizin topunuz, tankınız, bombanız, tüfeğiniz yok mu?" Adadaki yerli halktan birisi şu cevabı veriyordu: "Hayır beyim, biz vahşi insanlarız."

Kongo yazısını dikkatle okuduktan sonra bu karikatürü yine hatırladım ve Afrika'nın bu talihsiz ülkesinin ve halkının talihsizliği tamamen, halkının iyi niyetli olmasından ve karşısına çıkan batıların en kibar şekliyle söylersek, "fazla açıkgozlülüğünden" ileri gelmektedir.

Bu ülkelerim temiz halkı, batının açıkgozlüleri tarafından kandırılmıştır ve tüm varlıkları ellerinden alınarak, yoksul bırakılmışlardır. Bize pek de yabancı gelmeyen bir ülkemmiş meğer Kongo.

Teşekkürler Sayın Alaeddin Giray ve Bütün Dünya.

Salih Karagülle, İzmir

...

Yeni yazarınız Sayın Cengiz Özakıncı'yı Bütün Dünya ailesine kazandırmakla bize çok büyük bir kazanç sağladınız.

Onun "Türkiye'nin Siyasi İntiharı-Belgelerle Yeni Osmanlı Tuzağı" adlı kitabını okuyup bitirdikten sonra, bugüne kadar olup bitenlerden hiç habermiz olmadığını anladım. Kendimden utandım dersem, yeridir. Yabancıların ülkemizi kendi aralarında paylaşmak için neredeyse bir yazı tura oynadıkları kalmış, bir de zar atmadıkları...

Cengiz Özakıncı için Türkiye'nin tam anlamıyla "araştırmacı yazarı" ve "Vatansever aydını" demek istiyorum. Onu henüz tanımayanların ise kitaplarını okumalarını, kendisini Bütün Dünya'da izlemelerini tavsiye ediyorum. Aynen benim size ve Sayın Cengiz Özakıncı üstada teşekkür ettiğim gibi, onu benim önerimle okuyanlar ise bana teşekkür etmek isteyeceklerdir. Türkiye gözünü dört açmalıdır. Yıllardır kendilerini oyuncak haline getiren çığırktan televizyoncuları ve ağzı kalabalık laf canbazı gazetecileri

elinin tersiyle uzaklara itmelidir. Zaman, Cengiz Özakıncı gibi yazarları ve Bütün Dünya gibi yayınları okuma zamanıdır.

Rasim İnegöllü, Bursa

...

Memleketimizin gururu büyük tıp adamı ve büyük vatansever Prof. Sayın Mehmet Haberal'ı tutuklamamız üzerinden sekiz aylık bir zaman geçti. Tutuklamamız diyorum, çünkü onun tutuklanmasından sonra biz ağzımızı açmayan hepimiz, bu işten onu tutuklayanlar kadar sorumludur.

İnsan düşündükçe aklını oynatacak gibi oluyor. Koskoca bir ilim adamını, sorgusuz sualsiz içeri atacaksın ve hakim karşısına aylardır çıkarmadan cezalandırıcaksın. Yarın öbürgün inşallah mahkemeye çıkarılıp da tahliye edilince, onu sekiz ay içerde tutanlar ne diyecekler? "Bir yanlışlık yapmışız. Bizi affedin" mi diyecekler? Böyle bir suç işleyen sorumluları insanlar affetse bile acaba Yüce Allah affeder mi? İnsan ne söyleyeceğini bilemiyor, hesap edemiyor.

*Yakup Öksüz,
Trabzon*

Dergimizi 2006 yılından beri takip ediyorum. Gurbette üniversite okuyan bizler için memleketimizde çekilmiş fotoğrafların anlamı, bir başka oluyor. Geçtiğimiz bayram Bayır - Muğla'daki evimizin, karşı harım (evin önü)'nda kalan bölümünde komşumuzun çiçeği, gözüme bir başka göründü. O briket yığınlarının düzeyini geçerek gökyüzüne uzanan gül dalını görünce, bu görüntünün Bütün Dünya dergimizin "Bir Fotoğraf Bin Sözcüğe Bedeldir" bölümünde yer alabilecek özgünlükte olduğunu düşündüm. Elbette sizler değerlendirip, bir karar vereceksiniz. Umarım, okurlarınızla paylaşmayı uygun bulursunuz.

Peşinen teşekkür ederim ve dergimizin Ocak 2010 sayısını şimdiden büyük bir merakla beklemekte olduğumu bildiririm.

İyi çalışmalar diliyorum.

Saygılarımla.

*Ferîştah Uysal,
Bayır Belediyesi, Muğla.*

Emre Kongar'ın
Cumhuriyet Gazetesi'nde
6-12-2009 Tarihinde Yayımlanan
"Aydınlanma" Yazısı:

M E H M E T H A B E R A L

Gerçek Bir 'Büyük İnsan':

Geçen pazar yazılarımdan birinde Cemil Sena'nın Büyük Adam Olmak kitabından yaptığım alıntılar çok ilgi uyandırdı. Bu pazar da aynı konuyu sürdürmek istiyorum sevgili okurlarım:

Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

-Nefsini yenmesi mi?	-Üyesi olduğu toplumun yaşam standartlarını yükseltmesi mi?	öğretmek, gençlere, yeni kuşaklara yardımcı olması mı?
-Bilgili olması mı?	-Toplumsal bilinci geliştirmesi mi?	-Hastaneler açması mı?
-Başkalarına yardım etmesi mi?	-Sanata, edebiyata, bilime katkı sunması mı?	-Üniversite kurması mı?
-Bireysel çabalarıyla hayat kurtarması mı?	-Bilgilerini, becerilerini yazarak, uygulayarak,	-İnsanlığa hizmet etmesi mi? >>
-Tıbbi geliştirmesi mi?		
-Eğitimi yaygınlaştırması mı?		

Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

- Örgütçü olması mı?
- Eğitici olması mı?
- İnsanlara örnek olması mı?
- Öncü olması mı?
- Liderlik yapması mı?
- Kahramanlık yapması mı?

Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

- Aydınlanmış olması mı?
- Akılcı olması mı?
- Bilimsel olması mı?
- Kaynak yaratması mı?
- Kaynakları en verimli biçimde kullanması mı?
- Değerli insanlarla çalışması, iyi takım kurması mı?
- Takımını iyi motive etmesi, iyi yönlendirmesi mi?
- Doğru hedeflere yönelmesi mi?
- Hedeflerini gerçekleştirmesi mi?
- Başarılı olması mı?

Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

- Akıllı olması mı?
- Zeki olması mı?
- Çalışkan olması mı?
- Nazik olması mı?
- Terbiyeli olması mı?
- Kültürlü olması mı?
- Ahlâklı olması mı?
- Vatanını, milletini sevmesi mi?
- Demokrat olması mı?
- Hümanist olması mı?

Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

- Sempatik olması mı?
- Kendini başkalarının yerine koyabilmesi, empatik olması mı?
- İnsanları sevmesi mi?
- İnsanlar tarafından sevilmesi mi?
- Başkalarını takdir etmesi mi?
- Başkaları tarafından takdir edilmesi mi?

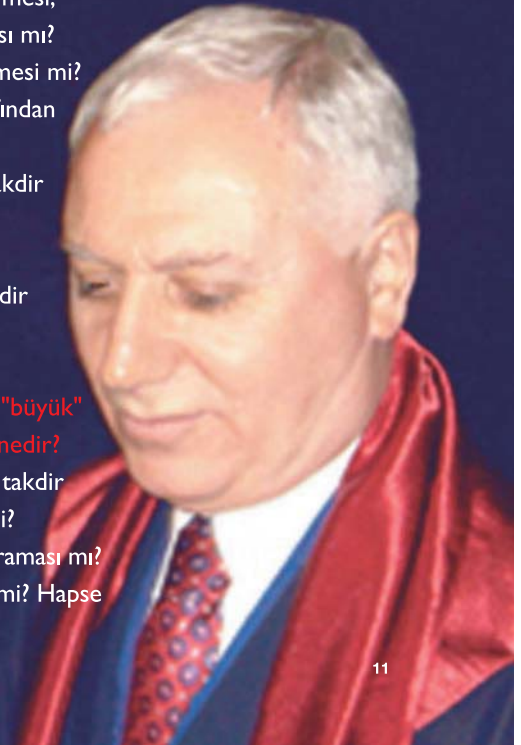
Bir insanı "büyük" yapan özellik nedir?

- Yaptıklarının takdir edilmemesi mi?
- Haksızlığa uğraması mı?
- Acı çekmesi mi? Hapse atılması mı?

Sevgili okurlarım, kimi zamanbu özelliklerin sadece bir teki bile bir insanı "büyük" yapmaya yeter. Ama yaptıklarıyla, yaşadıklarıyla, duruşuyla bütün bu soruların yanıtlarını olumlu veren bir kişi, hiç tartışmasız "büyük insandır". "Böyle bir kişi var mıdır?" dersiniz...

Yanıtım "Evet" olacaktır:

Mehmet Haberal.

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 **Zum** (İng.)
a-Hayvanbilimi
b-Japon para birimi
c-Hıristiyan bayramı
d-Alıcıyı ayarlayıp daha yakın göstermek
- 2 **Zelve** (Yun.)
a-Birbirine ters açı yapan kırık çizgi
b-Saban öküzüünün boynuna geçirilen çubuk
c-Değerli bir taş
d-Nesneleri tanıyamama hastalığı
- 3 **Aerodinamik** (Fr.)
a-Kandaki oksijeni arttıran beden eğitimi
b-Ergenlik çağında sivilce çıkarmak
c-Fizik biliminin bir dalı
d-Yaşamöyküsü
- 4 **Balalayka** (Rus.)
a-Uç köşeli, üç telli halk sazı
b-Ortaoyununda bir tip
c-Eğlence yerlerinin asmakatı
d-Tiyatro sahnesinin arkası
- 5 **Çeçe** (Fr.)
a-İlan tahtası
b-Bir sanat etkinliği
c-Kadın yakasındaki ince şerit
d-Uyku hastalığı aşıl原因an böcek
- 6 **Aerofoji** (Fr.)
a-Afyon tiryakiliği
b-Müzik parçasının canlı çalınması
c-Yemek yerken hava yutma
d-Kilise tarafından kovulmak
- 7 **Balama** (Çin.)
a-Bale yapan erkek sanatçı
b-Ortaoyununda Rum tipi
c-Oyuncak balon satan
d-Yabancı devlet bayrağı
- 8 **Çelist** (İta.)
a-Viyolonsel çalan sanatçı
b-Obua çalan sanatçı
c-Klarnet çalan sanatçı
d-Org çalan sanatçı
- 9 **Dandini** (İng.)
a-Dans etmeyi meslek edinmiş kimse
b-Züppe
c-Darası alınmadan tartmak
d-Bir zebra türü
- 10 **Jakoben** (Fr.)
a-Vücuda masaj yapan banyo küveti
b-Seçkin azınlık devrimcisi, dayatmacı
c-Tuzlanarak hazırlanan domuz budu
d-Kolsuz kadın giysisi
- 11 **Kadavra** (İta.)
a-Ağır yük taşıyan katır
b-Yeniçeri başlığı
c-Tıp öğrencilerinin üzerinde çalıştığı ceset
d-Araları ziftlenmiş gemi tahtaları
- 12 **Kadırğa** (Yun.)
a-Ahşap yalı
b-Hamamda giyilen takunya
c-Bir cins semer
d-Yelken ve kürekle yol alan savaş gemisi
- 13 **Lagos** (Yun.)
a-Lezzetli bir balık
b-Güney Amerika'da yaşayan bir hayvan
c-Az sözle çok şey anlatan
d-Buda rahibi
- 14 **Madlen** (Fr.)
a-Karın yüzgeci bulunmayan balık
b-Bir tür çikolata
c-Magma özelliği taşıyan
d-Prizma biçiminde billur
- 15 **Padavra** (Yun.)
a-Yarış atlarının gezdirildikleri yer
b-Tahtadan yapılmış yüksekçe sedir
c-Çatı örtüsü olarak kullanılan ince tahta
d-Bir bileşik

(Fr.) Fransızca, (Yun.) Yunanca, (Çin.) Çince
(İta.) İtalyanca, (İng.) İngilizce, (Rus.) Rusca.

Yanıtlar:
149
sayıda

Selamlaşma

1 1985 yılında yaz dinlencesi için Antalya'ya, Bayındır Bakanlığı'nın Lara'daki kampına gitmiştik. İlk günden dikkatimi çeken, insan ilişkilerindeki kopukluk oldu; herkes birbirine yabancı... Bu ne biçim dinlenme yeri böyle, diye düşünürken yıllardır görmediğim arkadaşım Çetin Beşkök'le karşılaştım; Bayındırılık Bakanlığı'nda görev yapıyormuş.

Ona sordum: Kamp binasındaki odalardan çok azının Bayındır Bakanlığı çalışanlarına ayrılabilmesini; çoğunluğun TBMM, bakanlıklar, yüksek mahkemeler, üniversiteler vb. kurumların belli düzeydeki çalışanlarına ayrıldığını, o nedenle pek çok katılımcının birbirini tanımadığını söyledi.

On beş günlük dinlence süremizin son günü, akşam yemeğinden sonra çay bahçesinde eşimle oturuyoruz. Bir ara baktım, orada tanışıp yakınlaştığımız Anayasa Mahkemesi Üyesi Sayın Muammer Turan ve eşi bize doğru geliyorlar, masamıza buyur ettiler. Onlar da bizi arıyorlarmış, Sayın Turan oturur oturmaz sordu:

“Orhan Bey kardeşim, merak ettim, siz bu kadar insanı daha önceden tanıyor muydunuz, yoksa burada mı tanıştınız?”

“Açıklarım ama çaylar sizden” dedim, şaka yollu... ve anlattım:

1963 yılı Ağustos ayında, ablam ve Bonn Büyükelçiliğinde görevli diplomatlarımızdan eniştem bir nedenle Ankara'ya gelmişlerdi, dönüşlerinde ben de onlara katıldım. Karayolundan yaptığımız yolculuğun ikinci gecesini Avusturya hudutları içinde küçük bir kaplıca kasabası olan Badgastein'da geçirdik ve konakladığımız şirin motelden güzel anılarla ayrıldık. Ancak;

benim orada yaşadığım bir olay var ki, her anımsadığımda üzülürüm.

Badgastein'a vardığımızda hava kararmıştı. Odalarımıza yerleştik; ben, yemek salonuna inmek için giysilerimi değiştirmek üzereyken ablam geldi ve “Yemek salonu alt katta, biz iniyoruz, hazır olunca sen de gel” dedi.

Kısa süre sonra aşağıya indim, yemek salonuna yöneldim: Tek basamakla inilen salona şöyle bir göz attım: Uzun salon boyunca iki yana dizilmiş ikişer sıra masalarda konuklar yemeklerini yiyorlar. Ablamlar sağ taraftaki en son masada oturuyor. Salona indim, orta boşluktan ilerledim ama, abamlara ulaşmaya kadar yanlarından geçtiğim kişilerin bana bakışlarından tedirgin oldum. Masaya oturmamla birlikte bu kez ablam, sorgularcasına:

“Orhan, ne yaptın?” demez mi?

“Bir şey yapmadım; herkes bana bakıyordu, ben de acaba giyimimde bir terslik mi var, diye üzerime bakındım.”

Evladım, onlar senin giyinişine değil, yüzüne bakıyorlardı, kendilerine güler yüzle bir selam verisin, diye...” dediği anda utancımın kafamı omuzlarıma arasına çekmiş, çevreme bakamaz olmuştum. Gerçekte, o tanımadığım insanlardan değil, kendimden utanmışım.

Yunus'un “Yaratılmışı severim,

Yaratan'dan ötürü” sözüne gönülden bağlı, Yaratan'ın yarattığı her şeye sevgiyle bakan ve yaklaşan bir yapıda olmama karşın orada, o insanlara nasıl olup da ilgisiz kalabildiğime hâlâ şaşarım.

O gündün bu yana, girdiğim her toplumda ilk işim oradaki herkesi selamlamaktır.

Lara kampına geldiğimiz gün ise burada, Badgastein'daki olayın tersini yaşadım:

Bir rastlantı, bu yemek alanında da masamız sonlarda idi. Sabah, eşimle birlikte kahvaltıya giderken, yanından geçtiğimiz masada oturan kişileri “günaydın”, “iyi günler” deyip gülümseyerek selamladık; kimi, boş gözlerle yüzümüze baktı; kimi, duymazlıktan geldi. Öğle ve akşam yemeğinde, masaların yanından geçerken bu kez “afiyet olsun” dileğinde bulduk; insanlar yine tepkisiz... İlk akşam selamımıza bir tek masadan yanıt geldi, “Size de afiyet olsun” denildi. On beş gün önce o masada oturanlar bugün bana “Orhan Bey kardeşim!” diye seslenebiliyorlar, ne büyük mutluluk.

O masa, sizin masanızdı, o zarif insanlar sizdiniz.

İnsanların duyarsızlığı bizi yıldırmadı, hiçbir masanın yanından selamsız geçmedik, sonunda onlar pes etti; artık, biz selam vermeden önce onlar bize “iyi günler”, “afiyet olsun” deme-

ye başladılar ve on beş günün sonunda, sizin de dikkatinizi çektiği gibi hemen hepsiyle, şakalaşacak kadar yakınlık kurduk.

Sorunuzun bir tümceyle yanıtı: Buraya geldiğimizde, eski bir arkadaşım dışında tanıdığım tek kişi yoktu, hepinizle burada tanıştık, burada kaynaştık...

Islam inancında “selâm” Allah'ın emridir. Selam vermek “sünnet”, yanıtlamak “farz”dır. Bazı hadislerde Hz. Peygamber'in selama çok önem verdiğini görürüz: “Siz mü'min olmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmekçe de mü'min olamazsınız. Bunun için aranızda selamı yayın, tanıdık tanımadık, herkese selam verin. Size bir selam verildiğinde daha güzeliyle yanıtlayın” der.

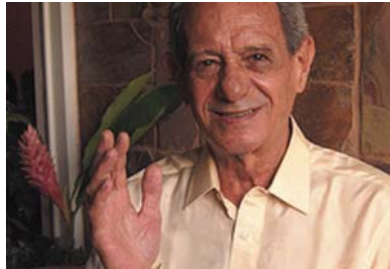
“Kurtuluş ve esenlik” anlamındaki “selam” sözcüğü “İslam” ile aynı köktendir. “İslam”, teslim olmaktır; Allah'ın birliğine inanıp kitabını ve

peygamberini tanımaktır. “Selam”ın “müsaleme” sözcüğüyle de kök birliği vardır ki “müsaleme”de “dostluk, barış ve güven içinde olmak” demektir.

Islamda selamlaşmanın belli kalıp sözleri vardır. Selam veren “selâmün aleyküm” veya “esselâmü aleyküm” (Allah’ın selâmı üzerinize olsun) der. Alan ise “aleyküm selâm” veya “aleykümüsselâm” (Allah’ın selamı senin de üzerine olsun) ya da “aleykümüsselâm ve rahmetullahi ve berekâtüh” (Allah’ın selamı, merhameti ve bereketi de senin üzerine olsun) diyerek aldığı selamı yanıtlar.

Sanırım geçen yıl, Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı İstanbul Müftülüğü’nün camilerde okunmak üzere hazırladığı hutbelerde deniyordu ki, dinimizde selamlaşma “Selâmün Aleyküm” ya da “Esselâmün Aleyküm” biçimindedir. Selamı alan ise “Ve Aleykümüsselâm” karşılığını verir. “Günaydın, iyi günler, esenlikler dilerim” şeklinde selamlaşmalar doğru değildir...

Prof. Dr. Hayrettin Karaman da

4 Mart 2009 tarihli Yeni Şafak’ta “Selâmünaleyküm varken onun yerine ‘günaydın vb.’ ifadeler kullanılmamalıdır” diyor.

Niye ?..

Klasik Filoloji Doçenti Suat Yakup Baydur (1912-1953) “Dil ve Kültür” adlı yapıtında (1952): “[Öztürkçe sözcükleri çirkin bulanlar] ‘esen’ sözcüyle selâmlanınca kaşları çatılır, tüyleri diken diken olur. Arapça, Farsça, Fransızca veya İngilizceden, kısacası istediğiniz her dilden kelime alabilirsiniz... Türk dillerinin birinden bir kelime alırsanız bu kafa ‘dilimizin ahenğini bozamayız’... diye yaygara koparır” diyordu. 1952’den 2010’a... Düşünmek gerek.

Selam vermek ve almak, hangi milletten, kültür ve inançtan olursa olsun, insanların birbirine karşı sevgi ve saygısının belirtisidir, güven ve dostluk işaretidir, insanlığının gereğidir. Her ülkenin insanı selamını kendi diliyle alır ve verir.

1973 yılından bu yana her yıl 21 Kasım günü Dünya Merhaba Günü olarak benimsenmiştir. (O gün taradığım dört gazetede bu anlamlı güne değinen tek satır yazı bulamadım).

Merhaba, bir yerde oturan kişilerin, sonradan aralarına katılan kişiyi selamlama sözüdür ki, “rahat ol, aramızda güvendesin, biz senin dostunuz” anlamındadır.

21 Kasım günü yapılan kutlama-

ların amacı, çeşitli ülke insanların birbirleriyle iyi ilişkiler kurup barış içinde yaşamalarını sağlamaktır.

Selamın dini ve dili olmaz: Avrupanın ortasındaki bir kaplıca kentinde benden selam bekleyen o insanlara “Selamün Aleyküm” desem ne anlardı? Ama güler bir yüz, dostça bakan gözler ve hafifçe eğilmiş bir baş ile vereceğim sözsüz ve sessiz bir selam, o her biri kim bilir hangi ülkeden ve hangi inançtan olan insanları mutlu edecekti.

Temenna selamı gibi, sessizce, gönülden verilen selam türleri de vardır. İle de sesli olarak Arapça esenleşme zorunluğunda direnmenin anlamı ne? Bunca yıllık yaşamımda Türkçe selamlaşan insanların dinsel inançlarını yitirdiklerine hiç tanık olmadım.

Girin halkın arasına, sorun: “Aleykümüsselâm ve rahmetullahi ve berekâtüh”ün anlamı nedir? Kaç kişi doğ-

ru cevap verebilir? Bazıları onun selam sözü olduğunu bilir de anlamını açıklayamaz.

Bir de “günaydın”, “iyi sabahlar” “iyi günler”, “iyi akşamlar”, “iyi geceler”, “tünaydın”, “esenlikler dilerim”, “hoş geldiniz”, “hoşça kalın”, “güle güle...” ne demektir, onu sorun; bilmeyen yoktur.

Halkın benimseyemediği tek esenleme sözü, akşamdan sonra söylenmesi gereken “tünaydın” dır.

Derler ki, “Günaydın, ‘gününüz aydınlık olsun’ demekse, tünaydın da ‘geceniz aydın olsun’ demektir; gece nasıl aydınlık olur?”

Bu mantıkla tersi de geçerli değil mi? Sabah esenlemesi olarak “günaydın” diyoruz. Biz dilesek de, dilemesek de gün, sabahtan sonra doğal olarak aydınlanacaktır. (!)

“Gün” de “tün” de öztürkçe sözcükler olup Divanü Lûgat-it Türk’de “gündüz” ve “gece” karşılığı kullanılır.

“Aydın” sözcüğü ise, genelde “aydınlık, ışıklı” anlamlarının yanında bu esenlemelerde “sevinçli, mutlu, uğurlu, -mübarek, mesut-” anlamlarında yer alır. “Günaydın” esenlemesiyle gününüz; “Tünaydın” ile de gecemiz “uğurlu ve mutlu olsun, sevinç içinde geçsin” dileğinde bulunmaktadır; ışıkla, aydınlıkla ilgisi yoktur. Halk arasında “geceniz hayırlı olsun; mübarek olsun” esenlemeleri yaygın olarak

kullanılır. (Bkz. “Okyanus-Ansiklopedik Türkçe Sözlük-”; “Hayat-Büyük Türk Sözlüğü-”; “Meydan Larousse Ansiklopedisi” vb. “aydın” maddesi)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 3. maddesine göre: “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.”

Geçen Kasım ayında, “açılım” perdesi altında açıklandı: Kur’an-ı Kerim, Kürtçeye çevirtilecek...

Olabilir, ancak: Müslüman Türk’e Türkçe Kur’an okutturulmaz, Türkçe selam verdirilmez.

Müslüman Kürt Kur’an’ı Kürtçe okuyacak, selamlaşmasını Kürtçe yapacak...

Bu gayret niye?.. Ben Türk’üm!.. Dilim Türkçe!..

İnsanlara tertemiz, güzel Türkçemle esenlik dilemek varken beni, ne denildiğini anlamadığım bir dille selamlaşmaya zorlamak, dilimi horlamak niye?..

Türkçe dostu sevgili okurlarıma, değerli ulusuma ve tüm dünya insanlarına, yeni yılın bolluk, mutluluk ve özgürlük getirmesini dilerim.

Şen ve esen kalınız!.. •

Sevmek acı çekmek, sevmemek ölmek demektir.

Aristoteles

Kuzu Hesabı!

Bir şirkete işçi alınacaktı. Duyuru üzerine beklenenden çok başvuru olunca, adaylar arasında sözlü bir sınav yapılmasına karar verildi.

Sınav görevlisi, adaylardan birinin hemşehrisi olduğunu anlayınca onu işe almak için kolay bir soru sordu:

“Söyle hemşehrim” dedi. “Sana önce 2, sonra da 1 kuzu verdim” dedi. “Kaç kuzun oldu?”

*İşçi adayı, hemen yanıt verdi:
“4 tane kuzum oldu.”*

*Yetkili, yardımcı olmaya çalıştı:
“Anlaşılan, soru zordu” diyerek daha kolay bir soru sordu:*

“Peki, sana önce 1, sonra 1 tane daha kuzu verdim. Şimdi kaç kuzun oldu?”

“Şimdi toplam 3 kuzum oldu.”

Yetkili sinirle çıkışarak:

“Seni işe almaya çalışıyorum, düşmanımış gibi yanıtlıyorsun!” dedi ve daha da kolay bir soru sordu:

“Şimdi söyle, sana 1 adet kuzu verdim. Kaç kuzun var?”

“2 kuzum var.”

Şirket yetkilisi, hemşehrisinin boğazına saldırdı:

“Öldürürüm seni adam” dedi öfkeyle. Sana bir tane kuzu veriyorum. Neden 2 kuzum var diyorsun?”

Adayın yüzü mosmor olmuştu.

“Çünkü...” dedi zorlukla...

“Bir kuzu da kendimin var...” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI
Gürbüz Evren

Eğitim sistemi bozulur, tarih bilinci yitirilirse ne olur?

Türkiye'nin birlik ve beraberliğine, cumhuriyetin kazanımları ile değerlerine yönelik yıpratma çalışmaları ve saldırılar 1923'ten buyana hiç bu kadar tehlikeli noktalara ulaşmamıştı. İçinde bulunduğumuz süreç, bu planlı ve programlı saldırıların sayısız örnekleriyle doludur. >>

Mustafa Kemal'e hakaret edilmesinin ifade özgürlüğü olarak görüldüğü, İstiklâl Marşı'nın ırkçılığı çağrıştırdığının iddia edildiği bu süreçte eğitimin de içi hızla boşaltılıyor. Tarih bilincinden yoksun gençlerin sayısının artmasına yol açan eğitimdeki kötü gidiş, Mustafa Kemâl'i unutturmaya ve yanlış tanıtmaya yönelik girişimlerle daha da tehlikeli bir hal aldı.

"Lise 3'lere Türkiye'nin komşularını sordum. 'Yunanistan ve İran' dediler. O kadar. Başka yok. Bu korkunç bir şey."

Çanakkale Savaşları yakın tarihin en önemli olayları arasındadır. Tarihte eşi benzeri olmayan bir zaferle sonuçlanan bu savaşların Türk eğitim sistemi içinde öğretilmediğini düşünürdük. Oysa durum artık değişmiş ve gerçek çok ama çok farklıymış. Meğer öğrencilerimiz sadece Çanakkale Savaşları'nda değil birçok önemli konuda da tam anlamıyla bilgisizmiş. Yaşanmış bir örnek verirsem durumu daha iyi açıklamış olurum.

Adana Valisi İlhan Atış 26 Mart 2008 tarihinde Adana'da bir liseyi zi-

yaret eder. Burada öğrencilere sorular yönelten Vali Atış'ın yaşadıklarını kendi ağzından dinleyelim:

"Lise 1 öğrencisine Adana'nın ilçelerini sordum. Sadece 'Seyhan, Yüreğir, Pozantı' dedi. Herhalde Pozantılıydı. Lise 2 öğrencisine aynı soruyu sordum. 'Hatay, İskenderun, Tarsus' diye saydı. Lise 1 öğrencilerine 'Çanakkale Savaşları'nı

kim anlatacak' diye sordum. Anlatılan çıkmadı. Aynı soruyu lise 3'deki bir öğrenciye sordum, bilmedi. 'O zaman Çanakkale Savaş-

ları nerede oldu? Çanakkale Savaşları Kars ile Erzurum arasındaki bir yerde mi oldu, yoksa Kars ile Sarıkamış arasındaki bir yerde mi oldu?' diye şaşırtıcı bir soru sordum. Tartıştılar, karar verdiler; 'Kars ile Erzurum arasındaki bir yerde' dediler. Lise 3'lere Türkiye'nin komşularını sordum, 'Yunanistan ve İran' dediler. O kadar. Başka yok. Bu korkunç bir şey."

Öğrencilerin durumunu özetleyecek bir başka örnek vereyim. Antalya'da, Nisan 2009'da 4 ayrı

lisede TÜBİTAK tarafından yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilerin yarısından fazlası İstiklal Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy'u tanımıyor. Peki, bu çocuklar Mehmet Akif'i tanımıyor da kimi biliyor diye sorduğunuzu duyar gibi oldum. Hemen aktarayım, öğrencilerin neredeyse tamamına yakını yani yüzde 92'si "50 Cent" lâkaplı bir kişiyi tanıyormuş.

Peki, kimdir bu '50 Cent' diye soranız olabilir. Son yıllarda moda olan ve Rap adı verilen bir müzik türü var, işte söz konusu 50 Cent, Amerika Birleşik Devletleri'nin önde gelen rap müziği sanatçısı Curtis James Jackson'ın takma adı. Mehmet Akif ile 50 Cent arasında bir karşılaştırma yapmıyorum, ama değerlendirmeyi siz değerli okuyuculara bırakıyorum.

Şimdi geçelim sınavlarda Mustafa Kemal'in konu edildiği sorulara. Açık Öğretim Lisesi'nin 16 Mayıs 2009 tarihinde yapılan sınavında, bu kadar da olmaz dedirtecek türden bir soru vardı. Türkiye Cumhuriyeti Devrim Tarihi ve Atatürkçülük-1 dersine ait 11. sınav sorusu Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili bir değerlendirmeyi içeriyordu.

'Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün kişisel özelliklerinden biridir?'

a) Hayalperest oluşu, b) Maceracı oluşu, c) Mantıklı oluşu, d) Mandacı oluşu

Değerli okuyucular, siz olsaydınız hangi şıkki işaretlerdiniz? Şaka bir yana Mustafa Kemal'i yukarıdaki ifadelerle yan yana getirmek bile bu büyük insana hakarettir diye düşünenlerin çoğunlukta olduğuna inanıyorum.

Sınavlardan söz açılmışken sizi kızdıracak bir örnek daha vereceğim. Ankara'da basılmış, halen satışta olan

"Mehmet Akif'i tanımayan çocukların %92'si 50 Cent lâkaplı ABD'li rap müziği sanatçısını çok iyi tanıyor."

İlköğretim 2. sınıflar için hayat bilgisi test kitabında şöyle bir soru var: "Hayvanları koruma günü ne zaman kutlanır?"

Yanıt için seçenekler ise a) 25 Ekim, b) 4 Ekim, c) 10 Kasım Böyle soru olur mu demeyin. Maalesef ülkemizde bunlar olağan hale geldi.

Sınavlardaki kimi sorular, eğitimin içeriğindeki bozulmanın sadece belli konularda değil birçok alanda yaşandığının göstergesidir ar-

tık. Haziran 2009'da yapılan Açıköğretim Fakültesi sınavındaki sorular arasında yer alan 2 soru ise nasıl bir topluma doğru yönlendirildiğimizin somut kanıtları olabilecek cinstendir. İşte size kadına bakış açısını yansıtan bir soru:

"Aşağıdakilerden hangisi kadına özgü bir davranış olarak kabul edilir?"

a) Çokbilmişlik b-) Baskıcılık c-) Konuşkanlık d-) Mantıksal düşünme e-) Kendine güvenme

Sizce sorunun yanıtı hangi şık olabilir? Neyse sizi fazla meraklandırmadan söyleyeyim, yanıt: C şıkki. Bu soru, ülkemizde kadına bakış açısının

Eğitim alanında yapılan yanlışlar öyle boyutlara ulaştı ki, artık Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları bile değiştirilebiliyor.

hem de üniversite düzeyinde bile olsa nereye doğru yönlendirilmek istendiğinin göstergesi değil midir?

Aynı sınavda yine kadınları konu eden, saygı ve terbiye kurallarını yok sayan türden bir de ceza hukuku sorusu var.

"Evli erkeğe boynuzlu denmesi durumunda eşine karşı ne tür bir suç işlenmiş olur?"

"a-) Gıyapta hakaret, b-) Sövme, c-) Huzurda hakaret, d-) Geçitli hakaret, e-) Dolayısıyla hakaret"

Yine siz sormadan yanıtın e şıkki olduğunu söyleyeyim. Bu konunun bırakın üniversite düzeyinde sınav sorusu yapılmasını, konuşulmasının bile seviyesizlik olduğunu söyleyeceğinizden eminim.

Eğitim alanında yapılan yanlışlar artık öyle boyutlara ulaştı ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarını bile değiştirerek öğreten bir noktaya geldi. Milli Eğitim Bakanlığı 18 Eylül 2009 tarihinde İstanbul Veli Eğitim Projesi başlatmıştı. Bu proje uyarınca İstanbul'daki tüm okullara eğitim CD'leri dağıtılmıştı. İşte bu CD'

lerde yer alan Türkiye haritasında Milli Eğitim Bakanlığı, Kerkük, Musul, Erbil, Batum, Nahcivan ve Kıbrıs'ı Türk topografiklerinde gösteriyor. Bu durumda, koskoca Milli Eğitim Bakanlığı'nın projesinde görev alan yetkili yetkisiz onca insan yaşamları boyunca hiç Türkiye haritasına bakmamışlar mı diye düşünmez misiniz?

Harita konusundaki çarpıcı örneklerden birini daha aktarmakta yarar var. İlköğretimin beşinci sınıflarında yardımcı kaynak olarak okutulmak üzere hazırlanan bir kitap 2007-2008 öğretim yılında öğrencilerin kullanımına sunulmuştu.

Kitapta, coğrafi bölgelerin anlatıldığı sayfada, Türkiye'nin coğrafi haritası yerine "Sevr Haritası"na yer verilmesi, görene küçük dilini yutturacak cinsten bir hataydı. Öğretim yılının ilk döneminde okutulan "Temel Kaynak 5" adlı kitabın 406'ncı sayfasında bugünkü Türkiye'yi anlatmak üzere basılan ve ülkeyi bölünmüş gösteren Sevr haritasına bakarak dersini anlamaya çalışan küçücük çocukların kafasının nasıl karıştığını varın siz düşünün. Aslında bu yaşamsal diyebileceğimiz düzeydeki hatayı fark etmek Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun Yardımcı kaynakları incelemekle ilgili biriminin görevidir. Böylesi bir yanlış bile göremeyenlerin hangi ölçütlere göre uzman olduğunu ve yardımcı kaynakları incelemekle ilgili birimde yer aldığını merak etmez misiniz?

Şimdi gelelim İstiklal Marşı konusuna. Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları Komiseri unvanını taşıyan Thomas Hammarberg isimli bir şahıs 'Türkiye'de azınlıklar' konulu bir rapor hazırlamış. Ekim 2009'da açıklanan raporunda Hammarberg, bizim millî marşımızın kimi kelimelerinden ötürü bir ırkı öne çıkararak ırkçılık ve ayrımcılık yaptığını öne sürüyor. Bu raportöre göre Türkiye'de birçok etnik gruptan insan olduğu unutulmamalıymış. Bu yüzden de millî marşımızın okullarda öğrencilere söy-

letilmemesi gerekiyormuş. Sizin anlayacağınız Hammarberg, Türk denilmesini ayıplar hatta yasak olmasını ister bir tavır içerisinde.

Bay Hammarberg Türkiye'deki okullarda öğrencilerin, "Ne mutlu Türk'üm diyene" sözünü tekrarlamasına da karşı çıkarak "etnik ayrımcılık" yapıldığını söylüyor. Avrupalı komiser raporunda şu ifadeleri kullanıyor: "Türkiye'deki okullarda "Türk'üm ve Türk olmaktan gurur duyuyorum" gibi çeşitli antlar her gün öğrencilere söyleniyor. Bu sözler "Ne Mutlu Türk'ün diyene" sözünü tamamlıyor. Bu bir etnik kökeni yüceltiyor. Türkiye'de 12-15 milyon arasında Kürt, 3 milyona yakın Roman, 3 milyon Kafkas, 1 milyona yakın Lâz bulunuyor. Bunun Türkiye tarafından bir "zenginlik" olarak kabul edilmesi gerekir. Türkiye'de azınlık tanımı, Lozan Anlaşması'na dayanarak sadece Rum, Ermeni ve Yahudiler için yapılmış. Azınlık tanımının Avrupa'daki tanımına uyarlanması, ancak Anayasa değişikliği ile mümkün. Bu değişiklik mutlaka yapılmalı."

Eğitim sisteminde yapılan sayısız hata ve bilinçli değişikliklerin sadece birazını sizlerle paylaştım ve son olarak ise Hammarberg'in raporunu aktardım. Devletin kurumlarının ve yöneticilerinin hatalarını okuduktan sonra sanırım Hammarberg'e kızmaya haliniz kalmamıştır. •

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Kurtuluş Savaşımızda ve sonrasında "neler" yapıldığını ve bunların "nasıl" yapıldığını Mustafa Kemal, tüm ayrıntıları ve belgeleriyle "Nutuk" da açıklayarak ulusuna hem bilgi, hem, bir bakıma hesap vermiştir.

Mustafa Kemal yalnızca "herşey" olup bittikten, zafere ulaşıldıktan sonra değil, "hiçbir şey" henüz olup bitmeden, "herşey" in yeni başladığı günlerde de ulusuna bilgi ve hesap verme sorumluluğunu yerine getirmiş ve belirli konulardaki düşünceleri yanısıra, yapacaklarını da tüm ayrıntılarıyla ulusuna duyurmuştur.

Sivas'ta "İrade-i Milliye" (Ulusal Karar) adlı bir gazete yayımlamış, geldiğinin onbeşinci gününde de Ankara'da "Hakimiyet-i Milliye (Ulusal Egemenlik) adlı yeni bir gazete yayımlayarak, hem görüşlerini açıklamış, hem de ulusuna, ülke üzerinde oynanmak istenen olaylar konusunda "doğru haberler" ulaştırılmasını sağlamıştır.

İlk sayısı 10 Ocak 1920 tarihinde yayımlanan Hakimiyet-i Milliye'nin bu ay, 90'ncı kuruluş yıldönümüdür.

Kurtuluş Savaşımız'a hizmetleriyle büyük katkılarda bulunan "Hakimiyet-i Milliye"yi, 90 yıl sonra bugün, saygı ve teşekkürlerimiz yanısıra ayrıca, ona olan gereksinimimiz ve özlemimizle de anıyoruz.

Devam eden satırlarımızda, Mustafa Kemal'in Hakimiyet-i Milliye'de ilk gün yayımlanan ilk yazısını, bugünkü sözcüklerle yeniden yayımlıyoruz.

Mustafa Kemal Yazıyor

Bugünden itibaren yayımlanan ve sütunlarında bütün Anadolular ile onu alakadar eden muhitlerin ahval ve hadiselerini ihtiva edecek Gazetemiz'e bu ismi tesadüfi ola-

rak vermedik. Gazetemiz'in ismi aynı zamanda takip edeceği mücadele yolunun da nevidir. Şu halde diyebiliriz ki Hakimiyet-i Milliye'nin mesleği, milletin hakimiyetini müdafaa olacaktır.

Cihan'ın her tarafında en ileri ve en yüksek demokrasilere yönelik inkılaplar vücuda getirildiği, milletlerin, medeni ilerlemelerin dayandığı manevi hakimiyetlerden bile şikayetçi bulunduğu, servetler ve geçim hususunda bile eşitliğe doğru önüne geçilmez cereyanlar peyda olduğu bir zamanda, bilhassa meşrutiyeti getiren inkılaptan on iki sene sonra tekrar Milli Hakimiyet için mücadeleyle ihtiyaç görünmesi biraz garip anlaşılabilir. Böyle düşünecek zevata şimdiden kısaca cevap verelim ki, Milli Hakimiyet hiçbir zaman meşrutiyet demek değildir. Meşrutiyet, ancak onun vasıtası olabilir.

Her millet, inkılabını, hakimiyetini geri almak için yaptığı gibi, bizde de inkılabın hedefi Milli Hakimiyet idi. Meşrutiyetin ilanını takip eden ilk birkaç sene içinde bu hedefe az çok yaklaşıldığı halde bir taraftan irtica korkusunun tazyike başladığı hürriyetler, diğer taraftan milletin mukadderatına rekabetsiz el koymak garip ihtirasının bulandırdığı karışık dimağlarla birleşerek, geri dönüş hareketlerine sebep oldu. Ve millet hissetmeyerek, göz açıp kapayıncaya kadar, elinde tuttuğunu zannettiği hakimiyeti başından geçen velveledar fırtınalara kaptırmış bulundu. Bir gün geldi ki, hürriyetten bahsedilip dururken, hiç kimse istediği gibi hareketine, en meşru işlerinde dahi kendinde mez-

niyet göremez oldu. Ve Milli Hakimiyet namına geçmiş zamanların belirsiz bir hatırasından başka bir şeye sahip olmadığını hissetti.

Buna tahammül edilemezdi. Çünkü o hakimiyeti ele geçirinceye kadar ne fedakarlıklar yapılmış, ne kurbanlar verilmiş, otuz üç senelik bir zulüm saltanatının ne kara günleri, ne acıları, ne felaketleri, ne gözyaşları çekilmişti.

Milli Hakimiyet hiçbir zaman meşrutiyet demek değildir. Meşrutiyet, ancak onun vasıtası olabilir.

Fakat daima sınırın bir köşesinden, sinsi ve hain, bir tecavüz fırsatı bekleyen düşman gözler, hiçbir gün parlamaktan geri kalmadı. Ve milletin hakimiyetini yine ona dayanarak gasp edenler, daima ufkun iki yuvarlak ateşle parlayan noktasını göstererek, tehditkar bir genişlik ile taşmak eğilimini gösteren sabır ve tahammülü teskin ettiler. Başarılı oldular. Çünkü bu millet hayat ve mevcudiyeti namına her fedakarlığı tereddütsüz kabulden hiçbir gün çekinmemişti. 'Vatan Endişesi' karşısında onun unutmadığı kin ve intikam, terk ve feda etmediği emel ve menfaat, göze almadığı vaka ve tehlike yoktur.

Mevcudiyetini koyduğu bir muharebede kendisine zafer vaat edenlerin, hakimiyetine tecavüz etmelerini hoş gördü. Fakat zafer yerine hezimet gelince, bu millet dünyanın hiçbir milletinde bulunmayan büyük ve metin bir alicenaplık ile hakimiyete sahip olduğunu gösterdi, başında bulunanları kırdı, devirdi.

Mütarekeyi takiben bekleniyordu ki, Milli Hakimiyet artık onu iptal hirsında olan pençelerden kurtarıldığı için, millete kaybın telafisi yolunda yüksek ve tesirli bir etken olacak ve onun geleceğe dair şartlarını temin hususunda her şeyden ziyade kuvvetli olan milli mevcudiyeti meydana çıkaracak ve ispat edecek, hezimetin dağıttığı muhtelif milli kuvvetleri birleştirerek ve uzlaştırarak hedefe sevk eyleyecek...

Bu millet dünyanın hiçbir milletinde bulunmayan alicenaplık ile hakimiyete sahip olduğunu gösterdi

Evet, böyle zannolunuyordu. Meğer bu memleketin hakimiyetinin harabesi üzerinde kirli ve çamurlu yuva-

lar kurmak isteyen baykuşlar daha ekilmemiş... Meğer maziye karıştığını zannettiğimiz mezalim devrinin dönüşü rüyasıyla yaşayanlar, gelecekteki saraylarının altın temellerini bu zavallı milletin kafatası üzerinde kurmak isteyen Hülagü torunları daha varmış... Mütarekenin hemen sonrasında iğrenç bir manevra ile iktidar mevkiine öyle hükümetler çıktı ve ilk darbe ile yıktıkları Milli Hakimiyet'in tesirlerinin aksinden korkarak öyle hıyanetler işlediler ki, memleketi düşmanların tahsis masasına kolları bağlı sürüklemek, milleti tarih mezbahasına gözleri kapalı sevk etmek için düşman kuvvetlerine dayanarak öyle fenalıklar vücuda getirdiler ki, millet bu defa bütün kuvvet ve büyüklüğü ile mevcudiyetini ve hakimiyetini fiilen göstermek mecburiyetinde kaldı. İşte Kuvay-ı Milliye, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı, bu mecburiyetten doğmuştur ve bu ahval ve hadiselerin tabii neticesidir. Hakimiyet-i Milliye Gazetesi de bu hadiselerden doğuyor.

Bundan sonra Milli Hakimiyet ihlal edilemez. Buna şüphe yok. Millet bu en sonuncu tecrübesinden o kadar büyük bir uyanış ile çıktı ki, artık hakimiyet onun dimağından on iki sene evvelki Temmuz hatırasından daha çok derin, daha pek çok nüfuz etmiş bir iz teşkil ediyor. Dimağ melekeleri bu iz üzerinde durmadıkça işleyemez. Fakat memleketimizde Mil-

li Hakimiyet'in düşmanları o kadar alçak ve o kadar aşağı bir mahiyettedir ki, düşman himayelerine sığınarak, yabancı kuvvetlerinden yardım umarak, milletin haklı sesini ve hakimiyetini boğmak teşebbüsünden kolay kolay vazgeçeceklerini zannetmiyoruz. Vaktiyle büyük inkılaplar sırasında, saraylarını düşman askerlerine muhafaza ettiren, milletlerine düşmanlarının süngülerini davet eyleyen hükümdarlar bile görülmüştü. Fakat unutulmamalıdır ki, bu hükümdarlar siyaset meydanlarında can verdiler ve daha fenası bütün insanlığın hafızasında lanetlenerek yaşıyorlar! Hükümdarları affetmeyen Milli Hakimiyet'in birkaç türediği ne dereceye kadar hazmedebileceği meydandadır. İşte gazetemiz milletin hakimiyetine musallat olmak isteyecek şahıslara karşı mücadele ve mücadele için yayımlanıyor.

Hakimiyet-i Milliye'nin mücadelesine daha çok zaman ihtiyaç görüyoruz. Meşrutiyetin, Meclislerin, oralarda herhangi birkaç manevra ile çoğunluk kazananca firkaların, siyasi zümrelerin arkasında Anadolu'nun saf, uzak görüşlü, mütevekkil ve alicenap, fakat daima azim ve iradesine sahip vicdanını kendisine rehber edinerek Hakimiyet-i Milliye yaşayacaktır.

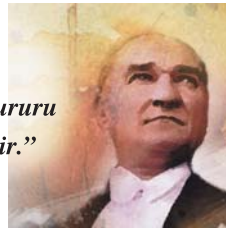
Hakimiyet-i Milliye üç büyük dayanak tanır: Zeka, irfan,

Milli Hakimiyet'in düşmanları o kadar alçaktır ki düşman himayelerine sığınarak milletin haklı sesini boğmak teşebbüsünden kolay kolay vazgeçeceklerini sanmıyoruz.

hamiyet... Bunlar haricinde hiçbir şeye dayanamaz. Milletin hakimiyeti ne sermayelerin, ne içi boş siyasetlerin, ne kinlere, menfaatlere, ikbal ve geleceklere yönelik geçici heveslerin oyuncağı olamaz. Millet yaşamaya, hür ve bağımsız yaşamaya, yaşadıkça da mesut ve olgun bir ilerleme unsuru olmaya muhtaçtır. Hakimiyetini bunun için kullanacaktır. Gazetemiz'in de gayesi milletin bu ihtiyacıdır. •

10 Ocak 1920

"Felaketlerde ümitsizliği başarılarında gururu yenmek gerekir."

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

ATATÜRK'ÜN DÜNYASI
DÜNYA'NIN ATATÜRK'Ü
Cengiz Önal

Tümüümüz, daha ilk okul yıllarımızda Mustafa Kemal'in çocukluğunu okuma kitaplarımızdan okuyup, öğrendik. Öğretmenlerimizin anlattıklarını can kulağıyla dinledik. Eğitimimizin ilerleyen yıllarında Devrim Tarihi derslerinde, Atatürk'ün yaşamı boyunca yaptıkları kısa kısa bölümlerle anlatıldı. Fakat bunlar elbette yeterli olmadı... Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü sarı saçları, mavi gözleri dışında zaferleriyle, ilkeleriyle, devrimleriyle "özülle anlatmak", aydın yazarlarımızın özellikle genç kuşaklara olan "ödenmezse olmaz" bir borcudur.

Bu çalışmamızı, omuzlarımızda işte böylesi ağır bir yükümlülük oluşturan bu borcumuzun, tümünü olmaması bile, hiç değilse bir bölümünü ödeyebilmek sorumluluğumuzla hazırladık.

O'nun Sofya'da Ateşemiliter (Askeri Ateşe) olarak görev yaptığı sırada, kendisine orduda daha aktif bir görev verilmesi isteği üzerine Tekirdağ'daki 19. Tümen Komutanlığı'na atanmasıyla başlayan yolculuğuyla başladık biz de yolculuğumuza. Onla birlikte Çanakkale'den Samsun'a gittik, oradan Amasya, Erzurum, Sivas ve Ankara'ya geçtik, sonra Kocatepe'ye uzandık, oradan Afyonkarahisar ovasına indik, Eskişehir'i, Uşak'ı onla koştuk ve onla birlikte vardık İzmir'e. İzmir'i Mudanya izledi, karşımıza Lozan çıktı. Sonunda Türkiye Cumhuriyeti'ne kavuştuk. Cumhuriyet'in ilanından sonra da onun, devrimlerine tanık olduk hayranlıkla...

Tüm bu olayları paylaşacağız sizle, sırasıyla...

1 Mustafa Kemal Çanakkale'de

Avrupa'daki gerilimli ortamın sonunda beklenen olmuş ve istenmeyen o Dünya Savaşı başlamıştı. Osmanlı da katılmaya zorlanmıştı bu I. Dünya Savaşı'na. Sofya'da Askeri Ateşe olarak bulunan Mustafa Kemal, sıkıntıdan kabına sığmıyor, bir an önce orduda aktif Başkomutan Enver Paşa'ya şu telgrafi çekti:

Vatanın müdafaasına ait fiili vazifelerden daha mühim ve mübeccel bir vazife olamaz. Arkadaşlarımızın muharebe cephesinde ateş hatlarında bulunurken ben Sofya'da Ateşemiliter(Askeri Ateşe)'lik yapmamam. Eğer birinci sınıf zabıt olmak liyakatinden mahrumsam, kanaatiniz bu ise lütfen açık söyleyiniz."

Çok geçmedi, 3. Ordu'ya bağlı ve Tekirdağ'daki 19. Tümen Komutanlığı'na atandığı emri geldi Başkomutanlık'tan....

MUSTAFA KEMAL ÇANAKKALE'DE

Türk Ulusu için Çanakkale Savaşları'nın çok özel bir anlamı vardır. Çünkü, tarihin en eski milletlerinden biri olan Türkler Çanakkale Savaşları'nda, ateşten yürüyerek geçmişler,

Kurmay Albay Mustafa Kemal Çanakkale'de (1915)

bir daha uyumamak ve benliğini unutmamak, sömürülmemek ve ezilmemek üzere çılgılık atarak dirilmişlerdir.

O dönemde Çanakkale Boğazı'nı elinde bulunduran bir ülkenin, İstanbul'a ve dolayısıyla da İstanbul Boğazı'na da sahip olması işten bile değildi. Boğazları himayesine alan güç ise, öncelikle Balkanlar'da ve sonra da Ön Asya, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'de ciddi anlamda söz sahibi olabilirdi. Emperyalist devletler de bunu iyi biliyordu.

Mustafa Kemal, Yarbay rütbesiyle atandığı yeni görevine başlamak üzere Tekirdağ'a ulaşmıştı. 19. Tümen henüz kurulma aşamasındaydı. Üç alayı vardı. Bunlardan biri de 57. Alay'dı ve her alaydan bir tabur alınarak oluşturulmuştu.

Düşman kuvvetlerinin Çanakkale Boğazı'nı zorlayacakları ön haberi üzerine Mustafa Kemal'e, 19. Tümen'in 57. Alayı ile Gelibolu Yarımadası'na Eceabat (Maydos)'a gitmesi emri verildi.

Bir süre sonra da, Maydos Mintıka Komutanlığı ile görevlendirildi. Görevi, Gelibolu'nun Ege Denizi'ne bakan bütün sahil kesiminin korunmasıydı.

Ardından, Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'ndan gelen bir emirde, 19. Tümen'in İhtiyat olarak görevlendirildiği belirtilerek Tümen Komutanlığı'nın 9. Tümen Komutanı Halil Sami Bey'e devredilmesi tali-

matı veriliyordu. Durum biraz karıştı. Bunun üzerine Mustafa Kemal ile 3. Ordu Komutanı Esat Paşa arasında karşılıklı yazışmalar başladı...

DÜŞMANLA İLK TEMAS

25 Nisan 1915 sabahı saat 05.50 sularında Gelibolu Yarımadası'nın savunmasından sorumlu 9. Tümen Komutanlığı'ndan bir haber geldi. Düşman çıkarma yapmaya başlamıştı. Mustafa Kemal, Esat Paşa'ya telefonla bilgi verdi ve komutasındaki 57. Alay'la Kocaçimen Dağı'na doğru yola koyuldu.

Çanakkale'nin, bugüne değin bir çok kez düşmanların saldırılarına uğradığını ve hepsine gereken cevabın verildiğini çok iyi bilen Mustafa Kemal, bu kez çarpışmaların çok çetin geçeceğini, bu toprakların, belki de tarihin en kanlı çarpışmalarına tanık olacağını seziyordu.

Düşman askerleriyle olan ilk temas, günün öğleye yakın saatlerinde(11.00 gibi) olmuştur. Bunlar, Arıburnu'ndan henüz çıkarma yapmış olan Anzak(Australia-New Zealand Army Corps. / ANZAC = Avustralya Yeni Zelanda Ordu Birliği) Birliği'ne mensup askerlerdir.

Mustafa Kemal, ulaştığı noktada askerlerine dinlenme verdiği bir sırada, keşif amaçlı olarak kıyıya doğru biraz daha ilerledi. Tam bu sırada Anzak askerlerinin önünden geriye

Mustafa Kemal Çanakkale cephesinde çekilen Türk askerlerini gördü. Askerlere nereye gittiklerini sordu. Cephaneleri bittiği için geriye çekildiklerini söylediler.

Mustafa Kemal, o an orada verdiği sert bir emirle bu askerleri yeniden savaşa döndürdü.

'Düşmandan kaçılmaz. Cephanemiz yoksa süngünüz var...' diye bağırdı ve önce 'Süngü Tak' sonra "Yat" emirleriyle askerlere uygun bir mevzi aldırıldı. Türk askerlerinin yere yatarak mevzilendiğini gören Anzaklar da buldukları yerde mevzi almak ve beklemek zorunda kaldılar.

Çanakkale Savaşları'nın ilk stratejik başarısı olarak tarihin kaydettiği bu olay, Mustafa Kemal'in Arıburnu Çıkarması'nın bir şaşırtma hareketi olmadığı öngörüsünü doğrulamaktadır. Bu karşı koyuş hareketi, düşman üzerinde olumsuz bir psikolojik etki yaratmıştı. Çünkü ilk çıkar-

mada başarısızlığa uğramışlardı. Bunun, etkinin savaşın sonucunda bile görüldüğü tarihin kayıtlarında yer aldı.

Mustafa Kemal ve Çanakkale Savaşları yan yana konulduğunda söylenecek ve yazılacak o kadar çok playlar vardır ki, onlarca, hatta yüzlerce kitaplar dolduran bu olayları burada, 4-5 sayfalık bir yazıya sığdırmamız elbette beklenebilir.

Ancak yaşanan olayların birkaçını aktarmadan geçmeyelim:

CONKBAYIRI OLAYI

(25 Nisan 1915)

Düşmanla ilk temasın hemen ardından, askerlerini mevzilendirerek zaman kazanmaya çalışan Mustafa Kemal, Kocaçimen Tepesi'nden baktı-

Mustafa Kemal Conkbayırı'nda cepheyi izlerken

ğında çıkarma gemilerini görmüştü. Fakat "ölü görüş sahası" nedeniyle çıkarma yapan düşman birliklerinin tümünü görebilmek olanaksızdı. Çıkarmayı daha net görebilmek ve saldırıyı ona göre yönetmek amacıyla yanındakilerle birlikte daha batıdaki Conkbayırı'na geldi.

İrtibat görevlisiyle haber gönderdiği 57. Alayı beklerken alayın gözetleme erlerine saldırı emri verdi. Saldırıya, güney taraftan 27. Alay da katılmıştı. Çıkarma yapan düşman askeri oldukça kalabalıktı. Çarpışmanın çok çetin olacağı kaçınılmazdı.

Mustafa Kemal, daha sonraki görüşmelerinden birinde açıkladığı gibi, o gün orada askerlere, saldırı öncesi şu kısa konuşmayı yapmıştı:

"Kumandanlara verdiğim sözlü emirlere şunu eklemiştir. Ben size taarruzu emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimize başka kuvvetler ve kumandanlar gelebilir..."

Gerçek olabildiğince açıklıktı. Emrin alınmasından sonra yapılan saldırı, akşam karanlığı çökerken sahile yakın sırtlara kadar ulaştı. Anzak askerleri çıkarma yaptıkları yerlerden sökülüp, atılmışlardı. Askerin kazanma inancını perçinlenmişti. Bu anlayış ve strateji, Çanakkale Savunması'nın omurgasını oluşturmaktadır.

Mustafa Kemal, Conkbayırı Ola-

Çanakkale Savaşı'nda tümü şehit olan ünlü 57. Alayımız.

yı'ndan söz ederken, "Kazandığımız an işte bu andı" demiştir her zaman ve sonra da gözleri zaman zaman nemlenerek şöyle devam etmiştir:

"57. Alay meşhur bir alaydır. Çünkü hepsi şehit olmuştur..."

BOMBA SIRTı OLAYI

(14 Mayıs 1915)

"Bomba Sırtı Olayı"nı, Mustafa Kemal'in sözleriyle aktaralım size:

"Bomba Sırtı Olayı çok önemli ve dünya harp tarihinde eşine rastlanması mümkün olmayan bir hadisedir. Karşılıklı siperler arasındaki mesafe 8 metre, yani ölüm muhakkak. Birinci siperdekilerin hiç birisi kurtarılmamacasına düşüyor. İkinci siperdekiler yıldırım gibi onların yerine geçiyor.

Fakat ne kadar imrenilecek bir soğukkanlılık ve tevekkülle biliyor musunuz? Bomba, şarap-

nel, kurşun yağmuru altında öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor ve en ufak bir çekinme bile göstermiyor. Sarsılmak, yılmak ve çekinmek kesinlikle yok! Okuma bilenler Kur'an-ı Kerim okuyor ve Cennet'e gitmeye hazırlanıyor. Bilmeyenler ise, Kelime-i Şehadet getiriyor ve ezan okuyarak

yürüyorlar.

Sıcak cehennem gibi kaynıyor. Toprak sanki alev fişkırtıyor... 20 düşmana karşı her siperde bir nefer süngüyle çarpışıyor. Ölüyor, öldürüyor...

İşte bu. Türk Askerindeki ruh kuvvetini gösteren ve dünyanın hiçbir askerinde bulunmayan, tebrike değer örnek bir karakterdir. Emin olunuz ki, Çanakkale Muharebelerini kazandıran bu yüksek ruhtur."

Çanakkale Kara Savaşları'nın hemen her safhasında bizzat ateş hattında bulunan Mustafa Kemal, emrindeki kuvvetleri ateş hatından yönetmiş ve emirleri buradan vermişti. O'nun bu davranışı, yanındaki subay ve erler için ifadesi olanaksız cesaret kaynağı olmuştur.

Hatta, Conkbayırı'nda ve çarpışmaların en yoğun olduğu dönemlerin birinde, kalbini hedef alan bir kurşun, cebindeki saate çarpmış ve Mustafa Kemal mutlak bir ölümden kurtulmuştur.

Mustafa Kemal'in Çanakkale muharebeleri esnasında gösterdiği kahramanlık, azim ve yüksek komanda kudreti, kendisine öncelikle yurt içinde büyük bir ün sağlamış olmasının yanı sıra, diğer dünya devletlerinde de bir o kadar daha bilinmesine, tanınmasına yol açmış, saygınlığını daha da artırmıştır.

Mustafa Kemal Anafartalar Grup Komutanı olarak silah arkadaşları ile mal'in dehasına karşı elden ne geldi?-1922".

O artık 'Anafartalar Kahramanı' olarak anılmaktadır. Aylarca süren çıkarma ve savaşlar sonucu ilerleme kaydedemeyen İngilizler, 1915 yılı Aralık sonunda müttefikleriyle beraber Çanakkale'den çekildiler. Düşmanların Çanakkale Boğazı'nı geçememesi, İstanbul'un işgalini önlemiş, İngilizlerin, Marmara ve Karadeniz üzerinden müttefikleri Rusya ile bağlantı kurma hayallerini suya düşürmüştür.

Mustafa Kemal'i Çanakkale Savaşları konusunda anlatan ve bir yabancı düşman tarafından söylenen en anlamlı ifadelerden biri de, dönemin İngiltere Başbakanı D. Lloyd George'un Avam Kamarası'nda kendisine yapılan eleştiriler karşısında yaptığı savunmasındaki şu sözleridir:

'Arkadaşlar, yüzyıllar nadir olarak dahi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki o büyük dahi çağımızda Türk Milleti'ne nasip oldu. Mustafa Ke-

Mustafa Kemal, 2 Şubat 1915 tarihinde Yarbay rütbesiyle ve 19. Tümen Komutanı olarak geldiği Çanakkale Savaşları'ndan, muharebelerin sonuna denk gelen 10 Aralık 1915 tarihinde Albay rütbesiyle ve Anafartalar Grup Komutanı olarak ayrılarak İstanbul'a döndü. Mustafa Kemal'in özellikle Arıburnu, Kirte, Bombasirtı, Zığındere, Kerevizdere, Kanlısirt, Conkbayırı ve Anafartalar Muharebeleri'nde gösterdiği başarılar ve dolayısıyla askerlik ve komutanlık sanatı, Çanakkale Savaşları'na ayrı bir anlam ve önem kazandırmaktadır.

İşte bu nedendir ki, Çanakkale Savaşları sonunda elde edilen zafer, Askeri Tarihimiz'de çok özel ve anlamlı bir yerin sahibi olmuştur. •

(Gelecek ay: MİLLİ MÜCADELEYE DOĞRU)

FIRÇALAYARAK
Serdar Günbilen

Alman
Askeri Ataşesi
Klaus Wolf
kitap yazdı,
ısrar ediyor:

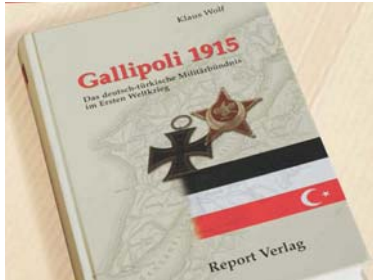

"ALMANYA Aldatarak Savaşa Soktuğu TÜRKİYE'DEN ÖZÜR DİLEMELİDİR"

Bir Alman Kurmay Yarbay, "Almanya'nın, kendi çıkarları uğruna Türkleri aldatarak, kendi saflarında Birinci Dünya Savaşı'na katılmak zorunda bıraktığı için Türkiye'den özür dilemesi gerektiğini" belirtti.

Afganistan'da, Alman askeri ataşesi olarak görev yapmakta olan helikopter pilotu Hava Kurmay Yarbay Klaus Wolf, "Gelibolu 1915" adlı kitabında açıkladığı bu görüşünü, kendisiyle bir görüşme yapan Savunma ve Havacılık Dergisi yazarına da yineledi ve ayrıntılı olarak verdiği bilgilerle pekiştirdi. Yarbay Wolf, "Türklerin Almanlar tarafından aldatılarak sürüklendikleri bu korkunç savaş sonrasında büyük ölçüde toprak ve asker yitirdiklerini, çok önemli zararlara uğradıklarını" anımsatarak, Almanlar'ın bu nedenle Türkler'den özür dilemeleri gerektiği görüşünü şöyle vurgulamaktadır:

"Tarihin bu bölümü bugüne değin yeterince irdelenmemiştir ve özellikle Almanya'nın bu gerçeği daha iyi kavrayabilmesi gerekmektedir. Bu nedenle dilerim ki, Alman siyasetçileri de bu tarihi gerçeği bir gün anlarlar ve Türklerden özür dilerler."

Kurmay Yarbay Klaus Wolf bu görüşünü, kitabının 205'nci sayfasında şöyle açıklamaktadır: Son olarak şunu ifade etmek isterim ki, bence dönemin Almanyası, müttefiği Türkiye'ye [Osmanlı] karşı suçlu konumundadır. Bu ül-

kenin ne şekilde savaşa sürüklendiği, hükümetinin aldatıldığı, çok sayıda saf, iyi niyetli insanın acımasız emirlerle ölüme nasıl gönderildiği ve askerine yapılan saygısız ve küstah muamele utanç vericidir. Duyana belki garip gelebilir ama şundan eminim ki, Almanya'nın çektiği acılar için Türklerden af dilemesi yerinde olacaktır. Fakat bugünün Almanya'sında bu tür bir özür için muhtemelen hiç kimse kendisini sorumlu hissetmeyeceğinden ötürü, ben onlara vekaleten bu kitabım aracılığıyla yine, çekilen acılardan dolayı özür dilemek istiyorum.

İkinci Dünya Savaşı ve Yahudi Soykırımı gibi "korkunç olaylar" ın, unutulması olanaksız bir biçimde sürekli gündemde tutulduğu için Alman halkında "bu konularda bir fobi oluştuğunu" ileri süren Yarbay Wolf, "Alman halkı bu nedenle Türkler'den özür dilemeyi aklına bile

Plt. Klaus Wolf

1959 yılında Almanya'nın Bremerhaven şehrinde doğmuş; 1981 yılında Federal Alman Silahlı Kuvvetleri'ne katılmıştır. Daha sonraki yıllarda Alman Askeri Üniversitesi'nden pedagog lisansı alan, havacılık ve helikopter pilotluğu eğitimlerinden sonra (PAH) filo liderliği görevini sürdüren Klaus Wolf, Hamburg Harp Akademisi'nden 1995 yılında mezun oldu. Alman Savunma Bakanlığı nezdinde çeşitli görevlerde bulundu, yüksek okullarda öğretim üyeliği yaptı. 2002-2006 yıllarında Nato'ya bağlı 3. kordü komutanlığı Karargâhında kurmay yarbay olarak görev aldı. Buradaki 4 yıllık görev süresinde "Gelibolu 1915-Birinci Dünya Savaşı'nda Alman-Türk askeri ittifakı" adlı Almanca kitabı yazdı. Klaus Wolf, halen atandığı Pakistan'da resmi görevini sürdürmektedir. Dr. Suzan Ekberoğlu-Wolf ile evli olan Yrb. Wolf, İngilizce, Urduca, Türkçe ve biraz da Rusça bilmektedir.

Mustafa Kemal, Anafartalar cephesini teftiş ederken

getirmek istemez” demekte ve kitabında açıkladığı “Almanya adına bu özürü kendi dilemek” isteğini, söyleşisinde de şu sözlerle yinelemektedir:

“Ben sembolik olarak Almanya adına ilk adımı atıyorum ve Birinci Dünya Savaşı’nda Almanlar yüzünden çektiğiniz büyük acılarınız ve uğradığınız büyük kayıplarınızdan dolayı siz Türklerden özür diliyorum.”

Yarbay Klaus Wolf, Türkler’in, Almanya saflarında Birinci Dünya Savaşı’na katılmaları konusunda şu bilgileri açıklamaktadır:

Ordu Yorgundu. Enver Paşa “Savaş” Diyordu...

xxx

”1913 yılında sona eren Balkan Savaşları, Osmanlı ordusu açısından büyük bir hüsrarla sonuçlanmış ve Osmanlı gerek ekonomik, gerekse de siyasi açıdan tamamen yorgun düşmüştü. Osmanlı Devleti, ki burada Osmanlı derken Türk halkı ve Jön Türkler de dahil olmak üzere yönetici kadronun büyük bir bölümünü de kastediyorum, bu savaşın yaraları henüz sarılmamışken tekrardan yeni ve daha büyük bir savaşa girmek istemiyordu. Savaş Bakanı Enver Paşa ise ısrarla Almanya’nın yanında savaşa girilmesinden yanaydı. Almanya’ya yakınlığı ve hayranlığı bilinen Enver Paşa, bu tutumundan ötürü Jön Türkler gru-

I. Dünya Savaşı’nda Türk askeri havacılığı henüz emekleme dönemindeydi

bundan dahi uzak tutuluyordu ve yalnızdı”

xxx

“Goeben [Yavuz] ve Breslau [Midilli] savaşı gemilerinin Rus limanlarına saldırmalarıyla bu amacına ulaşmasını da bildi. Yalnız şu da tarihi bir gerçektir ki, Osmanlı Donanması’nın 29 Ekim 1914 sabahı Karadeniz’deki Rus limanlarından Sivastopol, Odesa, Kefe ve Novorossisk yanında Rus Donanması’na karşı gerçekleştirdiği saldırı emri doğrudan Berlin’den verilmiştir. Bu emri Amiral Souchon aynen uygulamış ve saldırılar başta Midilli ve Yavuz zırhlılarında olmak üzere Osmanlı deniz unsurlarında bulunan Alman bahriyelileri tarafından denetlenmiştir. Zaten Enver Paşa, ne kadar çok isterse istesin, Osmanlı’yı bu savaşa tek başına sokabilecek güçte değildi.” İngilizlerin gözü de Osmanlı’nın üstündeydi...

xxx

“İtilaf devletleri, Osmanlı’-

nın tarafsız kalmasını istiyordu, fakat kendi aralarında da bir güvensizlik ortamı içindelerdi. Örneğin İngiltere, Rusya’ya sürekli temkinli bakmış ve Akdeniz’in Rus denetimine geçmesini her zaman engellemeye çalışmıştır. İngiliz stratejisine göre, Osmanlı sürekli olarak kendine bağımlı ve zayıf kalmalıydı ama Rusya’ya karşı da dirençli olmalıydı.

Klaus Wolf bir helikopter eğitimi sırasında ekip arkadaşıyla

Bugün Gelibolu, İstanbul ve İzmir’de, en az 66 Alman savaş uçağının kullanıldığını biliyoruz. Bu uçakların tamamına yakını Birinci Dünya Savaşı sonrası İtilaf güçleri tarafından imha edilmiş olsalar da, savaş sırasında Almanlar tarafından eğitilen Türk pilot ve teknisyenleri, savaş sonrasında Türk hava gücünün belkemiğini oluşturmuşlardır.

Klaus Wolf

İngilizler, her ne kadar Almanlara ait Goeben [Yavuz] ve Breslau [Midilli] savaş gemilerini izlemiş ve kovalamış olsalar da, bu zırhlıların Çanakkale Boğazı’ndan girerek Osmanlı’ya kaçmasına bilerek göz yummuşlardır. Bu sayede Osmanlı Donanması’nı güçlendirerek Ruslara karşı Karadeniz’de kuvvetli bir donanma bulunmasını amaçlamışlardır.

Dönemin Alman askeri telgraf yazışmaları da bu tezi destekler niteliktedir.”

Osmanlı “Uyanık” olsaydı; Orta Doğu’da daha az toprak kaybederdi.

xxx

“Bu olaydan kısa bir süre önce İngiltere, İngiliz tersanelerinde yapımı süren ve neredeyse tamamlanmak üzere olan iki Osmanlı

savaş gemisine de el koymuştu. Osmanlı bu entrikanın farkına varıp doğru değerlendirmeleri yapabileseydi, maddi kazanç elde etmesi bir yana, siyasi hak da sağlar, Orta Doğu’da daha az toprak kaybına uğrar ve her şeyden önce yüz binlerce insanımı kaybetmezdi. Bir noktaya özellikle dikkat etmemiz gerekir: İngiliz tarihinin resmi arşivleri kamuoyuna resmen kapalıdır ve bu arşivler açılmadığı sürece bu teze son noktayı koyabilecek bilimsel kanıtlara ulaşmamız olası görünmemektedir.” •

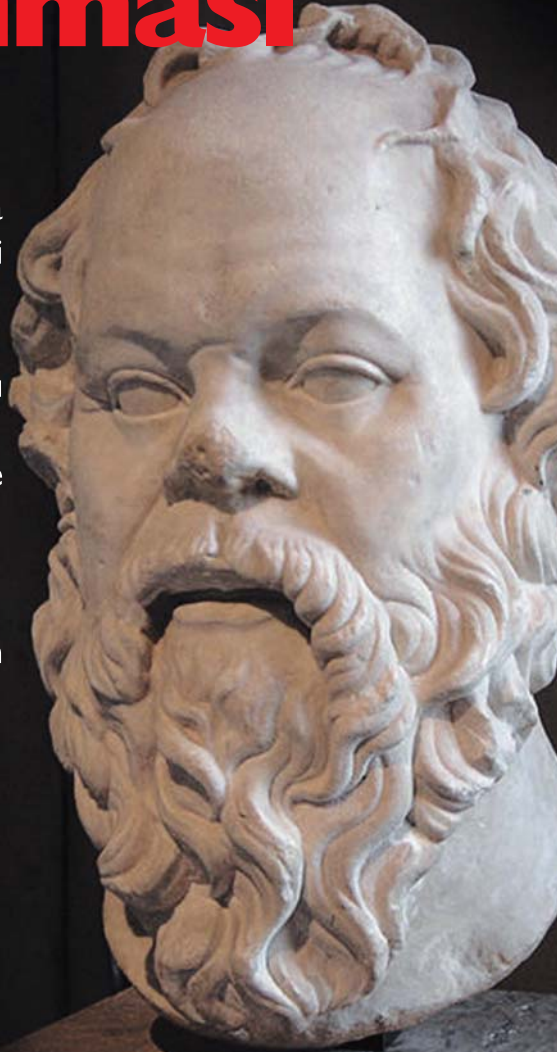

EVRENSEL KÜLTÜR
Songül Saydam

Sokrates'in Savunması

Günümüzden ikibin dörtyüz yıl önce, o çağda dünyanın en uygar ve ileri kenti Atina'da bir "iddianame" gündeme geldi. Atina'nın ilk filozofu yetmiş yaşındaki Sokrates'in ölüm cezası ile yargılanması isteniyordu.

Bütün yaşamını doğduğu kent Atina'da her yaşta insanla geçiren Sokrates, "Benim tek bildiğim, bir şey bilmediğimi bilmektir" sözünü ağızdan eksik etmeyen, öğretmenlerin öğretmeni idi. >>

Erken dökülmüş saçları, yuvarlak yüzü, ortasında kocaman burnu, geliş güzel giynişi ile sıradan bir yurttaşı. Gençliğin ahlakını bozuyor diye 275'e karşı 281 oyla ölümüne mahkûm edildiğinde ne kendini kurtarmak için düşüncelerinden kısıntı yaptı, ne de kaçabileceği halde kaçtı; dostları arasında baldıran zehirini, şarap içer gibi içti!

Geride tek bir satır yazı ya da yapıt bırakmayan Sokrates'i Atinalılar ölümüne yolcu ederken öğrencisi Platon yazdığı "Sokrates'in Savunması"

adlı yapıtıyla onu ölümsüzlük katına çıkardı. Platon bu olaydan öylesine etkilendi ki her satırında öğretmeni Sokrates'in bulunduğu baş yapıtları Diyaloglar ve Devlet'i yazdı. Sokrates deyince onunla ilgili yapıtın felsefi içerikli olduğu sanılır. "Sokrates'in Savunması" felsefe ve edebiyatın dahası hukukun ve savunmanın en eski ve önemli baş yapıtıdır.

Felsefenin doğduğu Anadolu topraklarında yeniden can bulması için büyük emek harcayan Prof. Dr. Ahmet Cevzici, Sokrates'in Savun-

"Düşünmediklerimi söyleyerek yaşamaktansa, düşündüklerimi söyleyerek ölmeyi tercih ederim." diyen Sokrates'in, baldıran zehri ile uygulanan infaz sahnesi: "Son Kadeh"

ması'nı şöyle anlatıyor: "Başka bir deyişle o susturulmak istenen bir filozofun hayatına temel yaptığı etik ve felsefi ilkelerin, Platon gibi aynı zamanda bir edebiyat dahisi olan büyük bir yazar tarafından felsefeden ve farklı fikirlerden rahatsızlık duyan vatansever, ama alabildiğine sığ politikacılara karşı hukuki bir zeminde savunulmasından oluşur. Dolayısıyla Savunma sadece Sokrates'in hayatının, savunduğu değer ve benimsediği ilkelerin değil, fakat aynı zamanda felsefenin savunulmasıdır.

Demokrasinin herhalde en bildik

risklerindedir, zaman zaman bir toplumu yönetme ehliyetinden yoksun, oldukça sığ ve vasat kimselerin yönetici olabilmelerine imkân sağlaması. Bu risk bir çok yerde ve zamanda olduğu gibi M.Ö beşinci yüzyılın sonlarında demokrasinin beşiği olan Atina’da potansiyel bir tehlike olmaktan çıkarak, fiili bir durum haline gelir.

Sokrates’i mahkemeye veren, demokratik yönetimin iktidara taşıdığı bu sığ, kültürsüz ve felsefesiz adamların adları **Meletos ve Anytos’tur.**

Bu muzaffer iktidar sahipleri, sadece Yunan dünyasının gelenekse ahlâk anlayışını değil, yükselen tüccarların madde zenginlik ve politik başarıyı iyi bir hayatın yegâne bileşeni haline getiren değer sistemini eleştirirken, bilgisizliklerini yüzlerine vuran Sokrates’i mahkemeye verirler. Amaçları büyük bir hınç besledikleri, gerçek bir ahlaki ve entelektüel reform amacı güden Sokrates’i sindirmek ve susturmaktır. Onların ilk ve önemli hatalarından biri de budur; aslında bu pek de hata sayılamaz. Genel dünya görüşlerine ve kavrayışlarına uygun olarak Sokrates’in doğru bildiğini söylemek-

ten hiç bir koşul altında vazgeçmeyecek bir filozof olduğunu, varlığını hakikate adanmış bu adamı hiç bir gücün susturamayacağını unuttular. Yarattıkları düzmece suçlama da, hemen her toplum ve dönemde özellikle geniş yığınlar üzerinde etkili olmuş ithamlar olarak, “devletin tanrılarını tanımayıp, yeni tanrılar icat etmek ve bu arada gençleri baştan çıkarmak” suçlamasıdır. Öngörülen ceza ise, ölüm cezasıdır.

Olup biten her şeyi bir filozof öngörüsüyle bilen Sokrates, savunmasını bu yalın ve kolayca püskürtülecek suçlamaya karşı bir savunma olmaktan çıkartarak, inandığı felsefenin cisimleşmesi olan hayatın ve felsefenin savunulması haline getirecek şekilde genişletir.

Sokrates yaşamını yargıçları veya jüri üyelerini memnun edip kandırarak kurtarabilseydi bile, bu biçimde kazanılmış bir hayat yaşanmaya değer bir hayat olmaz.

O bütün yaşamı boyunca, insanları yalnızca inandırmak yerine eğitmeye ve geliştirmeye çalışan sorgulayıcı bir öğretmen olmuştur. Ve muhakeme edildiği sırada yargıçlarla sanki onlar eğitime ihtiyaç duyan öğrencilermişçesine konuştuğu zaman da yaptığı bundan farklı bir şey olmaz. Bütün yaşamı boyunca, hakikatin ve adaletin yanında olan, hakikat ve adaleti her şeyden üstün tutan Sokrates’in ölümün-

eşiğinde, aman dilemeyi kabul etmediği zaman yaptığı da, tam tamına budur. Hakikat ve adaleti onaylarken kendisini onaylıyor olması, onun savunduğu değerler ve felsefeyle hayatı arasındaki uyumu gösterir. Hakikat ve adalet Sokrates için salt soyut fikirler olmayıp onun hayatında cisimleşen insanî yetkinliğin pratik erdemleri ve idealleri olduğundan, o hem kendine hem de hakikate ve adalete sadık kalmıştır.

Sokrates kendini olumlamaktan, hayatını kurtarabilmek adına bir an için vazgeçseydi, yani en azından suçunu kabul ederek ve bağışlanmak için yalvararak bir alçak gibi davranmış olsaydı, işte o zaman bütün bir hayatını yalanlamış olurdu. Aslında onu öldürmek değil, sadece susturmak isteyenlerin kendisinden beklediği şekilde davranmış olsaydı, suçunu kabul etmekle kalmayacak, onu fiilen de kınanmış olacaktı. Böyle yaparak hak etmediği bir cezadan kurtulmaya çalışırken kendisini suçlandığı şeyden suçlu kılmış ve bu cezayı gerçekten hak etmiş olacaktı. Sokrates’in bir adaletsizliğe maruz kaldığı, haksız bir suçlamayla karşı karşıya bırakıldığı doğrudur. Ancak adaletsiz bir eylem biçiminin Sokrates’i kendisine yapmış adaletsizlikten kurtarmayacağı, haksız bir suçlamayı haklı ve yerinde bir suçlamaya dönüştürmeyeceği, yalnızca kaçışının adaletsizliği artıracığı

da aynı ölçüde doğrudur.

”Sokrates, bugün savunduğu ilke ve değerlerle hâlâ yaşamaktadır; onu ölüme gönderenler ise onunla ilişkili bir biçimde ve lanetlenmiş olarak anımsanmaktadır.”

Sokrates’in savunması ellibir yıl önce Hasan Ali Yücel’in başlattığı aydınlanma atılımı çerçevesinde Doğu ve Batı Klasikleri’nin Türkçeye kazandırılması girişimi içinde ele alındı ve 1958’de Niyazi Berkes tarafından dilimize çevrildi. Sabahaddin Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz da çeviriye yazdıkları uzun önsözde şunu vurguladılar:

“Sokrates, devletin başına en akıllıların gelmesini istiyor, nerede olursa olsun, yalnız akla uygun olanı arıyordu. Ne var ki, içinde yaşadığı Atina demokrasisinin akla uymayan tarafları çoktu. Sokrates de aklının dikine gittikçe durmadan düşman kazanıyordu. ... “Sokrates de çok oluyor artık” dediler. “Ne tanrılara saygısı var, ne atalara, ne devlete! Herkesi, her şeyi eleştirmeye, akla vurup çürütmeye kal-

kıyor; gençlerde hiçbir şeye inanç bırakmıyor.”

Sokrates böylece, baş kaldırmaya katıldığı, başkalarını baş kaldırmaya zorladığı için değil; özgürce düşündüğü, eski düzenin temellerini sarstığı için ölüme mahkûm oldu. Zaferi aristokratlar ve zenginler kazansaydı, Sokrates kurtulur muydu? Hiç sanmıyoruz. Çünkü, Sokrates en güçlülerin değil, en akıllıların başa geçmesini istiyordu, bunu istemekten de hiçbir güç, hiçbir düzen alıkoyamayacaktı onu.

...Sokrates'in ölümü vaktinden önce öten horozun ölümü gibidir. Ölmek, onun düşüncesinin kaçınılmaz sonucuydu. Bir bakıma da en büyük eseri ölümüdür.

Baldıran zehirini içmeden önce Kriton, "Peki Sokrates" dedi. "Buradakilerden ve benden, çocukların ve daha başka şeyler üstüne isteklerin nedir? Ne dilediğin varsa şöyle; seni sevdiğimiz için, canla başla yaparız".

"Ne mi istiyorum sizden?" dedi. "Her zaman ne istedimse onu: Kendi kendinize iyi bakın, böylece hem benim için, hem benimle ilgili her şey için, hem de kendiniz için gereğinde yapılacak olanı seve seve yaparsınız; şimdiden söz vermeseniz bile... Ama kendinize bakmazsanız, eskiden ve bugün konuştuklarımızdan çıkan sonuçlara göre yaşamazsanız, ne kadar söz verseniz, ne kadar yemin de etmeniz boştur". •

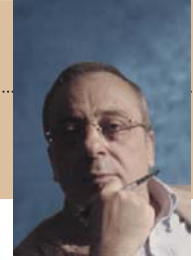
► KORKU KORKUYA GEL DER.

Korkusundan kuşklar içinde yaşayan bir fare vardı. Büyücünün biri fareye acıdı ve onu bir kediye dönüştürdü. Ama fare, şimdi de köpekten korkuyordu. Büyücü bu kez onu bir kaplana dönüştürdü. Fare, sevineceği yerde bu kez de avcıdan korkmaya başladı. Büyücü farenin korkusunu yenemeyeceğini anladı, onu eski durumuna döndürdü. Ve şöyle dedi:

"Sen korkak bir farenin yüreğini taşıyorsun. O nedenle sana yardım edemem."

*Büyücünün bu sözü, ünlü yazar Shakespeare'in, korkaklar konusunda, aşağıdaki dizelerini çağırıştırıyor. "İnsanların çoğu... Sevmekten korkuyor, kaybetmekten korktuğu için./ Düşünmekten korkuyor, sorumluluk getireceği için./ Konuşmaktan korkuyor, eleştirilmekten korktuğu için./ Yaşlanmaktan korkuyor, gençliğin kıymetini bilmediği için./ Unutulmaktan korkuyor, dünyaya iyi bir şey vermediği için./ Ve ölmekten korkuyor, aslında yaşamayı bilmediği için... / Durma üz kendini üzemediğin kadar, hatalarını düzeltecekse./ Düşünme hiç şu anını, düşüncesizlik garantiliyorsa yarını./ **Ve kork ölümünden ölesiye, korkun seni ölümsüzleştirecekse...***

Gönderi: NUMAN AYDINOĞLU

"Der-sim"den, "Tunç-eli"ye Yurttaş Hakları Devrimi

Osmanlı İmparatorluğu, savaş araçlarında devrimsel dönüşümler yaşandığı XIV. yüzyılın başlarında kuruldu. Sıkıştırılmış barutla patlatılan top ve tüfeğin icadı güçler dengesini alt üst etmişti. Kılıç, ok, mızrak, mancınık, rum ateşi gibi geleneksel silahlarla savaşan ordular, top ve tüfekle donanmış ordular karşısında çil yavrusu gibi dağılıyordu. 1453'te Fatih İstanbul'u almadan çok önce, Trakya ve Balkanlar'a doğru yayılan Osmanlılar,

ordularını top ve tüfekle donatmıştı. Surlarla çevrili Bizans kentlerini kuşatıyor ve halka biri 'tatlı' diğeri 'kanlı' iki seçenek sunuyorlardı: Sur kapılarını güzellikle açıp teslim olurlarsa, Bizans'a ödeyebilecekleri vergiden çok daha az bir vergi ödeyecekler ve dinlerine, geleneklerine dokunul-

**Surlarının,
Osmanlı topraklarına
dayanamayacağını
gören kentler,
savaşmadan teslim
oluyordu.**

mayacaktı. Direnecek olurlarsa, surlar top ve tüfekle yıkılacak ve teslim olmayanlar öldürülecekti. Surlarının, ünü kulaktan kulağa yayılan Osmanlı topraklarına da-

Kanuni Sultan Süleyman, 1529 Viyana savaşında toprakları güçlendirilmiş ordusunun başında

yacağını gören kentler, savaşmadan teslim olup Bizans'tan daha az vergi ödemeyi yeğliyordu.

Osmanlı'nın Bizans topraklarında şimşek hızıyla ve olabildiğince kansasız yayılmasının gizi buydu. Top, tüfek gibi patlayıcı silahların icadıyla birlikte, bunların üretiminde kullanılan madenler ve kimyasal maddeler, eski değerlerinin yanı sıra, bir de askeri-stratejik değer kazanmıştı. İşte Dersim'in Osmanlı için stratejik önemi buradan geliyordu. Çünkü Dersim, Osmanlı'nın patlayıcı silah üretimi için gereksindiği madde ve madenlerin bulunduğu bölgenin tam ortasında bulunuyordu. Dört yanını saran dağların bir kale ve çevresini kuşatan akarsuların bir hendek gibi yalıtıldığı Dersim, XIV. yüzyılda, pazardan çok kendi gereksinimleri için üretim yapan, kimi tarımcılıkla çoğu hayvancılıkla geçinen aşiretlerin yaşadığı bir yerd. Patlayıcı silahların icad edilmesinden sonra Dersim, bu silah-

ların üretimi için gerekli madenlerden yoksun fakat bu madenlerin bulunduğu yerlerin tam ortasında bulunmaktan oldukça etkilenecek; öyle ki, 1937-1938'e dek uzanan sorunların tohumu, beş altı yüzyıl önce Osmanlı'nın kuruluş ve yükseliş döneminde atılacaktı. Dersim'in Farsça "der" (kapı) + "sim" (gümüş) = "gümüş kapı", "maden kapısı" ya da "maden yöresi" anlamlarına geldiği savlanıyor. Bu kökbilimsel çözümleme ister doğru olsun ister yanlış, gerçek şu ki, Osmanlı'nın top, gülle, mermi üretiminde kullandığı demir, bakır, kurşun, vb. gibi madenlerle, barut yapımında kullandığı güherçile, odun kömürü ve kükürt, hep Dersim'e komşu yörelerde çıkartılıyor; başta İstanbul olmak üzere çeşitli yerlerde kurulan "tophane" ve "baruthane"lerde işleniyordu. Osmanlı'nın para basımında kullandığı bakır ve gümüşün önemli bir bölümü de yine Dersim çevresin-

Dersimin çetin doğal yapısı

Osmanlı'da baruthaneden görünüm.

deki maden ocaklarından çıkartılıyor; başta İstanbul olmak üzere çeşitli yerlerde kurulan "darphane"lerde işlenerek gümüş "akçe" ve bakır "mangır"a dönüştürülüyordu. Devletin

Gümüş akçe ve bakır mangır

onsuz olunmaz iki dayanağı vardı: ordu ve maliye... Osmanlı'nın "tophane"leri, "baruthane"leri ve "darphane"leri, önemli ölçüde Dersim dolaylarından çıkartılıp getirilen madenlerle besleniyor; ordusu da maliyesi de bu madenlere muhtaç bulunuyordu.

Madenlerden kimilerini doğrudan kendisi işleten Osmanlı, kimilerini beşte biri devlete verilmek koşuluyla özel kişilere işlettiriyor; ancak, her iki durumda da maden ve yan sanayi alanında çalışan emekçi-

lere, bu iş kolunun askeri stratejik öneminden dolayı, özel bir önem veriliyordu. Ülkenin diğer yörelerindeki madenlerde olduğu gibi, Dersim çevresinde maden çıkartılan yörelerde yaşayanları da din ve mezhep ayırımı yapmaksızın, ister müslim olsunlar ister gayrimüslim, madende çalışmaları koşuluyla vergilerden ve askerlik görevinden başışık tutan Osmanlı; madenden ayrılmamaları için onlara türlü ayrıcalıklar tanıyor, madencilik püf noktalarını yakınlarına da öğretsinler diye bu başışıklık ve ayrıcalıkları onların birinci dereceden yakınlarını da kapsayacak biçimde genişletiyordu. Maden tünellerinin çökmesini önleyen kütük ve tomrukları sağlayanlar; ocaklarda kullanılan odun kömürünü üreten dağ köylüleri, maden taşıma işlerini gören katırcılar, deveciler, madene su getirenler, madende kazma sallayanlar, madenleri çuvallara dolduranlar, Samsun ve

Osmanlı ordusu topları ve gülleri, kimi kez savaş alanında döküyordu.

Trabzon limanlarına götürülenler, depolayanlar, tophanelerde, baruthanelerde çalışanlar, “Madenciyan Fukarası” olarak adlandırılıyor, yöneticilere “Maden Emini” deniyordu. Maden iş kolunda çalışanların hukuk ve yargıları dahi ayrılmış, “Maden Kanunnameleri” ile özel olarak belirlenmişti. Bu işkolunda görev üstlenen katırcıdan yöneticiye, tepeden tırnağa herkesin kendi aralarında olsun, başkalarıyla olsun, bütün uzlaşmazlıkları, davaları, başında “Maden Emini”nin bulunduğu özel bir yargı düzeyinde çözümleniyordu. Osmanlı'nın en

1514 Çaldıran Savaşı

verimli gümüş, bakır, demir ocakları Gümüşhane, Espiye, Keban, İnegöl, Ergani, Kiğı ve Bilecik'te; barut yapımında kullanılan en verimli güherçile ocakları da Akdağ, Van, Erciş, Niğde, Karaman, Kilisehisar, Malatya, Larende, İçel, Maraş ve Kayseri'deydi.

Osmanlı, birbirine yakın maden bölgelerini tek bir Maden Emini'nin yönetimi altında birleştiriyordu. Örneğin, tam ortasında Dersim'in bulunduğu Ergani, Gümüşhane, Keban, Kiğı, Kemah madenleri, tek Maden Emi-

ni'nin yönetimi altındaydı.

Siyasal Sünnilik güden Yavuz Sultan Selim komutasındaki Osmanlı ordusu, siyasal Alevilik, Kızılbaşlık güden Şah İsmail ordusuyla 1514 yılında Çaldıran'da karşı karşıya geldiklerinde, madencilğe dayalı top tüfek gibi patlayıcı silahların, kılıç, mızrak, ok, yay, mancımık gibi geleneksel silahlara üstünlüğü bir kez daha kanıtlanacak; Sünni Osmanlı'nın

çok sayıda top ve tüfekle donanmış ordusu; az sayıda ateşli silahı bulunan Şii, Alevi, Kızılbaş Şah İsmail'in ordusunu yenecekti. Şah İsmail'in Alevi-Kızılbaş

emirlerce işlettiği Dersim'e yakın madenler de Çaldıran savaşında Sünni Osmanlı'nın eline geçmişti. Alevi Kızılbaş Dersim aşiretleri, yenilgilerine neden olan toprak ve güllerin, Ergani'den çıkan bakır, Keban'dan çıkan kurşun, Kiğı'dan çıkan demir ve aynı yöreden sağlanan güherçile, odun kömürü ve kükürt karışımıyla yapılan barutla çalıştığını, bunların hep Dersim çevresinde bulunan maden ocaklarından sağlandığını hiç unutmadılar. “Maden” demek, silah demek; top, tüfek, gülle demek; gümüş “akça” ve

“bakır” mangır demektir. Çaldıran savaşından sonra Osmanlı devleti, ne zaman doğu-daki komşuları Rusya ya da İran'la savaşa tutuşacak olsa, siyasal Aleviliğin, Kızılbaşlığın dağlar ve akarsularla korunaklı kalesi Dersim'in önde gelen kimi aşiretleri, Osmanlı'nın top, tüfek ve para üretiminin kaynağı olan çevredeki madenlere saldıracaktı. Osmanlı Devleti, 1514, 1534-1535, 1548-1549, 1552-1554, 1578-1590, 1603-1611, 1615-1618, 1622-1639, 1723-1727, 1730-1732, 1735-1736, 1821-1823 tarihlerinde Alevi, Şii, Kızılbaş İran Devleti'yle savaşmış; bütün bu savaşlarda, Sünni Osmanlı'nın yerli top tüfek barut üretimi, kimi Alevi-Kızılbaş Dersim aşiretleri tarafından, yöredeki madenlere yapılan silahlı baskınlarla, saldırılarla kesintiye uğratılmıştı. Cemal Şener'in yayına hazırladığı Dersim Tarihi'nde yer alan Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgelerine göre:

► **1729 Aralık:** Kimi aşiretler Keban maden bölgesinde Besni ilçesini basmış, beşyüz emekçiye esir alıp eşlerine, çocuklarına mallarına saldırmış; halk evini, işini, köyünü terkedip başka yörelere kaçmaya başlamıştır. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 1983)

► **1732 Mayıs:** Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, Keban maden bölgesi emekçilerinin köylerini basarak çocuk ve kadınlarını rehin almıştır. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 1697)

► **1733 Eylül:** Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, Elazığ, Çarsacak, Kiğı madenleri yöresinde halka saldırarak varlıklarını yağma etmiş ve kadın çocuk ayırmadan öldürmüşlerdir. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 16543)

► **1735 Aralık:** Dersim Çarşacak voyvodası, Keban madenindeki fırınlarda yakılacak odunların yöredeki dağlardan sağlanmasına engel olmuş ve bir kaç yıl boyunca

1745 tarihli Osmanlı Arşiv Belgesi.

1751 tarihli Osmanlı Arşiv Belgesi.

madende üretim durmuştur. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 2739)

► **1743 Ocak:** Kimi aşiretlerce Ergani madeninde çalışan emekçilerin ilçe ve köylerine saldırılarak madene gidiş gelişleri engellenmekte ve maden yönetimine saldırılarak üretim felce uğratılmaktadır. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 16193)

► **1745 Temmuz:** Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri Kiğı ve Keban madenlerinde çalışan madencilerin yollarını kesip soyarak öldürmektedirler. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 2047)

► **1751 Ocak:** Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri Keban madenine gerekli kömürü sağlamakla yükümlü Çarsacak köylerini basarak, köylüleri öldürmüş, mallarını yağma etmiş, köylerini yakmıştır. Keban, Kiğı, Kemah maden eminliklerine bu çapulculukları önleme buyruğu verilmiştir. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 2047)

► **1761 Temmuz:** Ergani madeninde çalışan emekçilerin köyüne saldıran kimi aşiretler tüm evleri yağmaladıkları gibi çocuk ve kadınlara saldırıp ırzına geçmişlerdir. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 4520)

► **1762 Eylül:** Herdi Aşireti, Keban maden işletmesi emekçilerine saldırıp soymuştur. (BOA - A.E. Dahiliye, no 3120)

► **1764 Aralık:** Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, çevredeki maden-

lere saldırıp işgal etmiş, işçileri madenden kaçtırmıştır. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 3639)

► **1774 Ekim:** Keban ve Ergani madenlerinde devlet egemenliği yeniden kurularak madenlere bağlı kazaların halklarına eski ayrıcalıkları yeniden verilmiştir. (BOA - Cevdet İktisat, no 476)

► **1780 Ağustos:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Güvanlı, Haranlı, Kuvanlı, Zirkanlı, Düçekli, Koçgiri, Kerne, Şadili, Güreşli, Benamlı, Bazgelü aşiretleri, maden işletmelerinin bulunduğu Gümüşhane, Kuruçay, Kızucan, Kemah, Gercanis, Çemişgezek, Eğin, Erzincan ve Tercan ilçelerinin madenlerde çalışan emekçi halkına sürekli olarak saldırıp, can, mal ve namus güvenliğini yok etmeleri üzerine, maden emekçileri işlerini, evlerini, köylerini bırakıp göçe başlamışlardır. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 5657)

► **1782 Ocak:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Güvanlı aşiretleri, madenlerde çalışan Kuruçay (Ilıç), Kiğı, Kızucan ilçe ve köylerini basarak mal ve cana zarar vermişler (BOA - Cevdet Zabtiye, no 1094), Ekim ayında Keban ve Ergani madenlerine saldırmışlardır. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 11512)

► **1787 Mayıs:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçek aşiretleri, Keban madenine bağlı Çemişgezek, Çarsacak, Eğin, Gümüşhane, Kemah, Kuruçay,

Tercan, Erzincan dolaylarında madenlere ve maden emekçilerine yönelik sürekli saldırılarda bulunmuş, köylerini yakmış, maden emekçilerini toplu göçe sürüklemişlerdir. (BOA -Cevdet Zabtiye, no 3484). Elebaşları bir süre sonra yakalanıp cezalandırılmıştır. (BOA - Cevdet Zabtiye, no 576)

► **1787 Eylül:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçek aşiretleri, Keban ve Ergani madenlerine bağlı Çarsacak, Çemişgezek, Şirturuk Karaçor, Herbulut, Çermik, Eğil, Palu gibi bütün sancak ve kazalara saldırmışlardır. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 13821)

► **1793 Ocak:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçekli ve Ovacıklı Aşiretleri, Çemişgezek, Çarsacak ilçeleri halkına yönelik saldırılarını yoğunlaştırmışlardır. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 13821)

► **1798 Aralık:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçek aşiretlerinin, madenler bölgesinde süregelen adam öldürme, soygun, gasp, yağma, ırza tecavüz, köy yakma eylemlerine karşı önlemler pekiştirilmiştir. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 15197)

Kimi Dersim aşiretlerinin, çevrelerinde bulunan maden işletmelerini baltalama eylemleri, 1802 yılında birden bire kesilmiş, bunlardan Şeyh Hasanlı aşiretinin reisleri Padişah III. Selim'e başvurarak, bundan böyle madenlere ve maden emekçilerine saldırmayıp

madenlerin korunmasında görev almak istediklerini bildirerek özetle şöyle demişlerdir:

► **1802 Haziran:** “Biz Şeyh Hasanlılar; Padişah'a boyun eğip kulları arasına yazıldık. Bundan böyle madenleri baltalamayacağımıza, Çemişgezek'ten Erzincan'a bütün maden yollarını koruyup güvenliğini sağlayacağımıza; yanımızda yöremizde bulunan köylerde maden için odun kömürü üretenleri, taşıyanları ve maden işçilerini koruyacağımıza söz veriyoruz.

Çevremizdeki Kürtlerle diğer aşiretlerden sözüme aykırı davrananlar olursa Maden Emini'nce cezalandırılınsın; sözümdede durmayacak olursak Maden Emini bizi de görevden alsın. Çarsacak, Çemişgezek voyvodalarına göstermek üzere elimize bir ferman verilmesini dileriz. Buyruk padişahımızdır.” (BOA- Cevdet Zabtiye, no 3152)

Yüzyıllarca çevredeki madenlere saldıran Dersim Şeyh Hasanlı aşiretinin 1802 yılında birden bire tövbekar olup madenleri ve maden işçilerini korumaya söz vermesinin gizi, Osmanlı - İran ilişkilerindeki değişimde saklıydı. Bir kaç yıl önce Rusya'yla savaşa tutuşan İran, başı sıkışınca Osmanlı'yla düşmanlığa ara verip birlik arayışına girmiş; sözkonusu Dersim aşireti de mezhepdaşları

İran'ın uydusu olduklarını ele veren bir tutumla, Osmanlı düşmanlığını bırakıp madenlerin koruyucusu kesilmişti. 1809'da Osmanlı-İran ittifak görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlanıp, İran, yeniden düşmanlığa dönünce, bu Dersim aşiretleri de İran uydusu olduklarını ele verecek biçimde yeniden çevredeki madenlere saldırmaya başlayacaklardı:

► **1809 Ekim:** Toplu öldürmeler, ırza tecavüzler, gasp, ilçe ve köy yakma eylemleri, Keban ve Ergani madenlerinde üretimin durmasına yol açmış; Palu, Harput, Çarsancak, Çemişgezek, Eğil, Malatya, Arabkir, Eğin, Keban, Ergani maden yönetimleri saldırganların peşine düşmüştür. (BOA - Cevdet Dahiliye, no 7133) [Alevi, Kızılbaş, Şii İran] x [Sünni Osmanlı] Çaldıran Savaşı, 1514'te bitmemiş, değişik zamanlarda, değişik biçimlerde, yüzyıllar boyu sürmüştü;

Osmanlı uyruğunda bulunan kimi Alevi, Kızılbaş Dersim Aşiretleri, bu savaşı Sünni Osmanlı'nın o yöredeki madenlerini, eşdeyişle ordunun top tüfek üretimiyle maliyenin para üretimini baltalayarak sürdürmüştür. 1500'lere dek kendi silahını kendisi yapan, dahası yabancı ülkelere silah satarak önemli bir gelir sağlayan; savaflara sınırsız top, tüfek, barut, gülle ve mermiyle çıkıp düşmanlarının ödünü patlatan Osmanlı, aradan iki yüzyıl geçmeden

topunu tüfeğini yabancılardan satın alır; gülleyi, mermiyi taneyle dağıtır; cephanesi tükenen askerleri savaştan kaçır bir duruma düşmüştü.

Yabancılar Osmanlı'ya her zaman kendi kullandıklarından daha kısa menzilli toplar ve tüfekler satıyordu. Örneğin, düşman 2000 metre uzaktan Osmanlı ordusunu vurmaya başladığında, Osmanlı'nın çok çok 1500 metreyi vurabilen ithal topları, tüfekleri, düşmanın 500 metre önüne düşüyor; komutanlar, düşmanın uzun menzilli silahları karşısında yabancılardan satın alınan kısa menzilli silahların etkisiz kalması yüzünden yenildiğimizi bildiriyorlardı. Uzun menzil, daha nitelikli madenden yapılan namlu ve daha iyi barutla sağlanabilirdi. Maden işletmelerinin sıkça baltalanması, verimli biçimde işletilememesi buna olanak vermiyor; top, tüfek, barut gibi madencilğe bağlı savaş araçlarında gerileyen Osmanlı'nın parası da

1877 Plevne savaşı.

maden üretimindeki baltalamalar ve verimsizlik nedeniyle giderek bozuluyordu.

Başlangıçta kendi parasını ülke topraklarından çıkardığı gümüş ve bakırla kendisi basan Osmanlı, maden işkolundaki düşüşle birlikte, para basımında da sıkıntılarla karşılaşmaya başlamış; öyle ki, kimi dönemlerde evlerdeki gümüş bakır vazolar tepsiler darphaneye gönderilip bunlardan para basılarak askerinin memurun ödentileri bu paralarla yapılırdı. Amasya ve Gümüşhane'de çıkartılan gümüşün kimi Alevi-Kızılbaş Dersim aşiretleri aracılığıyla mezhepdaşları İran'a kaçırılması, İran'daki 70 darphanenin Osmanlı'dan kaçırılan gümüşle beslenmesi; Osmanlı'daki gümüş akçe sorununun, siyasallaştırılmış Alevi-Sünni mezhep savaşının Çaldıran'dan sonra başka araçlarla sürdüğünü gösteriyordu. Osmanlı madenleri baltala-

Osmanlı'nın askeri ve mali gücü zayıfladıktan sonra patlak veren Patrona Halil isyanı.

lanmayıp verimli çalışabilseydi, evlerdeki gümüş vazoları, bakır tepsileri darphaneye gönderip gümüş akçe, bakır mangır bastırmaya gerek kalmaz; başka madenler karıştırılarak paranın ayarı bozulmaz; askerler, memurlar ve halk; "biz bu değeri düşük, ayarı bozuk paraları istemezük!" diye ayaklanmazdı. Kimi Dersim aşiretlerinin kendi çevrelerinde işletilen Osmanlı madenlerini vurduğu yüzyıllarda, bütün bunlar yaşanmıştı.

Tophaneler, baruthaneler, darphaneler; eşdeyişle devletin ordusu ve maliyesi gerekli nitelik ve nicelikte madenden yoksun kalınca, devletin bu iki temel direği sallanmaya başlamıştı.

1839 Tanzimat Fermanı, içerde dirlik ve düzenlik sağlanamadıkça, dış saldırılara direnmenin olanaksız ve çöküşün kaçınılmaz olduğunu haykırıyor; siyasallaşmış din ve mezhep ayrımcılığından kaynaklanan iç çatışmalarla mahvolan üretim, yatırım ve verimliliğin, ancak uyruklara tanınan haklarda ve yüklenen görevlerde eşitliğin sağlanmasıyla diriltilebileceğini vurguluyordu. Devletin bu doğrultuda 1845-1849 arası, Dersim Ovacık'ta bir askeri kışla yapıp aşiret üyelerini eşit özgür bireylere dönüştürerek aşiret örgütlenmesini dağıtmaya yönelik idari, siyasi girişimleri, aşiret reislerinin tepkisiyle karşılaşacaktı. 1851'de gerçekleşen ayaklanmanın

bastırılmasından sonra Padişah'a sunulan raporda “üç dört yüzyıldır devlet otoritesinin girmedığı” Dersim’de bir kaçı dışında çoğu aşiretlerin silahlarının toplandığı, fakat “yerleşik yaşama geçmelerinin zaman alacağı” bildiriliyordu. (BOA, İrade Meclis-i Vala, no 8431).

Osmanlı'nın Tanzimat'la eşit yurttaşlığa yönelmesi, emperyalistlerin çıkarlarına uygun düşmediğinden, Osmanlı'daki bütün dinsel cemaatlara, hahamlara, papazlara, imamlara, Tanzimatın din düşmanlığı olduğu, eğer dinsel yapılarını yokoluştan kurtarmak istiyorlarsa, Tanzimat'a karşı eyleme geçmeleri gerektiği propagandası yapılmış; musevi, rum ve müslüman din adamları, kendi cemaatlerini Tanzimat'ın uyruklar arasında eşitlik maddesinin din düşmanlığı demek olduğuna inandırmaya koyulmuşlardı. Her yönden kösteklenen Tanzimat'ın, Dersim’de ve diğer yörelerdeki aşiret yapılanmalarında yapabildiği tek

Osmanlı'nın yabancılara maden satışı hisse senedi.

değişiklik, aşiretlerin o günkü reislerine “kaymakam” vb. gibi idari ünvanlar verilmesi olacak; fakat bir aşiret reisine “kaymakam” demekle o aşiretin üyeleri eşit özgür yurttaşlara dönüşmüş olmayacak; tersine, aşiret reisleri, üstelik bir de devlet gücüyle donanmış olarak, aşiret üyelerini eskisinden daha güçlü biçimde aşiret düzenine bağlı tutacaklardı.

Tarihinde yabancı devletlerden borç almamış olan Osmanlı, Kırım Savaşı'nda 1854, 1855 arası üç kez İngiltere'den borç almış; borç veren yabancılar, alacaklarını güvenceye almak üzere, Osmanlı maliyesine kendi görevlilerini sokarak bütün üretim alanlarını denetlemeye başlamıştı. 1856 Islahat Fermanı'yla devlet, bir yandan biricik toplumsal kurtuluş yolu olarak tüm uyruklarını tek “Osmanlı Milleti” kimliği altında birleştirmeye çalışırken, öte yandan ekonomik alanda ülkeyi tümüyle yabancı egemenliğine sürüklüyordu. Oysa, devletin izniyle en sarp yerlerde açılan yabancı konsolosluklar, etnik, dinsel, mezhepsel ayrışmaları körükleyip aşiret yapılanmalarını pekiştirici çalışmalar yürüterek, devletin eşit yurttaşlığa evrilecek tek “Osmanlı Milleti” tasarısını el altından baltadıklarından, Islahat Fermanı'nın amaçladığı eşit yurttaşlık, aynı fermanın yabancılara tanıdığı ayrıcalıklar yüzünden gerçekleştirilemez oluyor

1876 Anayasasının yürürlüğe girmesini konu alan bir kartpostal.

du. Emperyalistler, 1839 Tanzimat Fermanı'na karşı yaptıkları gibi, 1856 Islahat Fermanı'na karşı da “uyrukların eşitliği”nin din düşmanlığı demek olduğu propagandası yürütmüşler; 1859'da kurulan bir gizli örgüt “eşit yurttaşlığın din düşmanlığı olduğu” sloganıyla “Kuleli Vakası” olarak bilinen bir darbeye kalkışmıştı. İngilizler, Islahat Fermanı'nın eşit yurttaşlık maddesinin 1865'te yalnızca Adana ve çevresindeki aşiretlere uygulanmasına göz yummuş, yalnızca bunu büyük bir sevinçle desteklemişlerdi; çünkü dünyanın en büyük ham pamuk üreticisi Amerika, 1861'de patlak veren iç savaş nedeniyle İngiltere'ye ham pamuk satmaz olmuş; İngilizler pamuklu dokuma sanayilerini ölümden kurtarmak amacıyla Amerika'dan alamadıkları ham pamuğu, doğasını pamuk ekimine elverişli buldukları Adana'da üretmeye, bunun için de o bölgedeki aşiretleri hayvancılıktan uzaklaştırıp pamuk tarımında işçi olarak çalıştırmaya gereksinim

duymuşlardı. Emperyalistler, Osmanlı'nın Adana'dan başka yörelerdeki aşiretleri dağıtıp üyelerini eşit yurttaşlara dönüştürmesine karşıydılar. Dersim’de de durum böyleydi. 1860 sonrası Hozat ve Mazgirt'e birer askeri kışla kuran Osmanlı, Adana'da 6 ay içinde başardığı işi Dersim’de gerçekleştirememiş; gezginci satıcı “çerççi” görünümünde Dersim'e girip çıkan yabancıların bu yöreye özel bir ilgi göstermesini önleyememişti. Dersim'li aşiretlerin çevredeki madenlere saldırıları sürüyordu. Sonunda Osmanlı, yabancılara toprak satışı yasağını kaldıracak; bir türlü verimli işletemediği madenleri 1867-1869 arası yabancılara satmaya başlayacaktı. 1876-1877 Osmanlı - Rus Savaşı'nda Anadolu'ya giren Rus orduları Dersim aşiret reislerini ayrılıkçı Ermeniler aracılığıyla Osmanlı'ya karşı kışkırtmış; kimi Dersim aşiretleri Erzurum'daki Rus konsolosluğuyla ilişkiye geçerek Hozat ve Mazgirt kışlalarını yıkmış, kimileri de Kemaliye ve Çemişgezek'e

1878 sonrası örgütlenip silahlanan Ermeni çeteleri.

saldırmıştı.

Trabzon'daki İngiliz konsolosu, Eylül 1878'de kimi Dersim aşiretlerinin Erzincan'daki Osmanlı ordusunun ileri kollarına saldırdığını bildirdiyordu. Osmanlı'nın Rusya'ya yenildiği bu savaştan sonra Anadolu'nun doğusunda özerk bir Ermenistan kurulmasına yönelik İngiliz tasarısının 1878 Berlin Kongresi'nde onaylanmasıyla birlikte, Anadolu'da etnik ve mezhepsel ayrımlar hızlandı; örneğin Hakkari'de, İngiliz, Amerikan ve Rus konsoloslarıyla görüşmeler yapan aşiret reisi Şeyh Ubeydullah, Osmanlı'nın Ruslar'a yenildiğini, gücünün tükendiğini, üstelik gavur olduğunu savlayarak, kendisine bağlı aşiretleri ayrı bir devlet kurmak üzere ayaklandırmıştı. Abdülmecid ve Abdülaziz'in eşit yurttaşlığa dayalı tek "Osmanlı Milleti" tasarısını terk eden Abdülhamid, "İttihad-ı İslam",

1876'da Abdülhamid tarafından yürürlükten kaldırılan Anayasa'nın 1908'de yeniden yürürlüğe konması, yaşasın vatan, yaşasın millet, yaşasın özgürlük yazılı kartpostallarla kutlanmıştı.

Abdülhamid'in 1890'larda Sünni-Şafii mezhebinden Kürt süvarilerden kurduğu Hamidiye Alayları

eşdeyişle "İslam Birliği" tasarısına sarılarak, doğu Anadolu'da bir Hıristiyan Ermenistan kurulmasını önlemek üzere, 1891'de Sünni Kürt aşiretlerinden Hamidiye Alayları oluşturmuştu. Devleti eşit yurttaşlık çizgisinden ayıran Abdülhamid'in siyasal dinciliğe ve mezhep ayrımcılığına yönelmesi, Dersim'in kimi Alevi-Kızılbaz aşiretlerini rahatsız etmişti. 1892'de Erzincan Başsavcılığı ve 1896'da Müşir Zeki Paşa tarafından yazılıp Abdülhamid'e sunulan Dersim raporlarında, yörede devlet egemenliğinin sağlanması için neler yapılması gerektiği sıralanıyor; Dersim'de kimi aşiret reislerinin, Ermeniler'in özellikle de protestan olanlarıyla çok yakın ilişkide olduklarının altı çiziliyordu. 1896'da Dersim aşiretlerinden de Hamidiye Alayları oluşturmasına çalışılacak, fakat bunda sorunlar yaşanacaktı.

Arifi Paşa'nın 1903, Celal Paşa'nın 1906 tarihli Dersim'in Yeniden Yapılandırılması'na ilişkin raporları, aşiretlerin 1907 ve 1908

1908'de Anayasanın yeniden yürürlüğe girmesi dolayısıyla, bir imam ve bir papazın bulunduğu hıristiyan ve müslümanlardan oluşan kalabalık dostluk töreninde.

isyanlarıyla uygulanamaz olmuştu. 1908'de II. Meşrutiyet Devrimi gerçekleşmiş, devlet Abdülhamid'in siyasal dinci çizgisini bırakıp yeniden eşit yurttaşlık çizgisine yönelmiş; fakat 1909'da aşiret düzenini kaldırmaya yönelik devlet girişimi, Dersim'deki 54 aşiretin 19'unun silahlı direnişiyle karşılaşmıştı.

1914'te Birinci Dünya Savaşı patlak verince, devlet eşit yurttaşlık çizgisini bir kez daha terkedip, yeniden Abdülhamid'in Almanlarca tasarlanmış "İslam Birliği" çizgisine sarılmış; bu sırada ayrılıkçı Ermeni örgütlerinin ve Rus ordusunun Dersim'e duydukları ilgi yoğunlaşmıştı.

Rus orduları doğu Anadolu'ya girdikten sonra Dersim'e özel görevliler yollayarak eğer Osmanlı ordusuna saldıracak olurlarsa Dersim'e bağımsızlık vereceklerini bildirmiş; kimi Dersim aşiretleri Rus önerisini benimseyerek Mart 1916'da saldırıya geçmiş; fakat bu aşiretler,

Mayıs 1916'da Osmanlı ordusuna yenilerek teslim olmuşlardı.

Ekim 1918'de Osmanlı Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkacak, İzmir'in Yunan ordularınca işgali üzerine Mayıs 1919'da kurtuluş ve bağımsızlık için savaş başlayacaktı. Sovyet Ermenistanı'yla imzalanan 1921 Gümrü Antlaşması, doğu Anadolu'da Büyük Ermenistan tasarılarına son verirken; Dersim'de 400 yıldır Alevi-Kızılbaz mezhep kimliklerini öne çıkaran aşiretler, Sevr tasarısına umut bağlayan ayrımcı örgütlerce etnik bir kimliğe büründürülerek Ankara'ya karşı kıskırtılacak ve Koçgiri aşiretinin adıyla anılan ayaklanma, Nisan 1921'e bastırılacaktı. Dersim Mebusu Hasan Hayri Bey, 3 Ekim 1921 günü Büyük Millet Meclisi gizli oturumunda yaptığı konuşmada, Koçgiri Ayaklanması'nı kıskırtanların Dersim aşiretlerine giydirmeye çalıştıkları etnik kimliği reddederek, bu aşiretlerin çoğunun yüz-

Dersim aşiret reislerinden 1921'de TBMM'de mebus olarak görev yapan Hasan Hayri Bey

yıllar önce Horasan'dan gelmiş, süreç içerisinde çeşitli nedenlerle komşu aşiretlerin etkisinde kalarak Kürtçe konuşmaya başlayan Alevi-Kızılbaş Türkmenler olduğunu söylemişti.

Dersim aşiretlerinden Hasan Hayri Bey'in 1921 yılında Meclis'te yaptığı bu açıklama, Atatürk karşıtlarının sıkça dile getirdikleri: “Kemalistler, 1924'ten sonra, Kürtleri asimile etmek için 'Kürtlerin bir Türk boyu olduğu' yalanını uydurdular”

savını geçersiz kılıyordu; çünkü ayrılıkçıların “Te-Ce'nin resmi tarih tezi” diyerek yalan söyledikleri bu tarihsel olgu; 1924'te değil, 1921'de; Atatürk tarafından değil, bir Dersim aşiret reisinca dile getirilmişti.

1839'da Osmanlı döneminde, tek “Osmanlı Milleti” tasarımıyla başlayan, fakat emperyalist kışkırtmalarla kesintilere uğrayarak bir türlü gerçekleştirilemeyen “tek yasalı, tek eğitilmiş, özgür ve eşit yurttaşlar devleti”, emperyalist boyunduruktan kurtulma sürecinde, Atatürk önderliğinde adım adım kurulmuş; “1926 Tek Yasa Devrimi”, bu adımlardan belki de en önemlisi olmuştu. Çünkü yurttaşlık, hangi din, mezhep ve etnik kökenden

olursa olsun, ülkedeki herkesin aynı yasayı benimsemesi ve bu yasanın ülkenin her yerinde herkese eşit olarak uygulanmasıyla gerçekleşebilirdi. Nitekim, Medeni Yasa, ülkenin farklı dinlere inanan -fakat aşiret düzenini çoktan aşmış bulunan- Musevi, Hıristiyan topluluklarınca kolayca benimsenmiş; etnik kökenleri, dinleri, dilleri ayrı olduğu halde ayrı bir ulus oldukları iddiasında bulunmayan bu cemaatler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Medeni

Türkiye haritasında Dersim'in yeri

Yasa'sını benimseyerek ulus devletini oluşturduklarını duyurmuş ve azınlık ayrıcalıklarını terketmişlerdi.

Gelgelelim, Türkiye Cumhuriyeti'nin Medeni Yasa'sını ellerinin tersiyle iterek, özgür ve eşit yurttaşlığı şiddetle reddeden milyonlar vardı Türkiye'de: Aşiretler... Aşiret reisleri, Türkiye'nin “eşit yurttaşlar cumhuriyeti”ne doğru attığı her adıma, insan ve yurttaş haklarına her bakımdan ters düşen aşiret yasalarını korumak üzere isyan ediyorlardı. Aşiretler arasında dil, din, etnik köken birliği bulunmuyordu. Dersim aşiretleri, daha çok Alevi-Kızılbaş mezhebine bağlı ve dilleri çoğunlukla Zaza-

kiydi. Ülkenin diğer yörelerindeki aşiretlerle daha çok Sünni-Şafii mezhebine bağlıydılar ve dilleri çoğunlukla Kurmançiydi.

Zazaki ve Kurmançî, çevirmensiz anlamadıkları gibi, Sünni-Şafii mezhebinden olan aşiretlerle Alevi-Kızılbaş mezhebinden olan aşiretler de, kökleri 1514 Çaldıran Savaşı'ndan öncelere uzanan mezhep karşıtlığını içselleştirmişlerdi. Bu gibi uyumsuzluklar aşiretlerin Cumhuriyet'e karşı birleşmelerini olanaksız kıldığı gibi, aşiret yapısını aşarak eşit yurttaşlara dönüşmelerini de güçleştiriyordu. Özgür eşit yurttaşlar cumhuriyetini kurmaya davranan Türkiye, 1938'e dek yurttaşlığa karşı aşiret yasalarını ve düzenlerini sürdürmeyi amaçlayan aşiret reislerinin çıkardığı, emperyalistlerce “ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı” imiş gibi gösterilerek desteklenen “Şeyh Sait Ayaklanması”, “Ağrı Ayaklanması” vb. gibi çok sayıda aşiret ayaklanmasıyla uğraşacak; Sovyetler Birliği ve Komünist Enternasyonal örgütü, bu ayaklanmaların perde arkasındaki emperyalist oyunları açığa vurarak, Türkiye'yi destekleyecek; dahası Ağrı Ayaklanması'nda Sovyet orduları sınıra asker yığıp isyancıların hareket alanını daraltarak Türkiye'nin bu isyanı bastırmasına yardım edecekti. Son dört yüz yılda

yüzlerce kez ayaklanmış, vur-kaç savaşında ustalaşmış kimi Dersim aşiretlerinin reisleri, dört yanı sarp dağlar ve akarsularla çevrili, düzenli ordularca ele geçirilmesi güç doğaya yaslanarak, insan ve yurttaş haklarına düşman aşiret düzenlerini yüzyıllar boyu nasıl sürdürmüşlerse sonsuza dek yine öyle sürdürebileceklerine inanıyorlardı.

Ancak, bu kez öyle olmayacaktı; çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın çöküş ve dağılma sürecini en ince ayrıntılarına dek bilen, Osmanlı sınırları içerisindeki aşiretlerin, Osmanlı Devleti'nin yıkılışında ne denli etkili ol-

1916'da Arap aşiretlerini ayaklandırıp Osmanlı'dan kopartan ve “Lawrence of Arabia” filmiyle tüm dünyaca tanınan İngiliz ajanı Lawrence, Cumhuriyet döneminde bu kez Hacı Mehmet takma adıyla Kürt ayrılıkçı hareketlerini örgütleyenler arasında bulunuyordu. Başarabilseydi, ikinci ünvanı “Lawrence the Kurd” olacaktı.

duklarını yaşayarak görmüş, deneyimli kadrolarca yönetiliyordu.

Yüzyıllarca Osmanlı yönetiminde kalan Irak, Suriye, Mısır, Libya, Ürdün ve Arabistan'ın, Lawrence gibi emperyalist ajanlarca satın alınan aşiret reislerinin başını çektiği silahlı ayaklanmalarla Osmanlı'dan kopartıldığını biliyorlardı. Osmanlı ne zaman bir savaşa girse, kimi aşiretlerin derhal ayaklanarak Osmanlı'yı içinden vurduklarını, biliyorlardı. 1916'da Arap aşiret reislerini altınla ve ayrı devlet vaatleriyle tavlayarak Osmanlı'ya karşı savaştıran İngiliz ajanı Lawrence'in, 1930'larda "Hacı Mehmet" adıyla Ağrı ayaklanmasına karıştığını da biliyorlardı.

Sorunun etnik köken ayrılığından değil, hangi etnik kökenden olursa olsun, "aşiret yapısı"ndan kaynaklandığını, aşiret yapısının ancak ve yalnız aşiret üyelerinin insan ve yurttaş haklarına kavuşturulmasıyla çözüleceğini biliyorlardı. Dahası, 1935'te "Munzur" adıyla yeniden yapılandırma tasarısı TBMM'de tartışılırken, Şükrü Kaya'nın [o günlerde yabancı kökenli sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmaya yoğunlaşan ve büyük olasılıkla bu sözcüğü de türetmiş olan] Atatürk'le görüşükten sonra, "Dersim" için "Munzur" değil "Tunç Eli" (tunç yöresi) adını önermesi; Atatürk'ün Osmanlı top dökümünde kullanılan "tunç"un yöre-

deki bakırdan elde edildiğini bildiği ve buradaki aşiretlerin yüz yıllar boyu çevredeki bakır madenlerine saldırıp Osmanlı'nın tunç top üretimini baltalayarak askeri çöküşüne yol açtıklarını bilincinde olduğunu gösteriyordu.

Aşiret reislerinin "Der-Sim"-ini, insan ve yurttaş haklarının "Tunç-Eli"ne dönüştürme çalışmaları, uzun ve yoğun bilimsel araştırma ve incelemelerin ürünüydü. Osmanlı döneminde yazılmış yeniden yapılandırma önerileri incelenmiş; Osmanlı'daki askeri uygulamalar ve sonuçları irdelenmiş; önceki girişimlerin neden başarıya ulaşamadığı saptanmış; aynı başarısızlıkların yeniden yaşanmaması için neler yapılması

Dersim isyanının elebaşı aşiret reisi Seyit Rıza

gerektiği belirlenmiş; bölgeye yeniden uzmanlar gönderilerek son durumun ne olduğunu gösteren bilimsel raporlar yazılmıştı. 1934'te yayımlanan taşınmazların devlete geçeceğini; bu yasanın yayınından önce aşiretlerde reislik, beylik, ağalık, şeyhlik yapanların aileleriyle birlikte Bakanlar Kurulu'nca uygun görülecek başka yerlere yerleştirileceklerini, duyuruyordu.

"Türkiye Köy İktisadiyatı"nda; Dersim'de 230 köye egemen olan Seyit Rıza'nın her yıl kendi "Maliye Bakanı"(!)nı İstanbul'a göndererek Dersim'den İstanbul'a gitmiş aşiret üyelerini buldurup onlardan da vergi aldığı; vermeyenlerin Dersim'de bulunan yakınlarına baskı yaptığı; sahibi olduğu köylerden gelip geçenlerden "toprak bastı" parası bile aldığı bildiriliyordu. Aşiret üyeleri devlete vergi vermiyor, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'ya vergilerini ödüyorlardı. Devlete askerlik yapmıyor, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın askerliğini yapıyorlardı. Devletin okullarına gitmiyor, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın söylevleriyle eğitiliyorlardı. Medeni Yasa'nın miras, evlenme, boşanma, mülkiyet hukuku geçersiz; fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın iki dudağı arasında çıkacak aşiret yasaları temyizi olanaksız kesin hükümler niteliğindedi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ceza yasaları geçersiz, fakat aşiret reisi

Seyit Rıza'nın uyguladığı aşiret cezaları, kan hukuku yürürlükteydi.

Devletin aşiret üyelerine ekonomik özgürlüklerini kazandırıp aşiret reisine bağımlılıktan kurtarmak için dağıttığı topraklar dahi, aşiret yasaları uyarınca bedelsiz hiyeli satışlar yoluyla aşiret reisi Seyit Rıza'nın malına dönüştürülmüştü. Cumhuriyet, 1934'te yürürlüğe giren İskan Kanunu'nun 10. maddesiyle, aşiret reisliğini yasadışı sayarak;

Devletin aşiret üyelerine bağımsızlıklarına kavuşmaları için dağıttığı topraklar, bedelsiz hileli satışlarla aşiret reisi Seyit Rıza'nın malına dönüştürülmüştü.

bundan böyle aşiretlerin tüzel kişilik savlayamayacaklarını, hiç bir belge ya da hükümün aşirete tüzel kişilik kazandırmakta kullanılamayacağını; aşiret reisleri, beyleri ya da şeyhlerinin tüm yetkilerine son verildiğini; mülkiyetleri hangi resmi belgeye, karara ya da geleneğe dayanırsa dayansın, aşiret reislerinin, aşirete ait ya da aşiret adına diyerek kendi mülkiyetlerinde

tuttukları bütün Aşiret yapılarını tümüyle ortadan kaldırmaya yönelik bu kanunun “Dersim”de uygulanması, Dersim’i yeniden yapılandırmayı amaçlayan 25 Aralık 1935 tarihli “Tunceli Vilayeti’nin İdaresi Hakkında Kanun”la gerçekleştirilecekti.

Cumhuriyet, aşiretlerin “Dersim”ini, insan ve yurttaş haklarının “Tunç Eli”ne dönüştürmek üzere; yöreyi köprüler, yollar, okullar, hastahaneler, sinemalar, tiyatrolar, halk evleri, bankalar, ziraat kurumları, hükümet binaları, adliye örgütü, karakol ve kışlalarla donatmaya başladı. Başka yöreden işçi getirilip çalıştırılması yasaktı. Bütün yapılar dolgun bir gündelik verilerek yöredeki aşiret üyelerine yaptırılacak; aşiret üyesi, reisinden bağımsız bir birey olarak çalışıp emeğinin karşılığını para olarak alacak; yüzyıllar boyu yalnızca kendi ailesinin yaşamı için gerekli şeyleri tüketebileceği kadar üreten, bundan fazla üretim yapmadığı için pazara götürüp satacak bir varlığı bulunmayan, dolayısıyla özel mülk nedir, parasal birikim nedir, mülkiyet özgürlüğü nedir tatmamış olan aşiret üyelerinin ceplerine para girecek; aşiretten bağımsız kendisine özel birikim yapmayı ve kendi birikimini dilediği gibi kullanmayı öğrenen aşiret üyeleri böylelikle aşiret düzeninden uzaklaşıp, insan ve yurttaş haklarına adım atacaktı. Aşiretler Der-

sim’inin, özgür birey yurttaşlar Cumhuriyet’inin “Tunç Eli”ne dönüştürülmesi, tasarının biricik amacıydı. Çalışmalar coşkuyla sürüyor, yapımı bitirilen bir köprünün Atatürk tarafından açılacağı söyleniyordu.

”Devlet Fırat üzerinde bir köprü yapmış. Köprünün başında bir karakol. Karakolda 33 asker ve bir yedek teğmenimiz var . Dersimliler karakola saldırıp, yakıyor, 33 askerimizi şehit ediyorlar. İsyan böyle başlıyor.

Fakat öyle olmadı. O günleri yaşayan İhsan Sabri Çağlayangil anılarında: “Atatürk Singeç Köprüsü’nü açmaya gidecek. O tarihte Seyit Rıza Dersim’in lideri. Devlet, Fırat üzerine bir köprü yapmış. Köprünün başında da bir karakol.

Karakolda 33 askerimiz, başlarında İsmail Hakkı adında bir yedek teğmen var. Köprüye Dersimliler saldırı düzenliyor. Karakol yakılıyor ve 33 askerimiz şehit oluyor. İşte bu olay isyanın başlamasıdır. Atatürk olayla ilgileniyor ve kesin talimat veriyor: Bu meseleyi kökün-

Bir kaç Dersimli aşiret üyesi 1937’lerde.

den hallediniz.” diyerek anlatıyordu olanları. 1937 yılında, 21 Mart’ı 22 Mart’a bağlayan “Nevruz” gecesi, aşiret reisi Seyit Rıza, önderliğini benimseyen kimi aşiretlerle birlikte, kurulan karakolları basarak, 33 askerimizi şehit ederek, yapılan köprüleri yıkarak, Cumhuriyet’in yerleştirmeyi amaçladığı insan ve yurttaş haklarını, özgür birey yurttaşlık düzenini Dersim’e sokmamak ve aşiret düzenini eskisi gibi sürdürmek üzere ayaklanmayı başlatmıştı. Tunceli-Erzincan yolundaki köprü yakılmış, bölgenin telefon hatları kesilmiş, Jandarma birliklerine pusu kurulmuş, Pap bucağı karakoluna baskın düzenlenmiş, Sin Karakolu basılmış, Mazgirt Köprüsü yıkılmıştı. Komünist Enternasyonal’in yayın organı “Rundschau”, 29 Temmuz 1937 günlü sayısında, Dersim’de yaşananları özetle şöyle duyuruyordu:

“İki ayı aşkın bir zamandan beri Ankara hükümeti, Dersim bölgesindeki Kürt aşiretlerin yeni bir gerici ayaklanmasını bastırmakla uğ-

raşıyor. Ağalar, kendi yönetim ve yargı yetkileri altında bulunan ahalden işlerine geldiği gibi vergi alıyor. Bölge gençlerinin büyük bir kısmı, askere gidecek yerde, aşiret reislerinin muhafız birliklerine fedai olarak giriyor.

Bugün, Kemalist hükümetin enerjik reformları yüzünden kendi iktidarlarını tehdit altında hisseden feodal unsurların ümitsiz bir direnişiyi karşı karşıya bulunuyoruz. İsyanın arifesinde, tapu kadastro idaresi aşiret reislerinin elinde bulunan halka ait malların incelenmesi ve saptanmasına ilişkin hükümet önlemlerini uygulamaya başlamıştı. Bu durumda feodalizm, kendi yasa dışı egemenliğinin iktisadi temellerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu hissetti. İşte, özellikle bu önlem, isyana yol açan neden olmuştur.” Komünist Enternasyonal Sovyet Rusya demekti ve Türkiye ile ittifak halinde bulunan Sovyet Rusya,

Lenin, Komünist Enternasyonal örgütünün Rusya’da gerçekleştirilen 2. Kongresinde

1937'ye dek Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı gerçekleştirilen onlarca ayaklanmada hep Türkiye'nin yanında yer almış, dahası Kızıldordu'yu Türkiye'nin doğu sınırlarına yığarak, ayaklanmaların İran, Irak bağlantılarını kesmişti.

Sovyet Rusya'nın tutumunu iki devlet arasındaki ittifak anlaşması belirliyor, Komünist Enternasyonal'in Dersim konusundaki

bu değerlendirmesinde Türkiye Komünist Partisi'nin en küçük bir etkisi dahi bulunmuyordu. İstanbul'daki Amerikan Büyükelçisi G. Howland Shaw'ın, ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği 25 Haziran 1937 günlü rapor da özetle şöyleydi: "Bölge halkının geri kalmışlığı problemin temel hatlarını oluşturmaktadır. Yöre halkı, yollar, köprüler, okullar, vs. yapılmasına karşı koyuyor. En son ayaklanma, hükümetin bölgenin sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmek üzere geliştirdiği reform programını daha önce elde edilmiş haklara tecavüz şeklinde gören liderleri tarafından başlatıldı. General Alpdoğan, aşiret reislerini Erzurum'da toplayarak, onlara hükümetin bölgede yol ve diğer şekillerde girişeceği iyileştirme programını tanıtmıştı. Aşiret reisleri bu görüşme sırasında dostane ve anlayışlı göründüler, fakat toplantıdan sonra bölgede sahip oldukları egemenliğin elden gitmesi tehdidi kar-

sısında, dönüş yolları üzerinde yer alan bütün köprüleri havaya uçurdular ve hükümete bir ultimatom gönderek; ancak bölgede jandarma bulundurulmaması, yeni köprülerin yapılmaması, bölgenin devlet kurumlarıyla donatılmaması, silahlarının ellerinden alınmaması, vergilerin karşılıklı görüşmelerle belirlenmesi koşuluyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile anlaşabileceklerini bildirdiler. Aşiret reislerinin bu ultimatomu üzerine, bölgeye askerler gönderildi ve aşiret reislerine karşı savaş başlatıldı." İngiliz The Times gazetesinin 16 ve 17 Haziran 1937 günlü sayılarında isyanın "eğitim öğretime karşı koyan", "reformlara direnen" aşiretlerce çıkartıldığı duyurulmuştu. Kürt Teali Cemiyeti üyesi M. Nuri Dersimi tara-

Tunceli (Dersim) isyancılarına karşı askeri hareket sürdürülürken, bir yandan da maden aramaları yapıldığı ve maden bulunduğunu haber veren Tan gazetesinin 25 Haziran 1937 günlü sayısı.

findan yazılıp 'Dersim Generali Seyid Rıza' imzasıyla, yardım isteğiyle İngiliz Dışişlerine gönderilen mektup, isyan bastırıldıktan sonra İngiliz Dışişlerince Türkiye'ye gönderilerek; "bakın, isyancılar bizden yardım istediler, fakat biz onlara yardım etmedik, bilginiz olsun" denilmişti. Çünkü İngiltere, büyüyen Hitler tehlikesine karşı, olası bir savaşta Türkiye'yi bu kez karşı cephede değil yanında görmek istiyor ve bu nedenle Türkiye'yi zayıflatıcı etkinliklerine geçici olarak ara vermiş bulunuyordu.

Fransa'nın durumu da aynıydı. O günlerde Hitler ve Mussolini'ye karşı Türkiye ile ittifak arayışında olan İngiltere ve Fransa, eğer Dersim isyancılarını destekleyecek olurlarsa Türkiye'yi kaybedeceklerini bildiklerinden; 1800'lerden bu yana ilk kez kendilerinden yardım bekleyen isyancıları yüzüstü bırakmayı çıkarlarına uygun göreceklardı. Amerika, İngiltere, Fransa ve Komünist Enternasyonal'in bağlı bulunduğu Rusya, Dersim isyanı konusunda birbirinden habersiz fakat biri diğeriyle örtüşen saptamalarda bulunmuşlardı. Hepsine göre sorunun özü; aşiret reislerinin, insan ve yurttaş haklarının

gereği olan kurum ve yasaları Dersim'e sokmayarak, aşiret düzenlerini sürdürmek istemesinden kaynaklanıyordu. İster komünist olsun ister emperyalist, sağcısıyla solcusuyla o dönemde kimsenin yadsıyamadığı gerçek buydu.

Atatürk, askeri hareket sürerken 1 Kasım 1937 günü Meclis'te yaptığı konuşmada: "Her şeyden önce ülkede topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemlisi de bir çiftçi ailesini geçindirebilecek toprağın -hiçbir nedenle ve

KURDS WHO OBJECT TO EDUCATION A REVOLT SUPPRESSED BY TROOPS

FROM OUR OWN CORRESPONDENT
ISTANBUL, JUNE 15

In his address to the Kamutay yesterday the Prime Minister, General İnönü, referred to recent disturbances among Kurds in the Dersim, about which no official announcement had previously been made. He explained that they had been due to the hostility of the local population towards the introduction of compulsory education and other reforms and had become sufficiently serious to make it necessary for the Government to send troops to the affected area. During the operations the Army and gendarmes had lost 13 killed and 18 wounded, but the situation was now well in hand.

During the Dersim operations Sabiha Gökçen, one of the Atatürk's adopted daughters, who had volunteered for service in the Turkish Flying Corps, so distinguished herself that she has been awarded the Flying Medal set with brilliants. This, the highest honour which can be won for aviation in Turkey, is rarely awarded.

Sabiha Gökçen is 22 years of age and holds a Turkish military pilot's certificate. She is stated to have shown the greatest bravery and resource throughout the operations, and to have dropped the final bomb which virtually put an end to the insurrection.

TRIBAL RISING IN TURKEY

REVOLT CRUSHED BY 30,000 TROOPS

RESISTANCE TO REFORMS
FRONT OUR OWN CORRESPONDENT
ISTANBUL, JUNE 16

Now that the Prime Minister has made an official announcement about insurrection in the Dersim region, it is possible to give some account of the military operations there. The following summary of messages received from its correspondent at Manisalı-Aziz and published in today's *Journalist* explains the cause of the outbreak and describes the steps taken to suppress it.

Owing to the inaccessibility of the region in question and the very backward state of its inhabitants, the reforms which were being steadily applied throughout the rest of Turkey have only lately been systematically introduced there. Resistance to them was, however, none the less made some months ago, when a revolt broke out, a military post was taken, and a village destroyed. The tribes, tribes of Kuluş. Although to the Kurdish (Dersim) and Luluş and are said to have been 2,000 strong then addressed an ultimatum to the Turkish Government. They demanded (1) that no points of soldiers or gendarmes should be established in the region; (2) that no bridges should be built; (3) that no new administrative divisions should be created; (4) that the tribesmen should keep their arms; and (5) that they should continue, as in the past, to pay taxes by bargaining with the officials.

USE OF AEROPLANES
The Government decided at once to send aircraft, and dispatched some 20,000 men with the help of aircraft the round-up of the insurgents began. In view of the backward state of the country and the very difficult nature of the terrain, the rebels took refuge in caverns in the mountains, where hidden and to be used to dialogue (arms) the movement took some weeks to suppress. Under the situation is stated to be well in hand.

The Government announced, as General İsmail announced in the Kamutay two days ago, to continue their operations in the affected area. The insurgents to be arrested in other parts of Turkey; whether any of the captured are to be used as hostages, it is believed that the tribesmen, should be treated as usual. The tribesmen, source of income, would soon settle down to peaceful pursuits.

Sabiha Gökçen, the aviator who volunteered for service with the expedition, is reported to have made a direct hit with a bomb on the house of the Seyid Rıza, one of the insurgent leaders, which killed him and several of his principal supporters.

İngiliz The Times gazetesinin Dersim isyanından söz eden 16 ve 17 Haziran 1937 günlü sayıları

Dersim hareketinde uçağıyla görev yapan Sabiha Gökçen, Atatürk'ün huzurunda İsmet İnönü'nün elini öperken. 1937

biçimde- bölünemez hale getirilmesidir. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işleyebilecekleri toprak genişliği, söz konusu toprağın bulunduğu bölgenin nüfus yoğunluğuna ve toprağın verimine göre sınırlandırılmalıdır.” demişti. İşte Türkiye Cumhuriyeti, bir yandan ordusuyla aşiretlerin gerilikçi isyanını bastırmaya çalışırken, aynı anda, isyana katılmayan ya da sonradan teslim olan Dersim'li aşiret üyelerine, ailelerini geçindirmeye yetecek büyüklükte toprak tapuları dağıtıyordu.

Bütün bunlar, Dersim Harekati'nin salt isyan bastırmakla sınırlı bir askeri hareket olmadığını, orada toprak ağalığının ve aşiret yapısının yok edilmesine yönelik 'anti-feodal bir yurttaşlık devrimi' yürütülmekte olduğunu gösteriyordu. Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen, dünyanın ilk kadın savaş pilotu olarak bu harekate katılmış, isyancıları

havadan bombalamıştı. Sonunda hareketin ilk aşaması sona ermiş, isyana katılan aşiret reislerinden teslim olanlar ve yakalananlar yargı önüne çıkarılmış, suçlu bulunanlar çeşitli cezalara çarptırılmış; ölüm cezaları 15 Kasım 1937 günü Elazığ'ın Buğday Meydanı'nda yerine getirilmişti.

16 Kasım 1937 günü Elazığ'a gelen Atatürk, 17 Kasım 1937 günü, çoktandır “Tunç Eli”ye dönüşmüş bulunan Dersim'e geçecek ve 33 askerimizi şehit eden aşiretlerin yıktıkları ve Cumhuriyet'in kısa sürede yeniden yaptığı köprüyü kendi elleriyle açarak; Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyini aşma yolunda karşısına dikilen bütün engelleri aşacak güçte olduğunu dünyaya duyuracaktı. 18 Kasım 1937 günlü Ulus gazetesinin olaya ilişkin haberi şöyleydi:

- “16 Kasım 1937 günü, yanında Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Sabiha Gökçen ve daha başkaları olduğu halde, özel trenle Elazığ'a geldi. Günlerden beri Atatürk'ün yolunu bekleyen Elazıglı-

Dersim isyanı elebaşlıları, yargılanırken. 1937

lar, istasyondan şehre kadar yollara halılar döşeyerek parlak bir karşılama töreni düzenlemişlerdi.

Dördüncü Genel Müfettiş General Abdullah Akdoğan, Vali Şefik Bicioğlu, Belediye Başkanı Hürrem Müftügil, Maden'den beri Atatürk'ü izliyorlardı. 17 Kasım 1937 sabahı Atatürk, önce Dördüncü Genel Müfettişlik'e gelerek, General Abdullah Akdoğan'dan Elazığ ve sorunları hakkında bilgi aldı. Bir süre sonra da Tunceli'ne bağlı Pertek ilçesi'ne hareket etti. Buradan Murat Suyu'nu geçerek Hozat Deresi üzerinde yeni yapılmış olan “Soyungeç” köprüsüne geldi. Beton köprü gerçekten gösterişli yapılmış, çevrenin yıllardan beri süregelen ulaşım sorununu çözmüştü. Atatürk, köprüünün açılışını yaptıktan ve kurdeleyi kestikten sonra: “Daha önce soyunup suya girdikten sonra geçilen ırmağa 'Soyungeç' denmiş. Şimdi buna lüzum görülmeden sine-

Atatürk Dersim (Tunceli)'ye gitmek üzere geldiği Elazığ istasyonunda. 16 Kasım 1937

rek geçiliyor. Köprüye bundan sonra 'Singeç' diyelim, dedi.” (18 Kasım 1937, Ulus gazetesi)

1937 yılında yürütülen hareketin birinci bölümünde 'savaş uçağı pilotu' olarak görev yapan Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen, 1938 ilkbaharında hareketin ikinci bölümü sürerken bu kez uçağıyla Dersim göklerinde değil, Atatürk'ün “yurtta barış dünyada barış” iletisini ulaştırmak üzere Balkan Paktı ülkelerini dolaşacak; 1937'de Dersim'de “dünyanın ilk kadın savaş uçağı pilotu” ünvanıyla tarihe geçen Sabiha Gökçen, 1938'de Dersim hareketinin ikinci bölümü sürerken, bu kez de yabancı basında “dünyanın ilk barış uçağı pilotu” olarak anılacaktı.

Dersim hareketinin Haziran 1938'de başlatılan ikinci bölümü, Ağustos 1938'de yabancı ülkelerin Türkiye'deki bütün yabancı ülke askeri ataşelerinin çağırıldığı ve gelip

Atatürk Dersim Pertek'te öğrenciler tarafından karşılanıyor. 17 Kasım 1937

Atatürk Sabiha Gökçen'le birlikte Dersim'de. 17 Kasım 1937

izledikleri “Üçüncü Ordu Tunceli Askeri Manevraları”yla birleştirilmiş ve tüm dünyanın gözleri önünde sürdürülmüştü.

Askerlerin Dersim dağlarında mağaralarında isyancı arama çalışmaları, yabancı ülkelerin askeri ataşeleriyle gazete muhabirleri tarafından notlar alınarak, fotoğraflar çekilerek izlenmiş, hareketin sonuçlandırıldığı 16 Eylül 1938'e dek Dersim'in bütün dağları, dereleri, tepeleri, mağaraları, yabancı devlet görevlilerinin gözleri önünde adım adım taranmış, çatışmalar da yabancıların gözleri önünde olup bitmişti. 1937'deki birinci evrede olduğu gibi, 1938'deki ikinci evrede de bir yandan isyancılarla çatışılırken, diğer yandan aşiret üyelerini özgür çiftçilere dönüştürecek toprak dağıtımıyla bayındırlık çalış-

maları sürdürülmüş ve sonunda, isyan tümüyle bastırılırken, Tunceli'de cumhuriyetin amaçladığı yurttaşlık düzeni de kurulmuştu. İngiliz askeri ateşe Yarbay A. Ross, 5 Eylül 1938 günü gönderdiği 119 no'lu kapalı raporunda, hareketin sona ermesinden onbir gün önceki durumu İngiltere'ye özetle şöyle bildiriyordu:

“Türkler şimdi de 3 milyon liralık bir yapım programına giriştiler. Biri Tunceli'nin batısından diğeri doğusundan geçip Erzincan'ı Elazığ'a bağlayan ve çeşitli noktalardan birbirine bağlanarak bölgesel bir ulaşım ağı oluşturan iki yolun yapımı sürmektedir. Şu ana dek toplam uzunlukları 684 metre tutan dokuz köprüyle birlikte, 420 km yol yapılmış ve telefon hatlarına 5.000 km. eklenmiştir. Mareşal Fevzi Çakmak

bana, Mansur (veya Murat) nehrinin kaynağında bir barajdan muhtemelen hidroelektrik enerjisi de elde edileceğini söyledi.

Genelkurmay Başkan Yardımcısına ve diğer Türk subaylarına göre, son derece güzel bir yer olan Tunceli bölgesinin ilerde 'ikinci bir İsviçre' haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Ama bana kalırsa bölgenin erişilmez yapısı ve Türkiye'yi gezen yabancılara çıkartılan güçlükler bu düşün gerçekleşmesini ciddi bir biçimde engelliyecektir.” İsyana, sayıları elli dolayında olan aşiretlerin tümü değil, en çok beşte biri katılmıştı. Dersimlilerin %80'i, devletin çağırısına olumlu yanıt vererek daha hareket başlamadan önce isyancılar tarafından ayrılmış, devlet güçlerinin yanında yer almış, dahası güvenlik güçleriyle birlikte isyancılar karşı savaşmışlardı.

Harekat başladıktan hemen sonra isyancı aşiretlerin de neredeyse yarısı teslim olmuş; böylelikle isyancıların sayısı Dersim nüfusunun yaklaşık onda birine düşmüştü. İsyancıların çoğu, isyana katılmayıp devletin yanında yer alan Dersimliler tarafından aranıp bulunmuş, yakalanıp öldürülmüş ya da sağ olarak güvenlik güçlerine teslim edilmişti. Dersimliler isyancıların saklandıkları yerlerin aranıp bulunmasında güvenlik güçlerine kılavuzluk etmişlerdi.

Devlet, bu isyanı, ezici çoğunluğu isyana katılmamış olan Dersimlilerle birlikte bastırmıştı.

Devlet, ister isyan etmiş olsun, ister devletin yanında yer almış olsun, bütün aşiret reislerini aileleriyle birlikte başka illere yerleştirerek, aşiret üyelerine toprak dağıtıp yerleşik çiftçiliğe ve eşit yurttaşlığa yönlendirmişti.

Dersim hareketini tasarlayan ve yürüten siyasetçi, bürokrat ve asker yöneticiler, 1921'de Dersim Mebusu Hasan Hayrı'nın Meclis'te dile getirdiği, Dersim aşiretlerinin yüzyıllar önce Horasan'dan gelmiş süreç içinde anadilleri değişime uğramış Türkler olduğuna ilişkin saptamalarını çoğunlukla benimsemiş olan ve Dersim halkının soyca Türk olduğuna inanan kimselerden oluşuyordu. İsyan sırasında gerek güvenlik güçlerinden gerekse isyancı Dersim aşiretlerinden çok ölenler olmuş, fakat bu aşiretler devlete soy ayırmacılığı güderek isyan etmediği gibi, güvenlik güçleri de

Devlet, bu isyanı, ezici çoğunluğu isyana katılmamış olan Dersimlilerle birlikte bastırmıştı.

Dersimli isyancıları soy ayırımı güde rek bastırması değildi.

Sorun etnik, mezhepsel değil, toplumsaldı; amaç aşiret yapılanmasının çözülmesiydi. Dünyada insan ve yurttaş haklarının yerleşmesi 1700'lü yılların sonlarından başlayarak hızlanmış; Amerika'da, Fransa'da, Almanya'da yurttaş haklarının topluma egemen kılınması, devrimlerle, milyonlarca sivilin öldüğü uzun ve kanlı iç savaşlarla, gelgitlerle, geriye dönüş ve ileri atılımlarla, 1800'lü yılların sonlarında gerçekleştirilebilmişti. Türkiye'de yurttaş haklarının, yurttaşlık hukukunun egemen kılınması süreci, 1830'lu yıllarda başlamış ve 1938'e dek neredeyse 100 yıl sürmüştü. Cumhuriyet tarihinin aşiret ayaklanmaları dönemi 16 Eylül 1938 günü sona eren ikinci hareketle birlikte kapanacak ve Atatürk, hasta yatağında yazdırıp 1 Kasım 1938 günü Meclis'te okuttuğu açış söylevinde: "Uzun yıllardan beri süregelen ve zaman zaman aşırı bir duruma giren Tunceli'deki toplu haydutluk olayları belli bir program içindeki çalışmaların sonucu olarak kısa bir zamanda ortadan kaldırılmış, o bölgede böyle olaylar bir daha tekrarlanmamak üzere tarihe aktarılmıştır." [özcüsü: "eşkiya dünyaya hükümdar olmaz"] dedikten 10 gün sonra, bizlere iç ve dış barışı sağlamış güçlü bir Türkiye bırakarak, yaşama

gözlerini yumacaktı.

Aradan 71 yıl geçti.

Kimi aşiret reislerince, 'Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi' adı altında, Barzanilere bağlı, ırk ayırımı güden gizli partinin kurulduğu 1965'lerden bu yana, adım adım bu aşiretçi partinin görüşlerini sol kesime sanki sosyalist değerlendirmelermiş gibi şırınga etmeyi iş edinen birileri, son kırk yıldır Seyit Rıza'nın devrimci bir önder olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1937-38'de Dersim'de

Hasan Cemal

Dersim Katliamı'nı mazur göstermeye kalkışmanın ahmaklığı üzerine...

İhsan Sabri Çağlayangil, Türkiye Cumhuriyeti'nin tanınmış yazarları ve Dersim döneminin başarılı diğer yazarları arasında yer alır. 1937-1938 Dersim'i bilir, o yılları Halep'e Emniyet Müdürü'dür.

Söyle anlatır:

"Mağazalara Rıza atmışlardı. Onları zehirli gaz kullandı, mağazaların kapısını açtı... Barzanlara gide zehirlendi. Ve 7 Ocak 70'de Dersim Kültürünü kapattı. Karlı bir hareket oldu."

Muhâsin Batur, Örgeneler.

Türkiye Cumhuriyeti'nin askarlık mesleğinde iz bırakmış Hava Kuvvetleri komutanlarından biridir. Anılarında Dersim'den şöyle söz eder:

"Okuyucularından özür diliyorum, yaptığım bu bölümü anlatmaktan kaçınıyorum."

Kimi köşe yazarları, 1937-1938 olaylarını Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçekleştirdiği "Dersim Katliamı" olarak niteliyor.

13.11.2008 günü Avrupa Parlamentosu'nda Prof. Dr. Ronald Mönch, Dersim'de yaşananların 'insanlık suçu' olduğunu savunarak, Atatürk ve dönemin Bakanlar Kurulu üyeleri ile üst düzey askeri yetkililer için, "Yaşasalar da savaş suçlusu olarak yargılanmaları gerekirdi." demişti.

soykırım yaptığını savlamakta, bu görüşleri işleyen kitaplar yayımlanmakta; Avrupa Parlamentosu'nda "Dersim Soykırımı" konulu konferanslar düzenlenmekte; dahası, devletin Dersim'de zehirli gaz kullandığını savlayanlar bile çıkmaktadır. Oysa, Türkiye'nin o tarihlerde zehirli gaz üretimi olmadığı gibi, yabancı ülkeler de Türkiye'ye zehirli gaz satışına Dersim hareketından yıllar sonra başlamışlardı. Garo Sasuni, 'Hayrenik' dergisinin Kasım 1929 sayısında yayımladığı, 1969'da Beyrut'ta, 1986'da Stokholm'de Türkçe olarak

basılan "Kürt Ulusal Hareketleri" kitabında, Ağrı Ayaklanması önderinin, kendi ailesini nasıl kendi elleriyle kurşuna dizdiğini anlatırken şöyle diyor:

"En büyük lider, Huske Telli, şu teklifi sunuyordu: Bütün kadınlar, güçsüz ihtiyarlar ve çocuklar kılıçtan geçirilsin ki, arkalarındaki bütün köprüleri yakmış olan devrimci güçler, son nefesinin son nefesine kadar savaşsınlar.. Ve bir devrimci gaddarlığı içinde Huske Telli, bu planı ilk önce kendi aile ve akrabalarına uygulayarak, Ağrı tepe-

Dersim isyanının 1987'de gündeme getirip kamuoyunda tartışılmasını sağlayan Nokta Dergisi olmuştur.

lerinde bir trajedi manzarası ortaya serdi. Bütün nüfuzlu liderler ve şeyhler yaşlı gözlerle Ağrı Aslanı'ndan bu ümitsiz kırma bir son vermesini rica ediyorlardı. Huske Telli'yi yumuşatmaya muvaffak olduklarında, zaten 10 kadar günahsız, bağımsızlık ocağının alevlerine kurban gitmişti. Bu gaddar plan böylelikle uygulanamadı."

Ağrı Ayaklanması bastırıldıktan sonra, Türk ordusu, Ağrı tepelerinde öldürülmüş kadın ve çocuklarla karşılaşacak, fakat isyancılar, bütün dünyaya "Türk ordusu kadınlarımızı

çocuklarımızı öldürdü” propagandası yapacaklardı.

**Garos Sasuni'nin 'Devrimci Lider', 'Ağrı Aslanı' diyerek ulula-
dığı 1927-1933 Ağrı Ayaklanması'**-nin görüşteki başı Huske Telli (İbrahim Heski), Celali aşiretinin reisiydi. Buyruğundaki diğer elebaşları da hep aşiret reisleriydi. Türk ordusuyla çarpışırken aklı ailesine takılı kalmasın da tüm dikkatini savaşa verebilsin diye, kendi ailesini, eşini, çocuklarını öldüren bu 'Devrimci Lider'(!)in 'Ulusal Önder'(!)in 'Ağrı Aslanı'(!)nın, diğer isyancı aşiret reislerine de ailelerini, kadınlarını, çocuklarını, ihtiyaçlarını öldürmelerini buyurması; 'devrimcilik'le 'ulusçuluk'la değil, ancak aşiret gelenekleriyle, “kan hukuku”yla bağdaşabilir bir tutumdur. Bu gibi aşiret içi olayların yalnızca Ağrı Ayaklanması'nda Huske Telli örneğiyle sınırlı olup olmadığı, aşiretlerin insan ve yurttaş haklarına karşı ayaklanma tarihlerinde bu türden başka 'kendi kendisinin soyunu kırma’ uygulamalarının görülüp görülmediği, ve bu davranış biçiminde, aşiretlerin, aşiretler arası çatışmalarda karşı aşiretin kadınlarını, çocuklarını öldürmeyi gelenek edinmiş olmalarının bir etkisinin bulunup bulunmadığı, ayrı bir araştırmanın konusudur. Bu gibi aşiret 'gaddarlık'larını, 'devrimci' sözcüğüyle birleştirip 'devrimci gaddarlık' diye bir deyim uydurarak 'devrimcilik'i lekelemek, gerilikçi aşiret isyanlarına 'ilerici', 'ulu-

sal ayaklanma' yaftaları yapıştırarak bunları kutsamak, tenekeyi altın yapmaya yetmeyeceği gibi, bu gibi çabalar, aşiret yasalarında 'insan ve yurttaş hakları'nın kırımının dahi bulunmadığı gerçeğinin üstünü örtmeye de yetmemektedir. 1937-38 Dersim isyanına katılanlardan Şeyh Hasanlı aşiretinin, yüzyıllar boyu madenlere saldırarak, sayısız maden emekçisini topluca öldürdüğü, maden işçileri madende çalışmaktayken onların köylerini basıp savunmasız kadınlarını, çocuklarını topluca katlettiği, köylerini yaktığı, mallarını yağma ettiği, paralarını soyduğu, yazımızın başında aktardığımız Osmanlı Arşiv Belgeleriyle kanıtli bir gerçekliktir. Sözümona “emekten, emekçiden yana”, “sol” gösterip “sağ” vuran etnik ayrılıkçı kimi odakların, Dersim'i değerlendirirken, Şeyh Hasanlı gibi isyancı Dersim aşiretlerinin reislerini “devrimci”(!) buna karşılık Atatürk'ü ve dönemindeki Türkiye Cumhuriyeti'ni 'soykırmıcı', 'karşı-devrimci' olarak damgalayan yayımların çoğalarak sürdürdüğünü görüyoruz.

"Dünyanın yarısını her zaman ve dünyanın hepsini bir zaman aldatmak mümkündür; fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir." diyen Atatürk, bu gibi durumlarla karşılaştığında şöyle dermiş:

“Şaşarım akl-ı perişanına, ahmak!” İnönü'nün sözü daha kısıymış: **“Hadi canım sen de!”** •

Yazan: MEHMET ALDAN
Emekli Vali

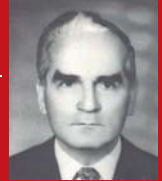
ATATÜRK^{VE} VALİLER KAYMAKAMLAR

Ulusunun tam desteğini sağlayarak Kurtuluş Savaşı'nı başarıya ulaştıran Mustafa Kemal Atatürk, çağdaş bir toplumun gerekli kıldığı uygarlık ilkelerini belirlemiş; devrimlerini buna göre arka arkaya gerçekleştirmiştir.

Söylevleri, demeçleri ve direktifleriyle devlet ve toplum yaşamına yön vermekten; idarede tutulacak sağlıklı yolları göstermekten, Devlet ve Hükümet temsilcisi olan Mülki İdare Amirlerini yüreklendirip onurlandırmaktan geri kalmamıştır.

Atatürk'e göre dış politika, Devletin iç politikasıyla yakından ilgilidir.

Mehmet Aldan, 1923 yılında Isparta'da doğdu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra çeşitli ilçelerde kaymakam vekili olarak; daha sonra Solhan, Palu, Ayaş, Yalova ve Lalapaşa ilçelerinde kaymakam olarak hizmet verdi. 1966 yılında, Siirt daha sonra Kırklareli, Nevşehir, Giresun, Uşak ve Sakarya illeri Valisi olarak görev yaptı. 1988 yılında emekli oldu. Birçok kez yurtdışı toplantılarında Türkiye'yi temsil etti. 1985-1986 yıllarında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nde Türk Devrim Tarihini okutma görevini üstlendi.

Mehmet Aldan, Siyasal Bilgiler Fakültesi İskan ve Şehircilik Enstitüsü üyesi, Ayaş ilçesi'nin Fahri Hemşehrisi, Türk İdareciler Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği ve Müdafaa-i Hukuk Vakfı kurucu üyesidir.

Bunu şöyle ifade etmektedir:

“Harici siyasetin çok alakadar olduğu ve istinat ettiği husus, Devletin dahili teşkilatıdır. Harici siyaset dahili teşkilatla mütenasip olmak lazımdır.”

Atatürk bu sözleriyle Devlet teşkilatına ve yönetimine ne derece önem verdiğini göstermektedir. O, kamu görevleri arasında emniyet ve asayiş hizmetlerine tanıdığı yeri ve önemi de şu sözlerle belirtmiştir:

“Efendiler! Hükümetin varlığının sebebi, memleket asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette, gerçek bir asayiş hakim olmalıdır. Millet, büyük huzur ve emniyet içinde bulunmalıdır.”

Memleketimizin herhangi bir köşesinde halkın emniyetini, Devletin bütünlük ve asayişini bozmaya çalışanlar, Devletin bütün kuvvetlerini karşısında bulmalıdırlar.”

Atatürk, ülke yönetimine talip olanlara da şu uyarıda bulunmuştur:

“Bu memlekette çalışmak ve bu ülkeyi idare etmek isteyenler, memleketin içine girmeli, bu memleketle aynı şartlar içinde yaşamalı ki, ne yapmak lazım geleceğini ciddi surette hissedebilsinler.”

Mülki idare birimleri ve Valiler hakkındaki görüşlerini çeşitli nedenlerle açıklayan Atatürk, ülkede asa-

yaşın ve kalkınmanın sağlanmasında, kendilerine birinci derecede görev düşen Mülki İdare Amirlerine, her zaman yakın bir ilgi ve güven duymuştur. Bunda, Kurtuluş Savaşı sırasında, kendisini içtenlikle destekleyenler arasında Vali, Mutasarrıf ve Kaymakamların bulunmasının büyük payı vardır. Suriye eski Valisi Tahsin (Uzer), Amasya toplantısına katılan İzmit Eski Mutasarrıfı İbrahim Süreyya (Yiğit), Canik (Samsun) Mutasarrıfı Hamit Bey; Erzurum Kongresi'ne katılan Beyrut eski Valisi Bekir Sami Bey, Erzurum'

”Efendiler! Hükümetin varlığının sebebi, memleket asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir.”

dan itibaren Atatürk'ün yanından ayrılmayan Bitlis eski Valisi Mazhar Müfit (Kansu), Sivas Valisi Reşid Paşa ve Akbaş Kahramanı Kaymakam Hamdi Bey bu arada sayılabilir.

Temsil Kurulu (Heyet-i temsiliye) başkanı olarak Mustafa Kemal Paşa, Ankara'ya giderken Sivas Valisi Reşid Paşa'ya şu telgrafi çekmiştir.

“Vilayetiniz hududunu geçerken, Sivas'ta hakkımızda göstermiş olduğunuz konukseverliğe ve değerli yardımlara bir kere daha minnet duygularımızı iletmeyi görev sayarak hep birlikte saygılarımızı sunarız.”

Reşid Paşa, Sivas'a İstanbul Hü-

kümeti'nce atanmış, maaşından başka geliri olmayan dürüst bir idare adamıdır. Bu yüzden başlangıçta, haklı sayılabilecek bir duraksamadan sonra ulusal davaya bel bağlamış, Sivas Kongresi'nin başarısında etken olmuştur.

Biga Kaymakamı Hamdi Bey ise, Gelibolu yakınlarında, Fransızların korumasında bulunan Akbaş deposundaki silah ve cephaneleri Anadolu'ya kaçırarak kahramandır. Mustafa Kemal Paşa, bu başarı üzerine 61. Tümen Komutanı Albay Kazım Bey'e şu telgrafi

Atatürk'ün yurt gezilerinde özen gösterdiği davranışlardan biri de mülki idare amirlerinin koltuklarına oturmamasıdır?

çekmiştir: “Köprülü Hamdi Bey'in, fedâkârane ve cesûrane hareketle elde ettiği, şayanı şükran muvaffakiyetinden hasıl olan teşekküratımızın mumaileyhe tebliğine delalet buyurulmasını rica eder, böyle azim muvaffakiyete sebep olan zat-ı birâderânelerine tebriğe şitap eyeriz.”

Atatürk'ün İdare'ye saygınlık ve etkinlik sağlama endişesi, özellikle il gezilerinde belirgin olarak gözlenmiştir. Ziyaretlerine Valilik Makamı'ndan başlamış, il'in ihtiyaçlarını genellikle orada saptamıştır. Beğenisini kazanan Vali ve Kaymakamların sözlü ve yazılı olarak ödüllendirilmelerine özen

göstermiştir. O'nun yurt gezilerinde özen gösterdiği davranışlarından biri de, Mülki İdare Amirlerinin koltuklarına oturmaması, bu yoldaki önerileri kendine özgü inceliklerle geri çevirmesidir. Fatih Rıfıkı Atay'ın, bu konuya ilişkin ilginç bir anısı şöyledir:

“Atatürk, Cumhurbaşkanı iken bir ilçede Kaymakamı ziyaret etmişti. Kaymakam kalktı köşede bir iskemleyle büzüldü. Atatürk: ‘Siz Devleti temsil ediyorsunuz. Yeriniz, makamınızdır. Benim ziyaretçi olarak yerim ise, sizin karşınızdır’ demiştir.”

Bugün, Cumhurbaşkanı'ndan Bakanlara kadar bütün Devlet büyüklerinin Mülki İdare Amirlerinin koltuklarına oturduklarını,

makam sahiplerini ayakta dinlediklerini gördükçe, meslek adına üzülmekten kendimizi alamıyoruz.

Bütün başarılarını ulusuna mal etmekten özel bir zevk duyan Atatürk'ün üstün niteliklerinden biri de, hizmetleriyle beğenisini kazanmış olan kamu görevlilerini onurlandırmakta cömert davranmasıdır. Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ı, Türkiye'yi ziyaret etmekte bulunan İran Şahı Rıza Pehlevi'ye şöyle tanıtmıştır:

“Ankara Valisi Tandoğan, benim inkılap arkadaşım... Aziz, sadık ve vefakâr bir çocuğumdur.”

Atatürk, Türk İdarecisi'ne verdiği değeri, yakından tanıma fırsatını bulduğu ve takdir ettiği Valilere Soyadı vermek suretiyle de göstermiş bulunmaktadır. Trakya Genel Müfettişi Dr. İbrahim Tali Öngören'e, son görevi Doğu İlleri 3. Genel Müfettişliği olan Tahsin Uzer'e, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'a, İzmir Valisi General Kazım Dirik'e, Trabzon Valisi Yahya Sezai Uzay'a, İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ'a, Yozgat Valisi Bekir Sami Baran'a soyadları Atatürk tarafından verilmiştir.

Cumhurbaşkanı Atatürk, Yozgat İli'ne yaptıkları geziden ve Vali Bekir Sami Bey'in çalışmalarından memnunluk duymuştur. Bekir Sami adının

“Baran” adıyla değiştirilmesini uygun görmüş ve bunu 3.2.1934 tarihli yazıyla kendisine duyurmuştur. Yazı şöyledir:

“Geçmişteki milli hizmetlerinizi bilirdim. Bugünkü faaliyetlerinizin verimli neticelerini yerinde gözümle gördüm, teşekkür ederim.

Arzu ederim ki, Bekir Sami lakabını atasınız, onun yerine bütün bu havalinin öz Türklerince ‘Şahika’ manasında olan ‘Baran’ adını takınasınız. Size yakışan ad budur.

Bu hususta Dahiliye Vekili Beyefendinin de malumatı olmuştur. İcap

eden kanuni formaliyeti yaptırınız...”

Atatürk, çevresindekilerden yeteneklerine göre, gereken zamanda ve gereken yerde yararlanmakta engin bir sağduyuya sahipti.

Düşüncesini uygarca açıklayan, içtenliğine inandıran kişileri hoşgörü, hatta beğeni ile karşılar; onların kısa zamanda, daha sorumlu ve yetkili katalara gelmelerini sağlardı. Bu konuda Mülki İdare'den çarpıcı iki örnek verilebilir:

1924 yılında Kars ve dolaylarında şiddetli deprem olmuştur.

Atatürk, çevresindekilerden yeteneklerine göre gereken zamanda yararlanmakta engin bir sağduyuya sahipti.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa, hemen Kars'a gider.. Akşam yemeğinde depremden söz edilirken, Vali İbrahim Ethem Aykut'tan, deprem bölgesini görüp görmediğini, mevcut bilgileri nasıl derlediğini sorar. Vali, her tarafı dolaşmadığını; sunduğu bilgilerin, tayinleri yüksek iradelerinden geçmiş sorumlu görevlilerden derlendiğini ifade eder. Cumhurbaşkanı, sitemli bir şekilde hoşnutsuzluğunu belirtince, buna çok üzülen Vali şu yanıtı verir:

“Zat-ı Devletlerine bir Cumhurbaşkanı, bunun da üstünde büyük bir kurtarıcı olmanız dolayısıyla benim

de, derin bir hürmet ve bağlılığım vardır. Aldığım önlemleri yeterli göremeyebilir, beni valilikten uzaklaştırırsınız. Ama beni, Devleti ve sizi temsil ettiğim şu anda ve burada küçük düşürmezsiniz!”

Sofradan soğuk bir hava içinde kalkılır. Yemekte hazır bulunan Vali Bey'in eşi Hacer Hanım:

“Aferin Ethem! çamaşır yıkar, geçimimizi yine sağlarım, üzülme!” der.

Cumhurbaşkanı, Valinin bu tepkisini, kendine özgü büyük bir anlayış ve takdirle karşılar. Valinin, daha son-

Atatürk her alanda olduğu gibi genel ve yerel yönetimlerde de izlenecek sağlıklı yolları göstermiştir.

raki yıllarda İzmir Valiliği'ne ve İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı'na atanmasıyla bu takdirin somut kanıtları görülür.

Atıf (Tüzün) Kırşehir Valisi'dir. 17 Ekim 1924 tarihinde Gazi Hazretleri, eşi Latife Hanım ve maiyeti erkânıyla Kırşehir'e gitmişlerdir. Halk, kendilerini büyük bir coşkuyla karşılamıştır. Vali Konağı'nda verilen akşam yemeğine Vilayet erkanı da davetlidir. İl Jandarma Komutanı da oradadır. Gazi Paşa kendisine sorar:

“Kumandan Bey, Kırşehir'de asayiş durumu nasıldır?”

Komutanın yanıt vermesine vakit bırakmadan Vali Bey araya girer ve:

“Gazi Hazretleri, der, Jandarma Kumandanı bana karşı sorumludur. Müsaade buyurulursa, bu soruya ben-deniz yanıt vereyim.”

Gazi Paşa'nın büyük bir anlayışla: “Peki Vali Bey, o halde sizi dinleyelim” demesi üzerine, Vali Bey şunları söyler:

“Bir ülkede merkezi hükümet güçlü olursa, o memleketin her yerinde asayiş, dirlik ve düzenlik yerinde olur. Ülkemizde durum böyle olduğuna göre, Kırşehir'de de emniyet ve asayiş

mükemmeldir.”

Bu ziyaretten kısa bir süre sonra, Atıf Bey Ankara Valiliği'ne atanır.

Sonuç olarak Ata-

türk, her alanda olduğu gibi, genel ve yerel yönetimlerde de, izlenecek sağlıklı yolları göstermiş; siyasal etkilerden uzak, halktan yana, çağdaş bir yönetim kurulması için çaba harcamıştır. Ülkenin bayındır, ulusun mutlu olmasında Türk yöneticisinden büyük hizmetler beklemiştir.

Atatürk'ün yüceliğini; düşünceleri, ilkeleri ve devrimleriyle Türk toplumu için vazgeçilmez hayat şartı olduğunu, her geçen gün daha iyi kavramaktayız. Bu gerçeği, genç kuşaklara, daha iyi anlatmak ve benimsetmek zorundayız.

Cumhuriyetimizin ölümsüz kurucusuna, sonsuz ve sınırsız şükranlarımızı sunuyoruz.” •

Yazan: ORHAN SAMİ GÜVENÇ

Din nedir Ne değildir

Önceki iki sayımızda "Adalet ve Hukuk" ile "Politika ve Politikacılar" konularında kaleme aldığı düşünce ve görüşlerini yayımladığımız ve sağlığında kendisini, "Çanakkale gazisi, Kuva'yı Milliye günlerinde Mustafa Kemal'in Kaymakamı, Cumhuriyet döneminde Yüce Atatürk'ün Vali Muavini ve İsmet İnönü'nün Valisi" kimliğiyle tanıtmaktan özel bir onur duyduğunu söyleyen merhum Orhan Sami Güvenç'in, bu sayımızda "Din" konusundaki görüş ve düşüncelerini yayımlıyoruz. Kaleme alındıkları tarihle birlikte okuduklarında, bu görüş ve düşüncelerin daha derin bir anlam kazandıklarına siz de tanık olacaksınız.

Bütün dinler önce bir metafiziğe ve onunla birlikte bir ahlak sistemine dayanırlar. Bir taraftan bizi, aklımızla kavrayamayacağımız kavramlara inanmaya zorlarken diğer taraftan da neleri yapıp neleri yapmamamız gerektiğini söylerler ve cennetle cehennemi türlü türlü isimler altında önümüze sererler. (1949)

...

Bütün dinler, bunlara tapılan zamanlarda bile mistik bir

varlığa, cennete, cehenneme, ecele ve kadere dayanmışlardır. İnsanları bekleyen bilinmez geleceklerinden sonra cezalarla ya da ödüllerle teşvik etmeyen bir din yoktur. (1949)

...

Pişmanlık, bilerek bilme-yerek işlediğimiz hataların vicdanımızdaki sesinin yansımasıdır. Başka bir deyişle, onlardan geri dönmek ve kurtulmak isteğinin ifadesidir. Buna din adamları "Tövbe" diyorlar. (1949)

Allah, muhteşem bir sonsuzluktur. İnsanın en güçlü yanı aklı, mantığı ve en geniş yönü ise hayalidir. Bunların her ikisi de zaman ve mekân içinde sınırlıdır, sonsuzluğu kapsamaya elverişli değildir. (Temmuz 1962)

...

Sınırsız uzay içinde evrenin yaşını düşünebilir misiniz? Dünyamızın yaşını iki milyar yıla çıkarırlar var. Evrenin yanında dünyamız için, "Henüz gençlik çağının çekici güzelliklerini yaşıyor" diyebiliriz. İnsan ömrüne gelince, ne dersiniz? Bir andan daha kısa değil mi?

Yer yuvarlağının bağlı olduğu Güneş sistemi, uzaydaki bütün yıldızlar ve bizimki gibi sayısız güneş sistemlerindeki gezegenler, uzayda hiçbir yere dayanmadan, çarpıp birbirini dağıtmadan, öncesiz ve sonsuz değişmez bir düzen içinde sürüp gidiyorlar.

Bu öncesiz ve sonsuz gücün adını siz koyunuz. (Ocak 1965)

...

Fala bakmak, üfürükçülük, sihir, efsun, büyü yapmak, gizli ve görünmez varlıklardan güçlerden, ölmüş ata ruhlarından yardım sağlamaya çalışmak, ağaçlara, çalılara,

mezarlara, türbelerin kapılarına pencerelerine bin bir murat için çaputlar bağlamak; bütün bunlar ilkel insanlardan, dedelerimizden kalan ve bize kadar uzanıp gelen mistik inanç ve umut kapıları ve avunma yollarıdır. (Ekim 1966)

...

Günah işlemeden tevbe ettirilenler, sofradan aç kalkıp "şükür" diyenler gibidir. (Ekim 1963)

...

İlk kuruluşlarından bugüne kadar dinler gerçek amaçlarından çok siyasi amaçlara alet olarak kullanılmışlardır. Dinin bu şekilde kötüye kullanılmasıdır ki, devrimlerde ve her türlü yenilik hareketlerinde iktidar mevkiindeki hocalara ve papazlara kar-

şı savaşmayı gerektirmiştir. Bu devrim savaşının ismi de "Dinsizlik" olmuştur. (Ekim 1966)

...

Alman turisti öldüren iki gençten birisinin karısına soruluyor. Kadının verdiği cevap: "Alın yazısı".

İşte bu kahrolası inancın içinde koca bir imparatorluğun göçüşünün ve milletçe gericiliğimizin en gerçek sebebi düğümleniyor. Alın yazısının değiştirilemeyeceği kutsal bir inanç

olunca çalışıp çabalamaya, suç işle-
memek için insanın iradesini kullan-
maya ne gerek kalıyor? Asıl yıkıp ye-
re sereceğimiz düşmanımız işte bu.
(Ekim 1963)

...

**Din bezirgânlığı, çıkarlar,
yalan vaatlerle** oy toplayıp seçim
kazanmak gerçek ve meşru bir seçimi
kazanmak olamaz. Aldatma ve hile,
Hususi Hukuk'ta bile akdin fesadı say-
ılır. (Ekim 1964)

...

Tevekkül, kadercilik, bu dünyanın
boş olduğu öteki dünyaya hazırlık yap-
ılması inançları, ülkemizde dogmatik
bir zihin yapısını doğurmuştur. Yobaz
çevrelerce, özel çıkarlarına uymadığı
için yeni buluşların ülkemize girmesi
“dinsizliktir” olarak tanımlanmış, bu
çevreler bunların ülkemize girmesine
karşı gelerek geciktirmişlerdir. Bugün
bile bir demagoglar takımının dini si-
yasete alet edinmeleri toplumumuzun
uyanışını engellemekte, hattâ milletçe
kalkınma birliğini bozmaktadır. (Ekim
1964)

...

**Halkın dinî duygularından
yararlanarak**

din propagandasını
bir afyon hapı gibi
ona yutturmaya çalış-
sanlar iğrenç bir oy
ticareti sömürücü-
leridir. Bu yoldan ço-
ğunluğu kazanacak

olanların topluluğuna “Parlamento”
denilemeyeceği gibi, bu sisteme da-
yanan bir rejime de “Demokrasi” de-
nilemez. (Mart 1965)

...

Bilindiği gibi, bizim dini
inancımızın dayandığı kutsal kitap A-
rapça'dır. Yüz yıllardan beri Kuran
Arapça okunmuş, okutulmuştur ve bu
yüzden neler dediğinin hepsi tam ola-
rak ve kolaylıkla anlaşılammıştır.
Bizim Müslüman Arap'lardan daha
mutaassıp oluşumuz ve dinin siyâsete
âlet edilişindeki felaketli kolaylık da
bundan gelmektedir. Ne olursa olsun,
köyde, kentte, evde, camide Kuran'ı
Türkçe okumalı ve okutmalıyız. Tanrı:
“Kuran'ı anlasınlar diye Arapça
indirdim” buyuruyor. Biz de Tanrı
buyruğuna uyarak anlayalım diye o-
nun Türkçe'sini okumak ve okutmak
istiyoruz. (Nisan 1966)

...

Dini siyasete alet ederek
öç almak propagandasına dayanıp ik-
tidara varılsa bile orada rahat oturu-
lamaz. (Nisan 1966)

...

Kutsal Kuran'ın Dühan Suresinin
58-59 âyetlerinde Tanrı,
“Ey Muhammet, biz
ibret alırlar diye Kur-
an'ı senin dilinle indire-
rek kolayca anlaşılma-
sını sağladık” buyuru-
yorlar. Demek oluyor
ki, Peygamberimiz A-

rap olmayıp da örneğin Alman mille-
tinden olsaydı Kuran da anlaşılması
sağlanmak için Almanca indirilecekti.
Şu halde, Müslüman olan Türkler ta-
rafından anlaşılmasını sağlamak için
Kuran'ı Türkçe'ye çevirmek de kutsal
bir görevdir. Bu, aynı zamanda Tanrı'nın
buyruğuna da uymaktır. Türk milletin-
in yüzlerce yıldan beri tam
olarak hakkıyla anlamadan okuduğu
ve okuttuğu Kuran'ı anlamak için
Türkçe'ye çevrilmesini istemesi ise
en geçerli hakkıdır. (Mayıs 1966)

...

**Bu ülkenin tarihinde ta
Birinci Hamit** zamanından beri
yenilerle eskiler arasında sürekli sa-
vaşlar olmuştur. Genç Osman ve Ü-
çüncü Selim gibi değerli iki Padişah
bu savaşın aziz şehitleridir. Birçok
devlet adamı bu uğurda canlarını ver-
mişlerdir. Nizamı Cedide, matbaaya,
okula, düzenli mahkemeye hep şeriat
ve din silahıyla karşı durulmuştur. Or-
duda mektepli-alaylı, devlet hayatın-
da mektepli-medreseli, dinsizle dinli-
nin ayırımı olarak kullanılmıştır. En
ileri bir rejim olan demokraside bile
yine din siyasete alet olarak kullanıl-
mıştır. Bütün koruyucu kuruluşlarıyla
dünyanın en ileri Anayasamıza rağ-
men dinin yine siyasete alet edilmesi
devam etmektedir.

Ülkemizin çilesi dolmamışa ben-
ziyor. Devlet yapımızı sarsacak büyük
kargaşalıkların olabilmesinden endişe
ediyorum. Siyaset adamlarının kin ve
intikam duygularına kapılmış ve göz-
lerinin kararmış durumda olduklarını
gözlemliyorum. (Temmuz 1966)

...

**Milletçe kalkınabilmemi-
zin** ahlaki planının en zorunlu şartı,
dini siyasete alet etmeyi kesin olarak
yasaklamaktır. (Ekim 1964)

...

İnanç, tamamen manevi bir güç
olduğu için, maddi en büyük bir güçle
bile yenilip alt edilemez. (Ekim 1964)

...

**Akıl, doğruyu bulmamı-
zı,** irade onu yapmamızı, duygu güzeli
seçmemizi sağlar. •

**BÜYÜK
YAPITLARIMIZ**
Konur Ertop

Ölümünden Sonra da,
Anlattıkları Taptaze Kalan

Nezihe Meriç

1950'lerde genç Nezihe Meriç'in ilk öykü kitabı yayınlandığında başka bir genç öykücü -Demir Özlü-, şöyle demişti: "Sadece yalnızlıkların, kırların, deniz kenarlarının şiiri olmaz ya; şehirlerin, ev içlerinin, insanların kaderince sürüp giden keskin hakikatlerin de şiiri vardır. İşte bu, ev içlerinde yorulmuş, yoğunlaşmış insanların üzerine çökmüş şiirleşmiş havayı, Nezihe Meriç'in ilk eseri olan 'Bozbulanık'ta bulmak mümkün."

Bu şiirli anlatım 60 yıla yaklaşan

1925'te Gemlik'te dünyaya geldi. Çocukluğu Anadolu'nun değişik kentlerinde geçti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenimini mezun olmadan yarıda bıraktı.

1952 – 1972 yılları arasında eşi Salim Şengil'in çıkardığı Dost dergisi ve Dost Yayınları'nı yönetti. Korsan Çıkmazı ile 1962 Türk Dil Kurumu, Bir Kara Derin Kuyu ile 1990 Sait Faik Armağanı, Yandırma ile 1998 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, 2007'de ise Mersin Kenti Edebiyat Ödülü'nü aldı. Kanseri tedavisi gören Meriç, 18 Ağustos 2009'da hayatını kaybetti. >>

bir süreçte tazeliğini hep korudu. Gelişti. Kimi kez yazarın öz yaşam öyküsünden, kimi kez toplumumuzdaki çalkantılardan beslenen yapıtları öykü türünün içeriğini yenilerken biçimini de geliştirdi.

Yazarın "Topal Koşma" kitabı, "Susuz I", "Susuz II" vb. diye adlandırılmış öykülerden oluşuyordu.

Yapıtta kimi öykülerin kişileri aynı. Kimi öykülerde benzer sorun-

lar yaşayan kişiler var. Bunlardan biri genç bir bayan öğretmen; Meli! "Benim susuzluğum, tutunacak şeyi bulup çıkaramayışımda" diyor. Bir de tutunacak bir şey aramayanlar var. Öykü dizisinden tanıdığımız bütün bu kişilerin yaşamları, sorunları hepsini birden etkileyen koşullar "Korsan Çıkmazı" romanının konusu oldu.

Nezihe Meriç sonraları "Susuz

Eleştirmenlere göre, "topluların yaşayışlarında bile kendi iç yalnızlığını sürdüren genç kız ve kadınları anlatmadaki başarısı ve şiirli havasıyla" ön plana çıktı. Yapıtlarında kadın ve çocuk sorunlarına yoğunlaştı. ABD, Almanya, Fransa ve Rusya'da basılan çeşitli öykü antolojilerinde öykülerine yer verildi.

VII" öyküsüyle romanının bu ilişkisini şöyle açıklayacaktı:

"O zorladı, ben zorladım, sonunda, ben onu yenip hikâye yaptım. 'Topal Koşma'ya koydum, inanın olmadı. O yıllarda çektiğim sıkıntıyı, boğuntuyu anlatamam. İle roman olmak istiyordum. Ben roman için yeterli değilim, birçok bakımdan. Ama Meli'yi, Berni'yi, onların, belki kendimin, -evet, evet-, çocukluğumu çok seviyordum. Onları yazmak, yazıp kurtulmak istiyordum. Taşıyordu benden onlar. Oturdum yazdım."

Romanda yazarın yaşam öyküsünden izler bulunduğu, baş kişileri iki genç kadının birçok yönüyle yazarı anımsattığı ileri sürülmüştür. Ancak Meriç'in açıklaması şöyledir.

"Elbette benim çocukluğumda edindiğim, gözlediğim çok şey vardır onda ama, benim yaşamımla hiç örtüş-

mez. O iki kızı nereden tanıdığımı, nereden bulup çıkardığımı hep merak etmişimdir.”

Romanda, Meli'nin çocukluk arkadaşı Berni Konservatuari bitirmiş, ama yeteneğini, becerisini gösterme olanağı bulamamıştır. Sorunları da olan bir evliliği sürdürmektedir. “Korsan Çıkmazı”nda iki genç kadın, eşleri ve küçük çocuklarıyla aynı apartmanda komşudur.

Galatasaray'dan Tünel'e doğru ilerlerken sağ tarafta, Muammer Karaca Çıkmazı'nın karşısına düşen böyle bir çıkmaz sokak bulunmaktadır. Berni'lerin sokağına esin kaynağı orası mı bilinmez. Romancının düş zenginliğinden beslenen Korsan çıkmazı ise şöyle bir yer:

“Korsan çıkmazı bir has sudur. Biçim biçim çakılı vardır. Akar, küçük köpükler, minicik çağlayanlar yaparak akar. Hiç durmaz, hep akar. Gide gide denize varır. Denize vardığı yerde, her sabah güneş doğar. Amanın Korsan

Çıkmazı'nın ırmakları. Yeşili yeşil, gökyüzü büyük, ineklerinin memeleri süt dolu. İnsanları insan, çocukları mutlu, kedileri mınav mınav, bayrağı al ipekten, ay yıldızlı...”

Bir akşamüstü Meli okuldan çıkınca Bernilere gelecek, hep birlikte sinemaya gideceklerdir. Bu olmaz: Titiz, özenli Berni o akşam giyeceği ayakkabısını tamirciden alamamıştır. Meli zahmetli eve dönüş yolculuğunda çok değer verdiği avukat Ahmet'le karşılaşmıştır. Onunla bir yerde oturup yemek yer, dertleşirler. Sonra onlara Meli'nin eşi Adnan da katılır. Karı koca, gece evlerine dönerken bir saldırya uğrar, karakola düşerler. Sabah söküp eve dönüşlerine kadar geriye dönüşler, anılar, Meli'nin güncesinden alıntılarla iki genç kadının yaşam öykülerini, onların çevrelerindeki insanların, yaşadıkları dönemi nasıl değerlendirdiklerini öğreniriz.

Meli'nin genç kızlığında yaşamını derinden etkileyen olay, 1950'lerdeki baskı döneminin bir yansımasıdır:

O sıralarda Meli, Anadolu'da bulunan ailesinden ayrıdır. Bir apartman dairesinde yarı pansiyon oturmaktadır.

Bir gece odası gizli polis tarafından basılır. Odada aranmakta olan bir avukatla (Ahmet'le), aşağı tabakadan, semtin fena tanınmış kadınlarından biri (elbise temizleyicisi Sofiya) bulunur. Tam o sırada, Meli'nin amcasının

oğluluyla karısı gelirler. Sinemadan dönerken, Meli'ye uğrayıp bir kahve içmek istemişlerdir. Karakola gidilir. Zabıt tutulur. Kadınların ve Meli'nin yatağında uyumakta olan avukatın alkol almış oldukları da zapta geçirilir... Sonuçta Meli, Avukatın serbest bırakılması üzerine, ayrıca, Milli Eğitim müfettişinin gösterdiği büyük ilgi ve anlayışla kurtulur...

Sinirleri bozulmuştur. Bir nevrasteni geçirir... Kişiliği değişir. Toplum içinde süregelen boş, yanlış, çürük inançlardan kurtulmuş olarak, yalnız akılla, yalnız sağlam bir düşünce sistemi kurmakla, yalnız kendini bir ülkeye adamakla, okuyup

öğrenip çalışmakla kurtulabileceğini anlar...

Meli'yle Berni, en çok, lise öğrenimleri sırasında bir taşra kentinde yanında yaşadıkları Neyyire Hala'dan pek etkilenmişlerdir.

Meli öğrenciliğinde ondan öğrendiklerini günlüğüne şöyle aktarır:

“Berni de, ben de, artık, zamanımızı hep faydalı şeylerle dolduruyoruz. Hiç programsız iş yapmıyoruz. (...) Doğrusu bu Neyyire Hala, çok temiz kadın. Bir de çok ince duygulu ve bilgili. Elinden her iş geliyor.”

Meli'nin kendi annesi için söyledikleri ise Cumhuriyet döneminin kuşak ayrımını, eski-yeni, gelenek-devrim çatışmalarını özetler:

“Yaşadığımız hayat, bize çok küçük yaşta, kan bağının değil, kafa arkadaşlığının asıl olduğunu öğretmişti. (...) Ona baktıkça, aramızdaki boşluk beni boğuyordu. Hiç bir ilgi duymadığım bir kadın. Yabancı biri bana. Birtakım kızlar, yeni yetişme çocuklar. Kardeşlerim. Şaşkın şaşkın bakıyordum onlara. İçimde en ufak bir kıpırtı, bir duygulanış olmuyordu. (...) Nasıl ayrı dünyalarımız...”

Neyyire Hala sevecendir, hoşgörülüdür. “Gâvur'u Müslüman'ı yok”, der. “Bütün insanlar birdir. Bütün insanları Tanrı yaratmıştır... İş namazda değil kızım, iş insan olmakta...”

Meli ilerki yıllarda kendi öğren-

cilerini yetiştirirken, ondan aldığı etkileri yeni kuşaklara aktaracaktır:

“Ben hepinizi çok seviyorum çocuklar. Çiçekleri, kuşları, insanların uslarıyla kurduğu uygarlığı seviyorum. Tanrı işte bunların tümüdür. (...) Ne olursa olsun, yaşadığımız sürece, Tanrı’ya, yani insanlığa, uygarlığa, arkadaşlığa, dostluğa inanmamız gerekli. Ancak böyle mutlu olabiliriz. Çevremizdeki kötülükleri düzeltbildiğimiz, düzenlemeye uğraştığımız, birbirimizi sevdiğimiz sürece...”

Berni de bütün bu duyguları, düşünceleri kendi çevresinde sürdürür:

“Biz durmadan çalışmanın getirdiği güçlendirici tadı, arkadaşlığı, dostluğu, faydalı adam olmayı, insanlara yardım etmeyi nasıl anlatayım, daha bir dolu olumlu şeyi, işe yaramanın sevincini hep o yıllarda öğrendik. Hep Neyyire Hala’dan. Neyyire Hala geri kafalılara, yalancılara illet olurdu. Biz hiç anlamadan, bu yıllar içinde namuslu, dürüst, dobra dobra insanlar olmayı öğrendik. Öğrendik değil de olduk.”

Meli ile Berni Cumhuriyet’in kuruluş ve ilk gelişme döneminde geçerli ilkelere göre yetişmiş, bu değerlere sahip çıkmışlardır.

Ev kadını Berni de kendi ortamında, bir ucundan savaşımını sürdürmektedir:

“Ben durmadan düzen kuruyorum. Bu kurduğum düzenle hepinize faydalı

oluyorum. Bu düzeni tek başıma, çevreyle tek başıma çarpışarak yapıyorum. (...) Şu sokaktaki evlerle ben uğraşıyorum. Çocuklarını sokağa saldıran kadınlarla benim başım derde giriyor. Çocuklara top oynayabilecekleri en uygun arsayı, bin kişiyle tartışarak ben buldum. Sokağın bütün çocuklarını, top oyunundan kitaba, ben geçirdim.”

Meli’nin canciğer dostu, ilerici avukat Ahmet, evlenmek istediği kızı tanımlarken romana temel olan aydın kadın tasarımını dile getirir:

“Eskiye yeniye, geçmişe geleceği demek istiyorum, düşünmüş, anlamaya çalışmış, birtakım kavramları, içinde yaşadığı çevreye göre düzenleyerek anlamış, çevreyle olan çarpışmalarını, olabildiğince aydın geleceğe göre düzenlemiş, başkaldırmış, kendini tanımış kız...”

Romanın yazıldığı yıllar, DP yö-

netiminin son dönemidir. Meli, Cumhuriyet aydınlanmasının topluma daha geniş biçimde yansımaysından yakındır:

“Bu bizi yetiştiren kuşağı kınıyorum ben en çok. Bizim bugün duyduğumuz sorumluluğu duymamış bu kuşak. Bu kuşağın içinde özellik gösteren yüzde on ancak. Geri kalanlar, analarını babalarını sürdürüyorlar. (...) Eskiye sürdürenler, değişmeye zorunlular. Onlara bu duyguyu bizi yetiştiren kuşak verecekti, vermedi. Öyleyse biz, sen, ben, bunu yapacağız diyorum. Tanrıya şükür, benim öğrencilerim var. Ama yetmez. Yetmiyor ki. Ben kendi kuşağımızı tutup şöyle bir silkelemek istiyorum.”

İstanbul’un, nüfus yapısında bozulmayı, çarpık kentleşme olgusunu, plânsız imarı yaşamaya başladığı dönemde romana kimliğini kazandıran özelliklerden bir de kentle ilgili değerlendirmelerdir.

Meli’nin kuşağı İstanbul’u bilinçle tanımaya, onun değerlerine sahip çıkmaya, o değerleri geliştirmeye çalışmıştır:

“İstanbul’u yavaş yavaş ele geçirmişizdir biz. Büyük bir serüven olmuştur İstanbul bizim için. Sevdiğimiz semtler, sokaklar birer ikişer çoğalıp karışmıştır hayatımıza. Dükkânlarımız, dükkâncılarımız, tramvaylarımız, eczanelerimiz, manavlarımız olmuştur ahbablıklar kurduğumuz.

Denize inen sokaklar... Çeşmeler, sular, müzeler... Sonu bulutlara çıkan yokuşlar, usul usul gelir, bizi bulur, hayatımıza girerlerdi. Müzik ve kitap vardı yaşamak için, onlarsız yaşayamayız sanırdık.”

Yançizilen değerler, bilgisiz yapılanma kenti derinden etkilemektedir:

“İstanbul yıkılıyor. Bu yıkılış ilk gençlik anılarımızın da yıkılması demek oluyor. Sevdiğimiz eski İstanbul yokuşları, yüzümüzü yıkadığımız hayrat çeşmeler yok artık.” Meli bu tepkisine şunları da ekler: “Çevrem çukurlar, taş yığınları ile dolu. İstanbul yıkıla yıkıla her gün biraz daha gidiyor elimizden...”

Nezihe Meriç’in romanı 1960’ların edebiyat dünyasında kırsal kesimin sorunları gündemdeyken, kentli aydın kadın bakış açısını ortaya koymuştur. Cumhuriyet aydınlanmasının değerlerini savunmuştur. •

Önce!

- Konuşmadan önce... *Dinle*
- Yazmadan önce... *Düşün*
- Harcamadan önce... *Kazan*
- Yargılamadan önce... *Bekle*
- Suçlamadan önce... *Affet*
- Vazgeçmeden önce... *Dene*

KÖŞEDEN BUCAKTAN
Mehmet Muhsinoğlu

TOTALİTER LİDER SONRASI

BAHAR TEMİZ

“İntikama susayanlar yargıyı görevlendirdi”, “Totaliter liderlerin dikkatine: Eylül geldi”, “Çalıp-çırpıp kaçmak zor artık”, “Bir siyaset oyunu: şık paket operasyonu”, “Totaliter liderler ve bilim adamları” başlıkları altında yayımladığımız dizinin son bölümünü, “Totaliter lider sonrası temizlik” konusuna ayırdık!

2009 yılının 2 Ocak Cuma günü, başkent Aşkabat’tan tüm dünyaya yayılan bir haber, Türkmenistan’ın eski cumhurbaşkanı Saparmurat Niyazov’un hayattayken, kendi kişiliği çevresinde kurduğu “lider kültürü”nü ortadan kaldırmak için yeni adımlar atıldığını bildiriyordu.

Geçmişin “totaliter lider” dönemine yönelik yürütülen bu “bahar temizliği” sırasında, ölüncüye kadar -

21 yıl iktidarda kalan
Türkmenistan lideri
(Türkmenbaşı)
Saparmurat Niyazov

Liği!

Eskiden Niyazov’un fotoğrafı Türkmenistan’ın bütün paralarında görülürken, yeni dolaşıma giren bozuk ve kağıt paralarda, eski cumhurbaşkanının resmi yalnızca en büyük banknotun üzerinde bırakılmıştı.

Eski paradan üç sıfır atan Türkmenistan hükümeti, bu şekilde fiyat etiketlerini sadeleştirmeyi ve pazar ekonomisine geçişi kolaylaştırmayı hedeflediğini söylüyordu.

Doğal gaz zengini Türkmenistan’da Saparmurat Niyazov’un 2006 sonunda ölümü ardından yerine, Kurbanı Berdimuhamedov geçmişti.

Liderlik döneminde ay ve gün adlarını değiştiren Türkmenbaşı, bunlardan bazılarının kendisinin ya da annesinin adıyla anılmasını koşul olarak ileri sürmüştü.

Cumhurbaşkanı Berdimuhamedov, ay ve gün adlarını 2008 ortalarında tekrar eski duruma çevirdi.

Yaşama geçirilen yeni reformlar çerçevesinde parlamentonun yetkisi artırıldı ve sandalye sayısı neredeyse

21 yıl- iktidarda kalan ve “Türkmenbaşı” olarak da bilinen Saparmurat Niyazov’un adı, Türkmenistan’ın yeni milli marşından tamamen siliniyordu.

Türkmenistan’ın yeni milli marşı, halka yılbaşı gecesi tanıtıldı.

“Türkmenler’in atalarının kanının ülkenin damarlarında aktığından” söz eden milli marşta, Türkmenbaşı’na ismen göndermede bulunan tek bir mısra bile yoktu artık!

iki katına çıkarıldı.

Niyazov'un despotça iktidarından geriye kalan izlerin bütünüyle "temizlenmesinin" yıllara yayılan bir "reform" sürecini gerektireceği belirtiliyor.

...

Türkmenistan'ın yeni devlet başkanı Gurbanguli Berdimuhammedov

Saparmurat Türkmenbaşı'nın vefatından sonra, 49 yaşındaki Gurbanguli Berdimuhammedov, 21 Aralık 2006'da cenaze töreni komisyon başkanlığına getirildi ve aynı gün Türkmenistan meclisi, kendisini geçici cumhurbaşkanı olarak seçti.

Berdimuhammedov 26 Aralık meclis toplantısında, 11 Şubat 2007 tarihinde yapılan cumhurbaşkanı seçimleri için aday gösterildi ve oyların % 89.23'ünü alarak cumhurbaşkanı oldu.

14 Şubat 2007 günü cumhurbaşkanı, yemin töreni sonrasında resmen görevine başlayarak Türkmenistan'ın

ikinci devlet başkanı oldu.

...

20 Mart 2003 Cumartesi günü sabaha karşı, ABD ve İngiltere önderliğinde oluşturulmuş Çokuluslu Koalisyon Kuvvetleri Irak'a girmiş, 9 Nisan 2003 Çarşamba günü işgal askerlerinin başkent Bağdat'ın merkezine ulaşmasıyla, Saddam iktidarı kontrolü kaybetmişti.

Aynı gün halkın sevinç gösterileri arasında, Saddam'ın büyük boy heykelinin yüzü ABD bayrağı ile kapatılıyor ve boynuna geçirilen bir halatla devriliyordu. Yaklaşık 45 ay sonra, bu kez ABD bayrağı yerine başına torba geçirilen Saddam, darağacında idam ediliyordu.

İşgal güçlerinin açıklamasına göre, 15 Nisan 2003 tarihinde yerel temsilcilerin katılımıyla, "demokratik federal bir Irak" kurma çalışmalarına başlanmıştı. Beyaz Saray'ın özel elçisi Zalmay Khalilzad, "ABD'nin kesinlikle Irak'ı yönetmek niyetinde olmadığını" söylüyordu.

Başkan Bush 1 Mayıs'ta "ABD'nin zafer kazandığını ve savaşın sona erdiğini" açıklıyor, ancak kendilerini güç bir görevin beklediğini vurguluyordu.

1 Temmuz 2004 Perşembe günü Saddam, savaş suçu işlemek ve soykırım yapmakla suçlanıyor, ancak mahkemenin kendisini yargılama yetkisi bulunmadığını savunan dev-

İdam cezasına çarptırılan Irak'ın eski devlet başkanı Saddam Hüseyin

rik lider, asıl suçlunun Başkan Bush olduğunu söylüyordu.

7 Nisan 2005 Perşembe günü Celal Talabani geçici Başkan olarak yemin ediyor, bu gelişme, Saddam rejiminde zor günler yaşayan Kürtler'in, ABD desteğinde politik zafer kazandıkları şeklinde yorumlanıyordu.

Bağdat'ta özel olarak yaptırılan mahkeme salonunda, Saddam ve 7 yardımcısının yargılanmasına 19 Ekim'de başlandı. 1982'de Dujail kasabasında 148 Şii'nin öldürülmesi emrini vermekle suçlanıyorlardı. Mahkemenin yetkisizliğini vurgulayan Saddam, suçlu olmadığını söylüyordu.

21 Ağustos 2006 Pazartesi günü, Saddam ve "Kimyasal Ali" takma adıyla tanınan kuzeni Ali Hasan al Macid ile birlikte diğer 5 sanığın yargılanmasına devam edildi. 1980'li yıllarda kuzey Irak'ta Kürtler'e karşı soykırım uyguladıkları ve Anfal saldırısında

180.000 kişinin hayatını kaybettiği öne sürülüyordu.

5 Kasım 2006 Pazar günü, Saddam Hüseyin asılarak idam edilme cezasına çarptırıldı. Kendisine karşı 1982 yılında düzenlenen bir suikast teşebbüsünden sonra, 148 kişiyi öldürtmekle suçlanıyordu. Saddam ve avukatlarının temyize başvuru hakkı olmasına karşın, yalnızca birkaç hafta kalan bu sürenin başarısızlıkla sonuçlanacağı biliniyordu.

Sünni Müslümanların kurban bayramının birinci gününe rastlayan, 31 Aralık 2006 Pazar sabaha karşı, Saddam Hüseyin asılarak idam edildi. Gizlice çekilen infaz görüntülerinin internette yayımlanması, Irak'ta ve tüm dünyada protestolara yol açtı.

Cep telefonu ile çekilen videoda, darağacındaki eski liderle alay edildiği görülüyordu.

...

Ölümünden 75 yıl sonra, 7 Nisan 1999 Çarşamba günü Lenin'in mumyasının sergilendiği Kızıl Meydan'daki müzede, ilk kez "bahar temizliği" yapıldığı Interfax ajansı tarafından açıklandı.

Sovyet kurucusunun mumyasının bulunduğu müze, doktorların koruma çalışması yapabilmesi için Şubat ayında kapalı tutuldu. Mumyayı korumakla görevli laboratuvarın direktör yardımcısı Denisov Nikolsky'nin, bakım

işlemi sırasında “önlenemez ölçüde patolojik bir bozulma görülmediğini” belirttiği açıklandı.

Bu arada bilim adamlarının, mumyanın yüzünün bozulmaması için onu kremle kaplamayı, bu amaçla araştırma yapmak üzere küçük bir parça almayı, cesedi özel bir eriyikle ıslatmayı, Lenin’in giysi ve kravatını değiştirmeyi planladıkları bildiriliyordu.

1917 Bolşevik ihtilalinin önderi olan Lenin, 1924 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu 53 yaşında yaşamını yitirmiş, mumyası Moskova’nın Kızıl Meydan’ında ziyarete açılmıştı.

Son dönemde yapılan kimi kamuoyu araştırmalarına göre birçok Rus, Lenin’in artık gömülmesini istiyordu.

...

1953'te ölen Sovyetler Birliği lideri Josef Stalin

Stalin’in Mart/1953’te ölümü, milyonlarca Sovyet vatandaşı için “yıkıcı” olmuştu. Kuşaklar boyu milletin “babası” olarak görülen Stalin’in

ölümünü, kimileri “ailesinden birini kaybetmenin üzüntüsüne” benzetiyordu. Son kez ona saygılarını sunmak için Moskova’ya gelen onbinlerce Rus, tabutun bulunduğu platformun önünden geçerken büyük bir sıkışıklığa neden olmuş, çok sayıda insan ezilerek ölmüştü.

Stalin’in ölümü Moskova’daki komünist liderler arasında keder, rahatlama ya da geleceğe yönelik endişe gibi karmaşık duygulara yol açmıştı. Onun yerini kimin alacağı kesinlikle belli değildi. Bakanlar kurulu ve Presidium üyelerinin yaptığı resmi açıklamaya göre, ülkede ortak liderlik uygulamasına geçilecekti.

Ancak bu açıklama, şiddetli bir iktidar kavgasının başlayacağını maskesiydi!

Stalin’in ölümünün üzerinden daha bir ay bile geçmeden, Presidium 5 yıldan daha az ceza almış olan mahkûmlar için genel af çıkardı. Serbest bırakılanların çoğunluğu, son dönemde tutuklananlar ve daha önce cezalandırılan onbinlerce politik mahkûmlardı.

Stalin’in son aylarında ortaya atılan “Doktorlar komplosu” ise, artık “provokasyon ve sahtecilik” olarak tanımlanıyordu.

...

Filipinler’in eski diktatörü Ferdinand Marcos’un haktan çaldığı servet-

Filipinlerin eski diktatörü Ferdinand Marcos ve binlerce çift ayakkabısıyla ünlü karısı Imelda Marcos

tin, ölümünden sonra ailesi tarafından kontrol edildiğini söyleyen senatör Benigno Aquino, Eylül/2009’da yaptığı açıklamada, 2010 başkanlık seçimini kazanması halinde, bu servetle ilgili olarak halkoyuna başvuracağına yemin ediyordu.

Bu açıklama, Filipinler’in politikada en etkili iki ailesi olan “Marcos ve Aquino”lar arasındaki “barış” umutlarına son veriyordu.

Aquino, Marcos ailesinin 10 milyar dolara yaklaştığı hesaplanan inanılmaz servetinin peşine düşmeyi, “politik hedef” olarak belirlediğini söylüyordu. Aquino’nun “demokrasi ikonu” olarak adlandırılan annesi Co-razon Aquino, 1986 yılında Marcos iktidarına karşı halk ayaklanmasını başlatmış ve diktatörün 20 yıllık demir yumruklu saltanatı böylece sona ermişti. Marcos’un devrilmesinden 3 yıl önce, Aquino’nun babası Benigno Aquino sürgünden dönmüş, ancak diktatörün

adamları tarafından öldürülmüştü.

Marcos da 1989’da sürgünde olduğu Hawaii’de ölmüş, dul eşi Imelda Marcos ve çocuklarının, daha sonra yurda dönmelerine izin verilmişti. Filipinler’de politik bir güç olarak etkisini koruyan bu ailenin hiçbir üyesi hakkında yasal işlem yapılmamış, ancak İsviçre bankalarına yatırdıkları 683 milyon dolar geri alınmıştı.

Eski bir güzellik kraliçesi olan ve binlerce çift ayakkabı koleksiyonuyla ünlenen Imelda Marcos, “kamu kaynaklarını yağmalamadıklarını, servetlerini yasal işlerden kazandıklarını” söylemeye devam ediyordu.

Temmuz/2009’da 80 yaşına giren Imelda, hükümetin ailesine karşı sürdürdüğü “acımasız kampanya” sonucu, çocuklarıyla birlikte beş parasız kalmaktan yakınıyor şimdi!...

Sözün özeti şu ki; Sultan Süleyman’a kalmayan dünya, Saddam’lara, Marcos’lara ve onlar gibilere kalıyor. •

SPORUN DÜNYASI
Metin Gören

Gerçeklerle Yüzleşmek

Yeni yıl yeni umutları demektir insanlar için. Yüreğimizdeki sevgileri, renklerden oluşan konfetilere dönüştürmek isteriz yeni yıllarla birlikte. Yaşamın tümünde varlığını sürdüren, iyi, kötü, güzel ve de çirkin oluşumlardan hep iyi ve güzeli seçerek bir kapris huysuzluğu yaşarız.

Ve düşünce selimizin bellek duvarlarına okyanusların azgın dalgaları vurmaya başladığında gerçeklerle yüzleşmenin kahreden zaman dilimine girdiğimizi anlarız. Bir kâbus kargaşasının beyin fırtınalarında, geçmiş zamanların olumsuzluğunu kendimize

özgü bir yöntemle sıraya koyarız. Kabarık bir sorun gündeminin açılış maddesinin ne olabileceğini sanal jüriyle danışırız, komik tavırlar içinde. Çünkü; kimi, ne tür, niçin, neden sorgulayacağımızın bilincinde değiliz. İçsel yarğalamaların, uluslararası düzeye doğru

akışının aslında hüznü dolu bir göz yaşlı seli olduğunun ayırdına varamayız. İçimizde kopan fırtınaların ülke aşkına doğru yürüyüşünün özümsediğimiz hedefleri arasında önemli bir yeri olan sporumuzun kahreden yaşamı

fanatik toplumların elinden eksik etmediği kadehlerin içine doldurulmuş birer uyutma iksiri olduğunun da ayırdında değiliz. Tüm bu olumsuzlukların sıralanması sırasında, içimizden geçenler her yıl olduğu gibi, 2010 yılını adımladığımız şu günlerde içimize bir ateş gibi düşer. Canımız bir kez daha yandığında, arşivlere yolladığımız ve de tozlanmaya sınırı olmayan ilginç cezalar kestiğimiz söylemler, siyah beyaz fotoğraflar aklımıza gelir.

1960 Roma Olimpiyat Oyunları'ndayız. Güreşimizin altın çocukları yedi altın madalya kazanmanın gururunu yaşıyorlar. Ülkemiz bir sevgi yumağı içinde sporcularımı kucaklamak için adeta can atıyor. Ancak; şampiyon güreşçilerimiz arasında biri var ki, gerçeği ama yalnızca gerçeği, tam kırk yıl önce a-

Dünya ve Olimpiyat şampiyonu güreşçimiz İsmet Atlı

deta haykırıyor: "Şampiyon olmanın mutluluğunu yaşamak ve de yaşatmak harika bir duygudur. Ulusumuzun bu denli gururu sürekli yaşamasını, bir Atatürk çocuğu olarak istiyorum. Onun çizdiği yoldan ve gösterdiği hedef-

ler doğrultusunda bunu başaracağımızın inancını taşımaktayım. Bunun için ülkemizde sporu yöneten tüm birimlerin, federasyonların, kulüple-

"Ulusumuzun bu denli gururu sürekli yaşamasını bir Atatürk çocuğu olarak istiyorum.

rin, zengin iş adamlarının ve de bilim yuvası okullarımızın, bizim gibi kürsülere onurla çıkacak ve de bayrağımızı göndere çektirerek, ulusal marşımızı dünya insanlarına ezberletecek genç ve başarılı sporcular yetiştirmeleri gerekmektedir. Ben, köyümde güreş yaparken keşfedildim. Olanaklarım, karın tokluğu sınırını geçmiş olsaydı, daha nice yetenekli genci arar bulur ve onları ülke sporuna armağan ederdim. Bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Olimpiyat Şampiyonu olmak zor bir

uğraş. Çok çalışmak, sonuna dek çalışmak ve de bilimsel çalışmak gerekiyor. Bu düşünce çerçevesinde süratle Türk Gençleri'ne uygun branşların bulunması gerekmektedir. Yalnız; ata sporu diye sorumluluk verdiğimiz güreşle uluslararası kürsülere çıkılamaz. Günün birinde sizden daha bilimsel çalışan ve tüm alt yapı çalışmalarını bitiren ülkeler buna asla izin vermeyeceklerdir. "

yapılara doğru göndermeyi, istemlerin zirvesi gibi görürüz. Ve canımızın yanmasını, üzüntünün bellek yerleşimine girmesine izin vermeyiz. Bu denli yapılanmanın lokal oluşumlarını, ulusal bir yaşamın sınırlarına dek taşımaya

"Yalnız 'ata sporu' diye sorumluluk verdiğimiz güreşle uluslararası kürsülere çıkılamaz. "

Bu açıklamaların sahibi, Roma'da, Şah'ın Güreşçisi olarak ünlenen İran'lı Tahti'ye minderi dar eden altın madalyalı güreşçimiz İsmet Atlı'dan başkası değildi.

Canımızın artık bağışıklık kazanan yanma oluşumunu özümlediğini düşünüyorum. Sayıları altmışa dek uzanan, mantar gibi türetilen ya da üretilen federasyon yapılandırılmalarında, Uzak Doğu sporlarından tam 8 ayı federasyon üretmenin de bir spor sanatı (!) olabileceğini düşünmekteyim. Bu denli çokluğun, olimpiyat oyunları sırasında sporcu yokluğuna dönüşmesi ve dış alım sporcularla kadro boşluklarını doldurabilmek, Türk sporunun kaderi ya da alın yazısı olamaz. Bunu kadercilik gibi gören kafa yapılarının süratle değişmesi ya da değiştirilmesi gerekmektedir.

Yeni yıllar yeni umutlar taşır belgelerimize. Sınırsız düşlere dalar gideriz. Zengin olabilmeyi, sağlıklı ya-

istem kementleri atacaksak, şampiyon güreşçimiz Atlı'nın tam kırk yıl önce bir ders niteliğindeki söyleminden bir kez daha alıntı yapmak zorundayız:

"Başarmak için, çok çalışmak, sonuna dek ve bilimsel çalışmak gerekiyor."

Gerçeklerle bir kez daha yüzleşmek gibi bir istemimiz oluşmuş ve bu ulusal bir sevgiye dönüşmüşse, bu denli yol en kısa yol olacaktır. •

İsmet Atlı, 1931 yılında Adana'nın Kozan İlçesi Çukurören Köyü'nde dünyaya geldi. 1950 yılında güreşe başladı. İsmet Atlı'nın güreş sporunda ülkemize kazandırdığı bazı ödülleri:

- 1951 yılı İskenderiye Mısır'da Serbest stil 79 Kg da Akdeniz Oyunları 1.si
- 1954 yılı Tokyo Japonya'da Serbest stil 79 Kg da Dünya 2.si
- 1956 yılı İstanbul Türkiye'de Serbest Stil 79 Kg da Dünya Kupası 1.si
- 1960 yılı Roma Olimpiyatlarında Serbest stil 87 Kg da dünya 1.si

YAŞAMDAN GÖZLEMLER Ali Naili Erdem

TÜRK

Başarılarımız yetmezmiş gibi, bir de Türk ve Türklük meselesini çıkardılar ve "Anayasa'da değişiklik yapalım, Türklük'ten vazgeçelim" diyorlar. Oldu olacak, anamızı, babamızı da inkâr edip, "Bizi leylekler getirdi" diyelim.

Herkes, kendi milletini söyleyebilecek ama sen "Türk'üm" diyemeyeceksin. Alman, "Alman'ım". Fransız "Fransız'ım" sözlerini gerine gerine ifade edecek, sen ise sadece "Müslüman'ım" diyeceksin.

"Dilleri ve dinleri bizden olduğu halde, kalpleri yabancı olanlar bizden değildir"

Türklük, bir nüfus meselesi olmayıp, bir ahlak ve vicdan meselesidir. Türk bir ulusun adıdır ve insanlık tarihinde bir mucizeyi gerçekleştirmiştir. Roma'nın, Bizans'ın ihtişamını yansıtan İstanbul'u, şairin deyişiyle, "Orhun'da Tanrı'dan başlamışım/ Taşı Türkleştirdim İstanbul'da" mucizesini gerçekleştirmiştir.

Üstün bir toplum şeklini ortaya çıkaran Türk kültürünün, "Mehmet-

çik" tipi, Türk'ün ne kadar seçkin bir varlık olduğunu göstermeye yeter de, artar. Türk varlığını içlerine sindiremeyenler, 1970'li yıllarda da, Berlin'de yapılan toplantıda, aynı sözleri dile getirmekten çekinmemişlerdir. Dünyada böyle bir şeyin benzeri bulunmaz. 1923 Ankara'sında Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver,

"Dilleri ve dinleri bizden olduğu halde, kalpleri yabancı olanlar, bizden değildir. Topraklarımızda eğreti bir adam gibi oturarak, ilk felakette nesi varsa toplayıp, Türk vatanının dışında kendisine vatan arayacak olanlar, bizden değildir.

Bizim aramızda yerleşerek, evinde Türkçe konuşan, çocuklarını Türk okullarında okutan, kızını oğlunu Türklerle evlendiren ve en halis Türk'ten beklediğimiz yurt sadakatini kendi hayatında gösteren kişilere soy sop düşüncesiyle nasıl yabancılık yükleyebilirsiniz? "Türklük sevgisini taşıyan

herkes Türk'tür" sözleri, milli bütünlüğümüzü, milli birliğimizi ve milli onurumuzu dostlar kadar, düşmanlarımıza da duyurmuştur. Türk, Yunus Emre'nin "72 millete aynı gözle bakarım" hoşgörüsünü yaşam felsefesi yapmıştır.

Türk" sözcüğü, M.Ö. 111'den beri Çin kaynaklarında, "Güç, kuvvet" anlamında yer almaktadır. Kaşkarlı Mahmud, "Divan-ı Lü-gat-ı Türk"-ünde, "Tanrı, Türk'ü insanlık şerrirlerinden (kötülerden) ve şakilerden (eşkiyalardan) kurtulsun diye yarattı" diyor.

Büyük İslam kumandanı Alpaslan, "Biz temiz Müslümanlarız; bidat nedir bilmeyiz. Bu sebeple Allah, halis Türkleri aziz kıldı." demiştir.

Büyük Önder de, "Servetim ve iftiharım Türklük'tür" sözlerini şerefle ve vakarla yinelemiştir.

Cumhuriyet tarihi zaman zaman aydın ihanetlerine sahne olmuştur. Bu toprakta büyümüş mevki, makam ve servet sahibi olmuş kişiler, bizi millet kılan öğelere karşı çıktıkları gibi, aydın kimliği altında birçok yalanı da doğru iddiasıyla dünya kamuoyuna taşımışlardır.

Hiçbir millet yoktur ki, aydınlarımızdan bizim gördüğümüz ve yaşa-

dığımız çirkinlikleri ve talihsizlikleri, kendi aydınından görmüş ve yaşamış olsun. Esasında Türkiye hudutları içindeki varlığımızı kabul etmeyenler, her fırsatta bizlerin geldiğimiz yerlere, yani Orta Asya'ya, gönderilmemizin özlemi içindedirler. Dost olmayanların düşünceleri bunlar iken, bir de, Türklüğümüzden ayrılmamızın istememizin akılla ilgisi yoktur.

9-7-1942 tarihli hükümet programında Başbakan Şükrü Saraçoğlu, "Biz Türk'üz. Hedefimiz sadece Türk milletinin egemenliğidir." Görüşü eskidi mi ki, ülke bütünlüğünü ve ulus bölünmezliğini sağlayıcı kavramlardan uzaklaşmamız iste-

niyor? Kurtuluş Savaşı, bir milletin uyanışı, bağımsız ve özgür bir devletin kuruluşuydu. Bir onur savaşıydı. Türk'ün varlığını kabul ettirme savaşıydı. Şimdi Türklük'ten vazgeçiş istemi, esasında milli benliğimizden vazgeçti ki, sonucu köle olmaktır.

Tarihin hiçbir noktasında esir yaşamamış Türk'e kem gözle bakmayı infafla bağdaştırmak olası değildir.

Unutmayalım ki Türk, laboratuvarlarda kan tahlillerinde aranan kişi değildir. O, "Ne mutlu Türk'üm diyene" mayasında şekillenen insandır.

Türk sözcüğü M.Ö 111'den beri Çin kaynaklarında "Güç, kuvvet" anlamında yer almaktadır.

Sevicedir, barışçıldır, insancıldır. Ve o, Oğuz Kaan'ın yaşlı vezirinin rüyasında gördüğü gibi "Doğu'dan Batı'ya büyük bir altın yay ve Kuzey'e atılan oklar" misali, uygarlığın ufkunda koşmaktadır. Her türlü bağınaz fikirden uzak olarak çağdaşlaşmanın tutkusu içinde, aklın, bilimin yollarındadır. Ne Paris'in sokaklarındadır, ne Moskova'nın salonlarındadır, ne de Arap'ın hurma bahçelerindedir. O, kendi gök kubbemizin altında, Yunus'uyla, Mevlana'sıyla, Hacı Bektaş-ı Veli'siyle, Karacaoğlan'ı, Emrah'ıyla, Aşık Veysel'i, Yahya Kemal'iyle çağdaş Türkiye'yi var etmenin savaşındadır. •

SÖZÜN ÖZÜ

Sözün gücünü anlamadan, insanların gücünü anlayamazsınız.
KONFÜÇYÜS

Doğruluk sonsuzluğun güneşidir.
Nasıl olsa doğar.
WENDELL PHILIPS

Bildiğimizi zannetmemiz, öğrenmemizin en büyük düşmanıdır.
Dr. C. BERNARD

Hepimizde başkalarına katlanacak güç vardır.
La ROCHEFONCAULD

İyi dostu olanın aynaya gereksinimi yoktur.
MEVLANA

İyi insan olmak kolaydır; zor olan adil insan olmaktır.
V. HUGO

İYİ HABER

Arjantinli ünlü golfçü Robert de Vincenzo, bir turnuvayı kazanmış, ödülünü alıp kameralara poz vermiş ve kulüp binasına gidip oradan ayrılmak üzere hazırlanmıştı. Otoparktaki arabasına yürürken yanına bir kadın yaklaştı. Kadın, başarısını kutladıktan sonra, çocuğunun çok hasta ve ölmek üzere olduğunu ve hastane masraflarını ödemesinin olanaksız olduğunu anlattı.

Vincenzo çok etkilenmişti; hemen turnuvadan kazandığı paranın bir miktarını yazdı çek defterine. Çeki verirken de; "Umarım bebeğinin iyi günleri için harcarsın" dedi.

Ertesi hafta kulüpte, golf derneğinin bir görevlisi yanına gelerek; "Otoparktaki çocuklar geçen hafta yanınıza bir kadının geldiğini ve onunla konuştuğunuzu söylediler." dedi. De Vincenzo, evet anlamında başını salladı.

Görevli, "O kadın bir sahtekârdır. Üstelik hasta bir çocuğu da yok. Sizi fena halde kandırmış."

De Vincenzo; "Yani ortada ölümü bekleyen bir bebek yok mu?" dedi. "Hayır, yok" dedi görevli.

"İşte bu, bu hafta duyduğum en iyi haber" dedi, De Vincenzo.

İlk yazısını geçen ay yayımladığımız yeni yazarımız Cengiz Önal, emekli bir öğretmenden aldığı ve “Gözlerim yaşararak okudum” dediği mektubu, sizle paylaşmak istiyor. “Mahinur öğretmen”in mektubunu okurken siz de duygulanacaksınız.

Silopili eski öğrencisi emekli öğretmene kavuştu

“Sınıfım 79 kişiydi. Sıralara sığmıyorlar; Türkçe bilmiyorlardı. İstiklal marşı, Türk bayrağı, okul andı, Atatürk, onlar için çok yabancı terimlerdi.”

Sayın Cengiz Önal Bey, 29 Ekim 2009 günü akşam fener alayından döndüm. Facebook’tan birisi kızıma ulaşip beni bulmak isteyip yalvarıyormuş. Kızım bana yönlendirdi. Arayan benim öğrencim olduğunu söylüyordu. 28 yıl önce Şırnak-Silopi’den

bir öğrencimdi. Anlattıklarından öğrencim olduğuna emin oldum. Yaşadığımız şeyleri hiç unutmadan anlatıyordu. Beni bulunca ölmüş annesine kavuşmuş gibi sevindiğini söylüyordu. O gece anlattıkları beni çok ağlattı. Hem öğrencilerimle hem de kendimle gurur duydum.

Sınıfım 79 kişiydi. Sıralara sığmıyorlar; Türkçe bilmiyorlardı. İstiklal marşı, Türk bayrağı, okul andı, Atatürk onlar için çok yabancı terimlerdi. Okuldan korkuyor, bina arkasına, duvar diplerine saklanıyor, ağlıyor, kaçıyorlardı. Dil bilmediklerinden, kendilerinin dışlanıp, azarlanıp, hırpalanacaklarını sanıp korkuyorlardı.

Onları dışarıda bulup, sevip okşayıp, ellerine şeker, çikolata, gofret verip, sınıfa topluyordum. Kucağıma aldığımda korkup üzerime çiş yapanlar olurdu. Onları soyup masa örtüsüne sarıp oturtup, giysilerini yıkayıp, kurutup giydirirdim. Bazen bu durumda kucağımda uyuyup kalanlar olurdu. Sevildiklerine inanıp güven duyduklarında o kadar fedakâr oluyordular ki.

Öğrencilerim Kasım sonunda Türkçeyi öğreniyorlar, Aralık’ta okumaya, yazmaya başlıyorlardı. Okula gelen müfettişler toplantı yapar, kullandığım tekniği anlatmamı isterlerdi. Ben de, hep müfredatı anla-

tıyorum diyordum. Diğer öğretmenler biz de uyguluyoruz, ama dil sorunu çok büyük, olmuyor diyorlardı. Daha ileri gidip hasetlik yapanlar da oluyordu.

Ben kullandığım tekniğin sevgi ve güven kazanmak olduğunu 28 yıl sonra daha iyi anladım. Hani sevgi, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır dedikleri çok doğru. Sevgi ve güvenin her insanı etkilediği kesin; hele çocuklar birer yoğrulmaya hazır hamurlardı. Bir kez daha anladım ki öğretmenlik ruhu aşlamadan, insan sevgisi taşımanın öğretmenlik yapmaması lazım.

Sevildiklerine inanıp güven duyduklarında o kadar fedakâr oluyorlardı ki.

Öğretmenlik mesleği ise; işe gireyim, para kazanmaya başlayalım düşüncesiyle yapılacak meslek değil. Sevgi ve fedakârlık duyguları yoğun olması gerekiyor öğretmenlerin.

Öğrencim bana “Öğretmenim yüzünü unuttum, hatırlamıyorum ama adını, ellerini, öğrettiklerini ve gönümüze işlediğin sevgi hiç unutulmadı. Evlendim çocuklarım oldu. Sizin adınızı verdim. Siz evde hep bizimleydiniz. Bana öğrettiğiniz şarkılarla çocuklarımı büyüttüm, sizden öğrendiklerimi çocuklarıma öğrettim. Onlar sizi çok iyi tanıyorlar. Bir şey yapmamala-

rını istemediğimde; ‘Mahinur öğretmen yapmamızı istemez miydi?’ diyorlar. İstemezdi diyorum” yapmıyorlar.

Bu öğrencilere İstiklal Marşı öğretmek çok zordu. İlgilenmek istemiyorlar sıkılıyorlardı. Biraz Türkçe bilene sordum, fingirdek değilmiş, oynayamıyorlarmış onun için ilgilenmiyorlarmış. O zaman ben de bir müzik dersini marş dersi yaptım; ilgilenirler, başarılılarsa ikinci müzik dersi fingirdek dersi olurdu. Çok sevdiler, çünkü 2. ders bir ödüldü.

...burada kimi eline silahı alıp bir bölücü örgüte katıldı. Ama sizin öğrencilerinizi çizdiğiniz çizgiden ayıramadık.

Teybi koyup, oyun havasını açıp oynatıyor, bir avuç bozuk para elimde oynayana yapıştırıyordum. Oynamak, para kazanmak için marş dersine katlanıp ilgilenmeye başladılar. Yıl sonunda hepsi İstiklal Marşı’ni mükemmel okuyor, anlamını çok güzel anlatıyorlardı. Bunun yanında her biri oryantal oluyordu. Öğrencim o gece bana "Öğretmenim o kelimeleri nasıl bulup da yan yana getirip içimize öyle işledin ki gönüllerimize yerleştirdin. Burada

kimi şu terör örgütüne, kimisi de; silahı eline alıp başka bir bölücü örgüte katıldı. Ama sizin öğrencileriniz çizdiğiniz çizgiden ayrılmadık. Ayrılacak olursak size ihanet edeceğimiz gibi geliyordu. Bizleri de kendi tarafına çekmek isteyenler oldu ama her seferinde elleriniz aklıma geldi. Sanki ellerinizle beni yakalayıp senin çizgin bu, bu yoldan ayrılma dediniz gibi geliyordu. Kendimizi topluyorduk.

Hocam İstiklal Marşı’na vatana laf söylenmesine tahammül edemiyorum. Sınıfımızdan okuyan arkadaşlarımız çok oldu sizin sayenizde. Siz okulu sevdirmeseydiniz okuyamazdık. Diğerleri gibi bizim de hayatımız kayacaktı. Bugünkü hayatımızı size borçluyuz. Sizin zamanınıza yetişip öğrenciniz olmak bizler için şereftir...” diyor. Böyle öğrencilerim olduğu için ben de şeref duyuyorum, gururlanıyorum.”

Bir öğretmenin hayatta duyacağı en güzel sözlerdi benim için duyduklarım. Demek ki ellerim bile bu vatana hizmet verebilmiş, kendi çapında bir şeyler yapabilimişti. Ellerimle gurur duydum. Bu eller nelere kâdirmiş meğer.

Türkçe öğrenmeye gelince onu da anlatıyor. Bir Türkçe kelime öğrenene 1 fındık, cümle düzgün kurabilene 5 fındık veriyordum. Derste fındık kazanmak teneffüste onların

havasını atmak başka oluyordu. Hele fazla kazananın havasından yanına varılmazdı diye anlatıyor. Hayatında hiç öyle lezzetle fındık yemediğini söylüyor.

Okuma-yazmaya gelince; okuma-yazmada da derecelendirme yapmıştım. Doğru okuyan ve yazana, ”yanaklarına araba geldi durakta durdu” deyip, burun ucuna ”bip, bip” yapıp burnundan öpüyordum. Hızlı okuyanın ”otobüs geldi durakta durdu” diye söyleyip öpmem, onlar için arabadan otobüse terfi sayılıyordum. ”Araba bip bipi”nden, ”otobüs bip bipi”ne geçebilmek için ne mücadele verirdik hocam diyor. Burnumuz öpülünce dünyalar bizim olurdu. Kızdığınız da olurdu, ama alınmazdık. Bizi sevdiğiniz için kızdığınızı çocuk aklımızla anlıyorduk, hissediyorduk. Sizi üzüntülü görmek için bütün gücümüzle çalışırdık, diye anlatıyor.

”Hocam en çok ağrıma giden ’nerelisin’ diye sorulduğunda, ’Silopiliyim’ deyince insanların yüzünde buz gibi bir esinti oluyor ya bu benim çok zoruma gidiyor. İnsanların önyargılı olması, bizleri bölücü terör örgütü ile aynı kefeye koymaları beni kahrediyor...” demesine üzüldüm, hak verdim. Vatanını sevenle vatan haini aynı kefedeki tabii ki olmamalı.

Öğrencim daha çok şeyler anlattı, ağlattı, güldürdü. Benim için 28 yıl sonra güzel bir 29 ekim anısı oldu. Günlerce etkisinde kaldım. El simit satarken meğer ben açılımı yıllar önce sevgiyle, güvenle yapmışım, çok da başarılı olmuşum.

Şimdi düşünüyorum, vatan bölünürse benim bu öğrencilerim başka devletin çocukları olursa, üstelik Türkiye karşıtı bir devlete verilirse benim yüreğim bunu nasıl kaldırır?

İnsanların önyargılı olması, bizleri bölücü terör örgütü ile aynı kefeye koymaları beni kahrediyor.

Onlar Atatürk’ün askerleri, Türkiye’nin çocukları, benim çocuklarım. Bu anımı sizlerle paylaşmak istedim. Teşekkür ediyorum.

Mahinur YENER
(Emekli Öğretmen)

*Sevginin gücü,
güce olan sevgiyi
yendiğinde
dünya barışı
tadacaktır.*

SRI CHINMOY GHOSE
(Hintli şair)

Önce siz buyurun Batılı dostlarımız

Önce sizi dinleyelim

Batılı dost ve müttefiklerimizin bizden ısrarla istedikleri şeyleri hepimiz biliyoruz. Ben de onlardan benzer şeyler istiyorum. Madem ki dost ve müttefikiz, eşitiz demektir, değil mi ?

İşte listem:

- Fransa'dan:
Hiç olmazsa Bask bölgesi ile Brötonların topraklarına bağımsızlık verin.
- İspanya'dan:
En azından Basklara ve Katalonlara bağımsızlık verin.
- İtalya'dan:
Garibaldi öncesi bağımsız cumhuriyetler İtalyasına geri dönün. Yok

olmaz diyorsanız, bari bırakın da Sardinya ve Sicilya bağımsız olsun.

Yunanistan'dan:

Epir bölgesi ezelden beri Arnavutluk'un parçası olmak ister, bırakın şunları. Makedonya'ya da yan gözle bakmaktan vazgeçin. Batı Trakyadan bahsetmeme bile gerek yok.

Amerikalı dostlar, sizlerle üstelik, Kızılderilileri de konuşuruz.

İspanyol ve Portekizli arkadaşlar, Maya, İnka ve Aztek konusunu konuşalım mı ?

Fransız kardeşlerimizle Cezayir'i konuşmak da güzel olur.

Belçikalı arkadaşlarla Kongo'yu konuşsak, kimbilir neler anlatırlar.

Ey İngilizler, sizle konuşacak o kadar çok şey var ki! "Geliniz konuşalım desek, biliyoruz sığmazsınız buralara..." Fakat yeri burası değil. Başka bir zamanda, başka bir mekânda uzun uzun konuşuruz sizle de...

Önce tüm bu konuları konuşalım, bitirelim, sıra ondan sonra gelsin bizle ilgili olduğunu ileri sürdüğünüz konulara...

Öyle tatlı şeyler anlatırız ki size... Şaşkınlıktan küçük dilinizi yutarsınız, bizi dinledikçe...

Rusya'dan:

Dünya kadar özerk cumhuriyet var orada. Çoğu da Türk asıllı. Bırakın ne halleri varsa görsünler.

İngiltere'den:

İskoçyayı, Kuzey İrlandayı, Galle-

ri serbest bıraksanız. Adamlar asırlardır bağımsızlık istiyor. Hele o Falkland dediğiniz ve taaa dünyanın en alt ucundaki adadan size ne ?

Finlandiya'dan: Sizden bir istediğim olabileceğini beklemiyordunuz değil mi ? Şu Laponlar'a bağımsızlık versenize.

Belçika'dan:

Valonlar ve Flamanlar olarak resmen ayrısınız. Ayrılmayı ve bağımsız iki ayrı devlet olmayı düşünmez misiniz?

Kanada'dan:

Orada iki devlet görmek istiyorum. Biri kesinlikle Fransız Kanadası olmalı. De Gaulle "Yaşasın Hür Quebec" diye bağırıyordu, anımsadınız mı ?

ABD'den:

Saymakla bitmeyecek. Özetle eyaletlere bölünün. Amerika Birleşik Devletleri'ni tarihe gömün. Meselâ "Teksas Cumhuriyeti" kulağa ne güzel geliyor.

Bizden Ermeni soykırımını kabul edip özür dilememizi, onlara toprak vermemizi istiyorsunuz.

Emredersiniz. Olur. Elbette olur da...

Ama siz önden buyursanız nasıl olur?

Yazan: AYLİN BÖRTEÇENE

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA
Prof. Dr. Yürük İyriboz

Katarakt

Güneş ışınları katarakt oluşumunu hızlandırır. Sigarayı bırakmak ise katarakt oluşumunu yavaşlatır.

İlaç reklamı

İlaç firmalarının reklam harcamaları (12 milyar dolar) araştırma için harcanan bütçenin iki katını aşmıştır.

Yüzmeden önce

Yüzmeden önce ve sonra kulaklara eşit oranda beyaz sirke ve alkolden yapılan karışımdan 5'er damla uygulanması kulak iltihaplarını önler.

Egzersiz

Ağır egzersiz eklemleri yorar ancak hafif egzersiz yaşlılarda denge sağlar.

Diş eti

Kronik diş eti iltihabı diyabet ve kalp hastalığı riskini artırır.

Anne sütü

Anne sütü, çocukların 6 yaşına kadar şişmanlamasını önler. Anne sütünün çocuk zekasının artmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Vitaminler şişmanlatır mı?

Hayır; kalori değerleri yoktur. Fakat vitamin hapları ince bir şeker tabakasıyla kaplandıklarından, birkaç kalori içermektedirler. Bu miktar ihmal edilebilir bir düzeydedir.

Vasektomi

Vasektomi (sperm yollarının bağlanması) en sağlıklı ve en ucuz doğum kontrol yöntemidir.

GEZDİKÇE GÖRDÜKÇE
İzlen Şen

Digor Gönül Korosu İstanbul'daydı

Gezdiler gördüler, gezdirip gösterdiler.

G ezmek ve görmek kültürümüzü

zenginleştirdiği kadar yüreğimizi de zenginleştiriyor, iyileştiriyor. Bazen uzaklara gitmeye gerek kalmadan, bulunduğu yerde öyle anlara tanık oluyoruz ki, gezerek görmeye gerek kalmıyor. İstanbul Caddebostan Kültür Merkezi'nde bir konser veren Digor Gönül Korosu, benim gibi salonun koltuklarında oturan herkesin tek tek elinden tuttu sanki, ülkemizi gezdirdi, emeğin ve umudun gülen yüzlerini gösterdi.

Digor Gönül Korosu yarının sanat dünyasına büyük sanatçılar kazandıranın yanı sıra, genel amaç olarak da,

ilçenin çeşitli sorunlarına karşı bir kültür sanat politikası geliştirerek, yöre insanlarını sanatla buluşturmayı seçti.

S anat danışmanlığını TRT

Ankara Radyosu ses ve saz sanatçısı Nurullah Akçayır'ın, şefliğini

TRT Erzurum Radyosu ses sanatçısı Mehmet Çalmaşır'ın yaptığı, sazları ile TRT Erzurum radyosunun değerli sanatçılarının eşlik ettiği koro ilk konserini 24 Kasım 2008 Öğretmenler Gününde Kars Valiliği ve Digor'da verdi. Kışın hava soğuktu Digor'da, yaşam zordu ama ülkemizin en doğusundaki bu ilçenin insanların içini umutla ısıtan, çocuklardan oluşan bir korusu vardı.

Sarıkamış, Iğdır, Karabük,

Digor Gönül Korosunun öyküsü, Kars'ın 37 köyden oluşan 25.000 nüfuslu ilçesi Digor'da başladı. Digor Kaymakamı Serkan Şeker'in öncülüğünde Müzik Öğretmenleri Ahmet Belen, Burcu Sarıkaya ve Nurcan Çakmak bir ayı aşkın bir süre Digor'un merkezi ve köylerini gezerek 6,7 ve 8. sınıflarda okuyan 6200 öğrenci arasından 30 yetenekli öğrenci seçti. Bu öğrencilerden oluşturulan Türk Halk Müziği korosuna Digor Gönül Korosu dendi.

Safranbolu ve Bolu'da konserler veren koronun 26 üyesi, bu güzel çalışmayı desteklemek ve yeni öğretim yılına girerken çocukları teşvik etmeyi amaçlayan Çekmeköy Rotary Kulübü'nün davetlisi olarak 30 Eylül 2009 tarihinde İstanbul'a geldi. Öğretmenleri Tuğba Lafatan, Hatice Kılıç, Gülnefçi Laçın, Mustafa Kandak, Hasan Tezkin ve Digor İlçe Millî Eğitim Müdürü M.Sena Özçalış eşliğinde üç gün boyunca İstanbul'u gezdiler, gördüler. Sultanahmet ve çevresini, Oyuncak Müzesi'ni gezdiler, Miniaturk'de önemli eserlerin maketlerini birarada gördüler, Santral İstanbul'da enerji kaynaklarını ve enerjinin oluşumunu deneyerek öğrendiler. Tekne ile boğaz gezisi yaptılar.

istanbul'u gezerken de yürekleri heyecanla atıyordu ama en çok heyecanlandıkları gün, konser verdikleri gündü. Konser gecesi yaklaşık 600 kişi de heyecanla yerini almıştı salon-

Muş, Çorum, Tokat, Şarköy, Afşin, Kars, Erzurum, Edirne, Sivas, Hozat, Iğdır, Malatya, Ardahan ve Erzurum'dan halk müziği örneklerini başarıyla seslendiren çocuklar en son söyledikleri "Hoş Gelişler Ola, Mustafa Kemal Paşa" türküsüyle tüm salonu ayağa kaldırdı; hep beraber eşlik edilen müziğin sözlerine coşku, alkışlar, gözyaşları karıştı.

da. Konserin açılış sunumu için önce Tayfun Talipoğlu çıktı sahneye. Digor ile ilgili yaptığı programda "Bastığın kardan daha sıcak olmalı ki yüreğin, eritebilirsin karı... Yoksa yapamazsın" demişti. Sıcacık yürekleriyle yapabileceklerini gösteren çocuklar sahnedeki yerlerini aldılar. Kızlar saçlarını, parlak kırmızı gömleklerini, erkekler papyonlarını düzelttiler kıpır kıpır.

incecik bedenleri ve kocaman yürekleriyle sahnedeydiler. Zayıf bedenlerini taşıyan dal gibi bacaklarıyla göğe uzanmaya çalışan çiçekler gibiydiler. Bu çiçeklerde titreyen birer yaprakta sanki çocuk yürekleri. Heyecanlıydılar, mutluydular, sevinçliyidiler. Bu kadar büyük bir salonda ilk kez konser vermenin heyecanı, kocaman gözleriyle bizlere gülümsediler.

İki bölümden oluşan konserde,

Digor Gönül Korosu'na "Gönül" adının ne kadar yakıştığını, bu koronun bu adı ne kadar çok hak ettiğini düşündüm. Gençecik bir kaymakamın gönülünden kopan bir fikirle; gençecik öğretmenlerin, ses sanatçısı bir koro şefinin, değerli sanatçıların gönüllü destekleriyle, müziğe gönül veren gençler yetiştiren bu koro, o gece kendilerini dinleyenlerin gönüllerini de fethetti. Korodaki öğrencilerin çoğu ilk kez İstanbul'a geldi, ilk kez uçağa bindi, ilk kez denizi gördü, ilk kez tekneye bindi. Çok yetenekli, meraklı, öğrenmeye istekli çocuklardı hepsi. Az da olsa desteklendiklerinde neler yapabileceklerini gösterdiler bize.

Gözlerindeki canlılığı gördüğümüz, yüreklerindeki sıcaklığı, mutluluk ve emeğin karşılığıydı ama en çok da umuttu, su verildikçe açan çiçeklerin güzelliğiydi.

Bu koronun ve bu koro-ya gönül verenlerin e-meği aydınlatıyor, aydınlat-cak ülkemizi. O gece sadece çok güzel bir konser verdikleri için değil, salonda ayrılan herkesin yüreğini umutla doldurdıkları için de teşekkür ettim Digor Gönül Korosu'na.

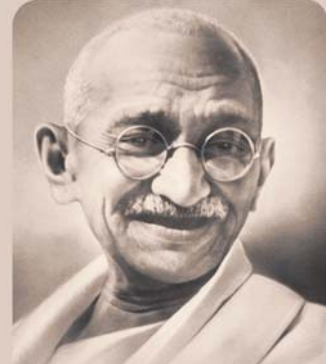
Siz de o gece, o salonda buluna-madıysanız bile, gezip görmek için çok geç değil. En azından www.gonulkorosu.org, www.digor.gov.tr adreslerine girerek Digor Gönül Korosu'nu tanyabilir, gönülden destekleyebilir, yüreğinizi umutla doldurabilirsiniz. •

Gandhi'nin 7 Ölümcül Günah Listesi

İnsansal değerlerine gösterdiği kendi özgü özeniyle yaşamında birçok devlet adamına ve politikacıya örnek olan Mahatma Gandhi, aynı kişilere aynı hizmetini, şimdi de "mezarında sürdürmektedir."

Hindistan'da, Mahatma Gandhi'nin mezarını ziyaret etkinliklerinde konuk Devlet Adamları'na, üzerinde "Gandhi'nin 7 Ölümcül Günah Listesi" yazılı bir plaket armağan edilmiştir.

Herbiri yalnızca devlet adamları için değil, sorumluluk taşıyan her kişi için çok anlamlı bir öğüt ve çok ciddi bir uyarı değerindeki "Gandhi'nin listesindeki 7 Ölümcül Günah" şöyle sıralanmaktadır. >>

- 1- İlkesiz siyaset
Politics without Principal
- 2- Emeksiz zenginlik
Wealth without Work
- 3- Vicdansız haz
Pleasure without Conscience
- 4- Niteliksiz bilgi
Knowledge without Character
- 5- Ahlâksız ticaret
Commerce without Morality
- 6- İnsaniyetsiz bilim
Science without Humanity
- 7- Özverisiz ibadet
Worship without Sacrifice

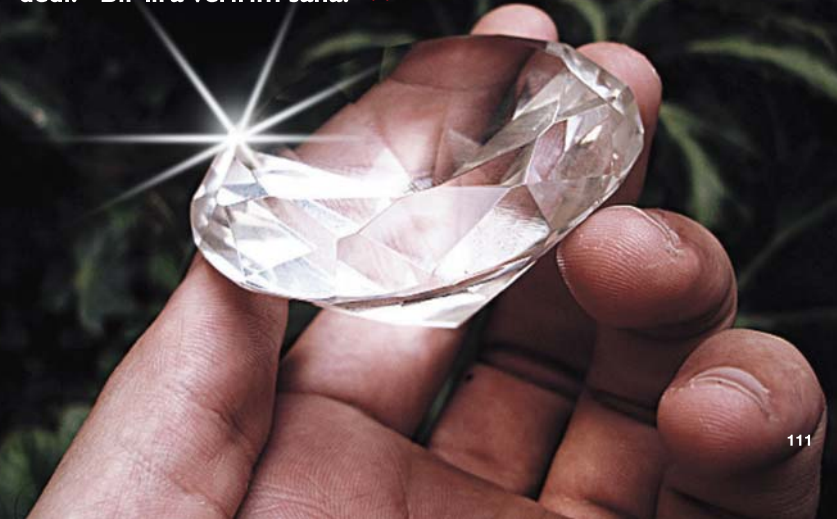
Derleyen: ÖZÜM LARÇIN

Her Dem İşkencedir Değere Değer Nedir Bilmezler Ülkesinde

Bilgeler diyarı Hindistan'da bir bilge, yıllarca yanında yetiştirdiği çirağını sınamak istemişti. Eline bir pırlanta verdi sonra da aynen uygulamasını istediği şu sözleri söyledi:

"Al bunu, çarşığı dolaş ve birkaç esnafa göster, satmak istediğini" söyle dedi. "Her birine, bu taş için ne kadar para vereceğini sor, fakat hiçbirine satma. En sonra bir kuyumcuya göster ve bir de ona sor, kaç para vereceğini... Fakat sakın ona da satma. Vereceği fiyatı öğren yalnızca, bana gel..."

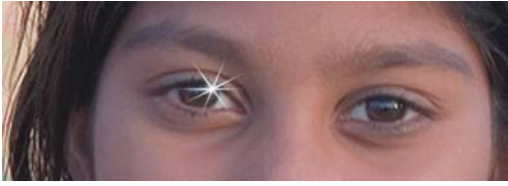
Yetişmekte olan çocuk önce bir bakkal dükkanına girdi ve elindeki taşı satmak istediğini söyledi. Bakkal taşı eline aldı, evirdi, çevirdi ve bir boncuğa benzettiği pırlantayı oğlu için almaya karar verdi: "Benim işime yaramaz ama oğlum bunla misket oynayabilir" dedi. "Bir lira veririm sana." >>

Çocuk teşekkür etti, bakkalın yanından ayrıldı, bir manifaturacıya gitti. O da parlak bir taşla benzediği mücevhere en fazla beş lira verebileceğini söyledi.

Çocuk üçüncü olarak bir semerciye gitti, elindeki pırlantayı bir de ona gösterdi ve kaç lira vereceğini sordu. Semerci pırlantaya dikkatle baktı:

"Bu cam parçası, benim semerlere iyi bir süs olur" dedi. "Bundan 'kaş' dediğimiz süsler yaparım. Sana da ancak, on lira veririm."

Çocuk son olarak bir kuyumcuya gitti, pırlantayı ona da gösterdi. Kuyumcu mücevheri görünce bir anda yerinden fırladı ve çocuğun konuşmasını beklemeden heyecanla sordu:

"Bu denli büyük pırlantayı nereden buldun, çocuğum?" dedi. "Satıyorsan, kaç lira istiyorsun buna?"

Çocuk bir fiyat söylemedi, kaç lira verebileceğini sordu kuyumcuya. Kuyumcu aynı heyecanıyla konuştu:

"Ne kadar istiyorsan, ne istiyorsan onu veririm, yavrum" dedi.

Çocuk, taşı satmak istemediğini, yalnızca değerini öğrenmek istediğini bir kez daha söyledi. Ve elini kuyum-

cuya uzatarak, taşı geri almak istedi.

Kuyumcu, pırlantayı tuttuğu elini geri çekti ve çocuğa yalvarmaya başladı:

"Ne olursun bunu bana sat, yavrum" dedi. "Dükkanımı, evimi, hatta arsalarımı vereyim sana. Yeter ki sat bunu bana."

Çocuk, bu taşın kendisinin olmadığını ve yalnızca değerini öğrenmek için getirdiğini söyledi. Sonra da kuyumcunun sürekli yalvarmalarına karşın taşı geri aldı, hocası bilge kişinin yanına döndü.

"Önce esnafa gösterdim, sonra da kuyumcuya gittim, bir de ona gösterdim" dedi.

Bilge, tüm bu deneyimden çıkarılmasının ne ders aldığını merak ediyordu:

"Şimdi söyle bakalım" dedi. "Ne öğrendin, ne anladın sana verilen yanıtlardan?" Çırak, bilgenin tam da beklediği karşılığı verdi:

"Şunu anladım, Hocam" dedi. "Bir şey ancak, onun değerini bilen gözünde ve yanında değerlidir."

Bilge, "Aferin sana" diyerek çıkarılmanın alnından öptü ve ona asıl dersini verdi:

"İnsanlar da böyledir, işte" dedi. "Değerini bilmeyen kişilerin gözünde bir pırlantanın taş sanılması gibi, nefes aldığı her an da bir işkencedir gerçek değere, değer bilmeyenlerin elinde ve ülkesinde..." •

Derleyen: BİRSEN ERKUTUN

100 | Güzel Söz

- Bilgi fazileti, fazilet de adaleti yaratır.
- Öfke, zeka alevini söndüren şiddetli bir rüzgardır.
- Adaletsizliği işleyen, çekenden daha sefildir.
- Biricik iyi olan şey bilgi, biricik kötü olan şey de cehalettir.
- Adalete inanan bir insan için her yer güvenlidir.
- Herkes aynı şeyi düşünüyorsa, hiç kimse yeterince düşünmüyor demektir.
- Umud olmazsa, düşleri gerçekleştirme olasılığı düşüktür.
- Fazilet savaşımında kazanılan taş, sonsuza değin başı süsler.
- Bir alkış, bin zahmete değer.
- Giysinin yenisi, arkadaşım eskisi en iyisidir.
- Terbiye, kendimizi beğendiğimizi, başkalarını beğenmediğimizi saklamaktır.
- Mutlu olmak için çalışmalı, sevmeli, umut etmelisiniz.
- Merdiven basamakları, bir ayağınızı diğer ayağınızı daha yükseğe basıncaya kadar tutmak içindir.
- İyilik gören hiç unutmamalı, iyilik yapan hiç anımsamamalıdır.
- İftira bir arıya benzer, ilk darbeye öldüremeyecekseniz hiç dokunmayın.
- Dil, kılıçtan daha etkin bir silahtır.
- İleri doğru gitmeyen, gerilediğini bilmelidir.
- Hiç kimse kendini olduğu kadar, başkalarını aldatamaz.
- Yaşamın unutturmadığı anı, ölümün sona erdiremediği acı yoktur.
- Ölüncü unutulmak istemiyorsan, ya okunmaya değer şeyler yaz, ya da yazılmaya değer şeyler yap.
- İnsan en kolay, sevdiği tarafından aldatılır.
- Moda denilen şey o denli çirkindir ki, altı ayda bir değiştirilir.

Derleyen: NİHAN EROL

2010 Yılında El Kitabınız

Yeni yıla, sağlığını ve yaşamını için alacağınız yeni kararlarla başlayın. "2010 El Kitabı" tanımıyla açıkladığımız aşağıdaki listede "yap" denilenleri yaparak ve "yapma" denilenleri yapmayarak, yaşamınızı daha sağlıklı ve daha huzurlu bir yapıya kavuşturabilirsiniz.

Çok kısa bir süre sonra çevrenizdeki kişiler de, sizdeki olumlu değişikliğin ayırdına varacaklardır.

- ▶ **1.** Yatarken başucunuzda bir sürahi içinde en az iki bardaklık su bulundurun. Yataktan kalktıktan sonra yapacağınız ilk işiniz, o suyu içmek olsun.
- ▶ **2.** Kahvaltınızı bir kral, öğle yemeğinizi bir prens ve akşam yemeğinizi bir dilenci gibi yiye.
- ▶ **3.** Ağaçlarda ve bitkilerde yetişen yiyecekleri daha çok ve fabrikalarda üretilen yiyecekleri daha az yiye.
- ▶ **4.** Daha çok oyun oynayın.
- ▶ **5.** Dua etmek için zaman ayırın.
- ▶ **6.** Şu üç duyguyu yaşamınızdan eksik etmeyin: Coşku, empati ve neşe.
- ▶ **7.** 2009'da okuduğunuzdan daha fazla kitap okuyun.
- ▶ **8.** Her gün en az 10 dakika kendi başınıza kalın ve sessiz durun.
- ▶ **9.** 7 saat uyuyun.
- ▶ **10.** Her gün 10-30 dakika yürüyün ve yürürken gülümseyin.

KİŞİLİK:

- ▶ **11.** Kendi yaşamınızı başkaların yaşamıyla karşılaştırmayın. Onların dünyadaki varlıklarının nedeni konusunda sizin hiçbir bilginiz yok.
- ▶ **12.** Denetiminiz altında tutamayacağınız olumsuz hiçbir düşünceye beyninizde yer vermeyin. Gücünüzü, içinde bulunduğunuz şu anınız için kullanınız.
- ▶ **13.** Kendinizi, olduğunuzdan fazla gösterme çabası içinde olmayınız, kimse inanmaz.
- ▶ **14.** Kendinizi, olduğunuzdan önemsiz göstermeye de kalkışmayınız; herkes inanır.
- ▶ **15.** Dedikodu yapmaktan ve dinlemekten uzak durun; zamanınızı ve enerjinizi boşa harcamamış olursunuz.
- ▶ **16.** Yalnızca uykuda değil, uyanırken de düşler kurunuz.
- ▶ **17.** Kıskançlık zamanın boşa harcanmasıdır. Bu değerli varlığınızı korursanız, kıskanılan siz olursunuz.
- ▶ **18.** Geçmişte olan pürüzleri anımsamamaya ve anımsatmamaya özen gösterin. Anımsanan ve anımsatılan pürüzler, eşinizle ya da arkadaşlarınızla aranıza girer, sizi birbirinizden uzaklaştırır.
- ▶ **19.** Yaşamınızda kin ve nefret duygularına yer vermeyin; yoksa size yer kalmaz.
- ▶ **20.** Geçmişinizi sık sık anımsayın ki, şimdiki zamanınız da ileride anımsayabileceğiniz güzellikte olsun.
- ▶ **21.** Mutluluğunuzun tek sahibi de, tek sorumlusu da sizsiniz.
- ▶ **22.** Gülümseyiniz ve daha çok kahkaha atınız.
- ▶ **23.** Her tartışmayı kazanmak zorunda değilsiniz. Siz karşınızdaki kişi hakkında farklı düşünüyorsunuz ama, o da sizin hakkınızda aynen sizin gibi düşünüyor.
- ▶ **24.** Saygılı davranış, yankı gibidir; aynı biçimde size döner.

TOPLUMSAL YAŞAM:

- **25.** Aile bireylerinizi sık sık arayın, hatırlarını, sağlık durumlarını sorun.
- **26.** Her gün birilerine, sevecekleri iyi bir şeyler verin.
- **27.** Herkes, her yaptığı için affedilmeyi elbette hak etmez ama, affedilebilecek kişilerden bu haklarını esirgemeyin.
- **28.** 70 yaşından büyük ve 6 yaşından küçüklerle vakit geçirin.
- **29.** Her gün, en az 3 kişiyi gülümsetmeye çalışın.
- **30.** Başkalarının sizin hakkınızda ne düşündüğünü küçümsemeyin; o gün giydiğiniz giysinin rengi ya da saçınıza verdiğiniz yeni görünüm, sizi olduğu denli çevrenizdeki kişileri de ilgilendirir.
- **31.** Hastalandığınızda sizin için üzülecek olan işiniz değil, ailenizdir; o nedenle ailenizi unutacak denli işinize vermeyin kendinizi.

DOĞRU SORU

İki arkadaş, tartışmalarından sonuç alamayınca Papa'ya sormaya karar vermişler. Papa'dan biri olumsuz cevap alırken diğeri, izin almayı başarmış. İzin alamayanın sorduğu soru :
- Papa hazretleri, İncil okurken sigara içmek istiyorum, içebilir miyim?

YAŞAM:

- **32.** Söyleyeceğiniz söz, karşınızdaki kişiye yeni birşey öğretmeyecekse, ağzınızı açmaya değer mi?
- **33.** Yararlı, güzel ya da neşe vermeyen her şeyden uzak durun.
- **34.** Bir durum her ne kadar iyi veya kötü olursa olsun, nasılsa değişecektir.
- **36.** Kendinizi nasıl duyumsamakta olduğunuza bakmayın; hemen şimdi, kalkın, giyinin ve sokağa çıkın.
- **37.** En iyisine henüz sıra gelmedi; o nedenle şimdiden iyileri sıralayın ki, "en iyisi"ne de sıra gelebilsin.
- **39.** Söylenen bir olumsuz söz, söylenmeyen bin olumsuz sözü harekete geçirir.
- **40.** Olumlu düşünün, olumlu konuşun; göreceksiniz, olumlu işler yapıyor olacaksınız.

-Oğlum, İncil okunurken Tanrı'yla ilgili olursun. O yüzden sigara içilmez. İzin alan soruyu şöyle sormuş:
-Sigara içerken canım İncil okumak istiyor, okuyabilir miyim?
-Her ne koşulda olursan ol, İncil okumak istersen okuyabilirsin oğlum...

Beceri; almak istediğin yanıt için soruyu doğru sorabilmektir. ..

1-Tarihi Kartaca kenti hangi ülkededir?
a-İtalya
b-Tunus
c-Fas
d-İspanya

2-Anadolu'nun Türkmen oymaklarında yaygın köy oyununun adı nedir?
a-Aslan oyunu
b-Geyik oyunu
c-Kuzu oyunu
d-Kartal oyunu

3-Maltepe, Tuzla ve Sultanbeyli ilçeleri hangi yıl Kartal'dan ayrıldılar?
a-1992
b-1993
c-1994
d-1995

4-Yeni haritalardaki "Top" ya da "Cemalverdi" dağının eski adı nedir?
a-Kartaloz
b-Kartaloş
c-Kartavin
d-Kartel

5-Irak'ta 1958 darbesiyle Haşimi krallığını deviren komutan kimdi?
a-Abdürrauf El Kasım
b-Semih El Kasım
c-Abdülkerim Kasım
d-Saddam Hüseyin

Hazırlayan: ÖZÜM LARÇIN

6-"TKP'nin Eleştirel Tarihi"nin yazarı kimdir?
a-M.Ali Aybar
b-Hikmet Kıvılcımlı
c-Sadun Aren
d-Behice Boran

7-Pist üzerinde kart'la yapılan otomobil sporuna ne denir?
a-Gogo
b-Roketleme
c-Karoça
d-Karting

8-Sinemada babacan rolleriyle ünlü Hulusi Kentmen nerede doğdu?
a-Yunanistan
b-Bulgaristan
c-Yugoslavya
d-Arvavutluk

9-İç süslemede kullanılan kartonpiyer neden yapılır?
a-Mermer tozu
b-Alçı tozu
c-Sertleştirilmiş karton
d-Beyaz çimento

10-Eski dilde şişeye ne denirdi?
a-Karure
b-Karus
c-Karuna
d-Karvan

11-Eski Yunan ve Romalılar'ın kullandığı hesaplama aracının adı nedir?
a-CPU
b-VDU
c-Abacus
d-ROM

12-Uzay araştırmaları konusunda ilk makaleyi Tsiolkovsky hangi yıl yazdı?
a-1926
b-1903
c-1937
d-1957

13-Kuran'da söz edilen zengin yahudinin adı nedir?
a-Samuel
b-Menahem
c-Meir
d-Karun

14-Eklem iltihabına tıp dilinde ne denir?
a-Artirit
b-Ateroskleroz
c-Dizanteri
d-Hepatit

15-Sao Tome ve Principe Cumhuriyeti'nin para birimi nedir?
a-Rupi
b-Len
c-Dobra
d-Leone

16-Loğusanın evden çıkması doğru bulunmayan gün sayısı kaçtır?
a-10
b-20
c-30
d-40

17-Logaritmayı bulan İskoçyalı matematikçi kimdir?
a-John Napier
b-William Oughtred
c-Wilhem Schickard
d-Konrad Zuse

18-Burkina Faso Cumhuriyeti'nin 1984'ten önceki adı nedir?
a-Burundi Cumhuriyeti
b-Cabo Verde Cumhuriyeti
c-Cibuti Cumhuriyeti
d-Yukan Volta Cumhuriyeti

Yanıtlar: 149. sayfada →

YAZAR DEDE VE TORUNLARI
Muzaffer İzgü

Kırmızı Balon

Kırmızı balon, balon kümesinin en üzerindeydi. Baloncü bağııyordu: “Baloncü gelci, baloncüuuu... Haydi çocuklar. Balon alın... Güzel balonlarım var, renk renk balonlarım var...”

En tepedeki kırmızı balon “Hıh” dedi. “Renk renk balonlar varmış. Balonların içinde yalnız ben kırmızıyım. Zaten çocuklar en çok beni severler. Şimdi şu köşe başında olmasa, öte köşe başında satılırım.” Mavi balon, “Çocuklar beni de çok severler” dedi. “Hem nereden biliyorsun çocukların en çok seni sevdiğini?”

K Kırmızı balon gururlandı, kasıldı: “Hıh” dedi. “Şu maviye de bak, kendini güzel sanıyor... Bakın balonlar, hepinize söylüyorum. Anlayın bunu, öğrenin bunu, en güzel balon benim. En önce ben satılacağım...”

“Görürüz” dedi mavi balon. Yeşil balon umursamıyordu:

“Satılırsam, satılırım” diyordu. “Ama bak kırmızı balon, sana çok kızıyorum. Şunun şurasında hepimiz balonuyuz. Hepimiz şişmişiz. Hepimiz rüzgarda uçarız. Hepimiz kuş gibi hafifiz...”

“Ama ben güzelim...”

Öteki balonlar hep bir ağızdan, “Senin gibi durmadan övünen bir balon görmedik. Ya satılmazsan?” dediler.

Kırmızı balon kahkahalarla güldükten sonra:

“Ben ha, ben satılmayacağım ha? Görürsünüz siz... Bakın bir çocuk geliyor işte. Görün bakın baloncüye ne diyecek, parmağını hangi balona uzatacak...”

Sarı balon:

“Uf” dedi. “Şu kırmızı satılsa da kurtulsak... Ne çok kendini beğenmiş...”

Kırmızı balon, sarı balona:

“Şimdi çocuk beni alacak, bunu biliyorsun” dedi. “Onun için kıskanıyorsun, değil mi? Öyle limon gibi sapsarı, üüüü...”

B Baloncü bağıırdı:

“Buyurun, buyurun balon alın...”

Balonların hepsi çocuğun parmağına bakıyor, ağızdan çıkacak sese kulak veriyorlardı. Kırmızı balon çok rahattı. Çocuğun, kendini göstereceğine inanmıştı.

O da nesi?

Çocuk ne söylüyordu? Parmağıyla hangi balonu gösteriyordu?

“Şu sarı balon amca...”

Sarı balon bağıırdı:

“Gördün mü kırmızı balon? Hani çocuk seni beğenecekti? Hani ben limon gibi sarıydım? Baaak, çocuk beni satın aldı.”

Çocuk parayı uzattı, balonu aldı. Sarı balon, çocuğun elinden öteki balonlara:

“Hoşca kalın” diye bağıırdı.

“Kırmızı balon, sen de hoşca kal.”

Kırmızı balon ona dilini çıkardı.

Sonra, “Bu çocuk renkleri bilmiyor. Belki de tanımıyor. Sarıyı kırmızı diye aldı...”

Öteki balonlar güldüler. Kırmızı balon çok kızdı.

“Ay, ay yeşil balon, ötekiler gülsünler, bari sen gülme... Ne o öyle? Salatalık turşusu gibi orada oturuyorsun orada. Gör bak, seni hiçbir çocuk almayacak bugün. Baloncuyla birlikte eve döneceksin...”

Yeşil balon, “İh, görürüz domates kılıklı” dedi.

Baloncu bağıyordu:

“Balonlar var, renk renk balonlar, kırmızılar, sarılar, yeşiller, morlar, beyazlar...”

Adını duydu ya kırmızı balon, hiç boş durur mu? Ötekilere:

“Duydunuz mu?” dedi. “Baloncu en önce benim adımla söyledi. Kırmızılar dedi. Sen de duydun, değil mi yeşil balon?”

Kırmızı balon kendini beğendirmek için biraz daha havalandı, biraz daha sallandı. Çünkü karşından bir çocuk geliyordu. Elinde de parası vardı. Mutlaka balon alacaktı.

“Baloncu amca...”

Kırmızı balon hiç bilmez mi alıcısını?

“Ay arkadaşlar, bu çocuk benim için geldi. Haydi bakalım, hoşça kalın. Sen de hoşça kal yeşil balon.”

“Şu balon, baloncu amca...”

Kırmızı balon çok kızdı, pop pop

sinirlendi.

“Bu çocuk delirmiş olmalı” dedi. “Ben kırmızı dururken, gitti o yeşili aldı... Ay bu çocuk, sınıfın en tembel çocuğu galiba. Kırmızı varken teşilin alınmayacağını bilmiyor. Ben yarın gider, öğretmenine söylerim...”

Öteki balonlar güldüler.

Çocuğun elindeki yeşil balon da gülüyordu. Bir yandan da kırmızı balona el sallıyordu.

Bugün ne oluyordu böyle? Yoksa çocuklar kırmızı balonu görmüyorlar mıydı?

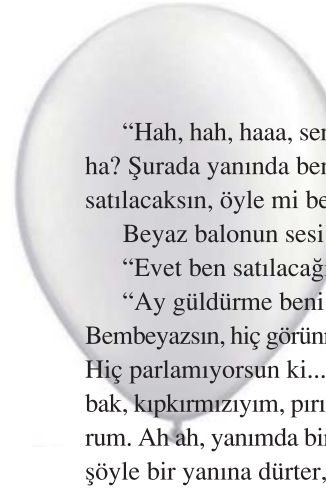
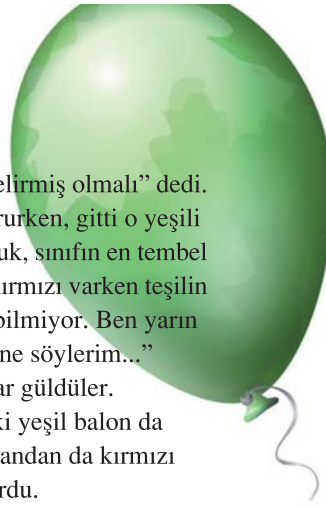
Kırmızı balon daha çok hırçınlaşmıştı. Yanındaki beyaz balona, “Ay azıcık öteye gitsene, önümü kapatıyorsun beyaz balon...” dedi. Beyaz balon, “Nereye gideyim? Bir yere gidemem ki. Baloncu ikimizi yanyana bağlamış.”

“Ay sana öteye git dedim...”

“Gidemem.”

Biraz sonra satılırım, benden kurtulursun...”

Kırmızı balon, alaylı alaylı güldü:

“Hah, hah, haaa, sen satılacaksın, ha? Şurada yanında ben varken sen satılacaksın, öyle mi beyaz balon?”

Beyaz balonun sesi güçlü çıktı: “Evet ben satılacağım...”

“Ay güldürme beni beyaz balon. Bembeyazsın, hiç görünmüyorsun ki... Hiç parlamıyorsun ki... Bir de bana bak, kıpkırmızıyım, pırıl pırıl parlıyorum. Ah ah, yanımda bir iğne olsaydı, şöyle bir yanına dürter, fıs diye seni söndürürdüm. Bana da yer açılır.

Neyse, neyse, şimdi satılırım, senden de kurtulmuş olurum. Bak zaten bir çocuk geliyor... Hep bana bakıyor. Ay alıcım çocuk, senin çok sevdim. Benim gibi, kırmızı kırmızı yanakların var. Kırmızı yanaklı çocuk kırmızı balon alır...”

Öteki balonlar çok heyecanlıydılar. Kırmızı balon hiç heyecanlı değildi. Biliyordu ki, bu al yanaklı çocuk kendisini satın alacaktı. Yine bekleyemedi kırmızı balon, çocuk daha parmağıyla gösterdemeden, rengini söylemeden,

“Hoşça kalın arkadaşlar, hoşça kalın arkadaşlar...” dedi.

Peki çocuk ne dedi?

“Beyaz” dedi.

Beyaz balon çok sevindi. Kırmızı balona birşey söylemedi. Salt, “Sen niçin böylesin, kırmızı balon?” dedi.

Çocuk beyaz balonun ipinden tuttu, koştu. Kırmızı balon dayanamadı, birşey uydurdu.

“Bu çocuk var ya, balonları boyamayı çok seviyor. Şimdi eve gidince beyaz balonu kırmızıya boyayacak...”

Balon satıcısı duymadı ama, balonların kahkahası ortalığı çınlattı. Bu çınlatmadan az daha balonların ipleri kopacaktı. Kırmızı çok kızgındı. Kızgınlıktan biraz daha kızarmıştı. Yanındaki beyaz balon satıldığı için şimdi daha rahat iki yana sallanıyor, kendini göstermeye çalışıyordu. Baloncu bağıyordu:

“Haydi baloncu geldi, baloncuuu... Kırmızılar, beyazlar, sarılar, maviler, yeşiller, balonlar var, balonlaaaar...”

Aaaa... Bir çocuk giriş katının penceresini açmış,

“Baloncuuuu, baloncu amca...” diye bağıyordu.

Ufacık bir çocuktu.

Baloncu pencerenin yanında durdu.

Çocuk, “Annem paya getiyiyoy...” dedi.

Çocuğun annesi geldi.

Balonların ederini sordu.

Sonra, "Tamam, şu kırmızı balonu ver..." dedi.

Kırmızı balon, "Hih haaaaa..." diye bağırdı ama, sonunu getiremedi. Çünkü çocuk, "Şu bayon, şu bayon..." diyordu, mor balonu gösteriyordu. Annesi, "Peki, onu istiyor, mor olsun..." dedi.

Çocuk mor balonu kaptı, uçtu, evin salonuna gitti... Ah, mor baloncuk arkadaşlarına bir "Hoşcakalın" diyememişti.

Kırmızı balona da diyememişti. Çünkü onun altındaki balondur. Mor balon birazcık kendini göstermek istese, kırmızı balon ona,

"Ay sen de görünmesen olmaz yani, mor patlıcan..." diyordu. "Sen de satılacağını mı sanıyorsun?..."

Kırmızı balon hırsından ağlıyordu. Mavi balon ona sürtündü, okşadı,

"Ağlama canım, sen de satılırsın..." dedi. Kırmızı balon,

"Dokunma bana!" diye mavi balona bağırdı... Yine fis fis fis diye ağlamaya başladı... Balonlar fis fis fis diyerek mi ağlarlardı? Aaaa, bu fis fis fis başka birşeydi. Kırmızı balon hava kaçırıyordu. Çok kızmış, çok hırslanmış, içi içine sığmaz olmuş, boğazındaki ip gevşemiş, şimdi her hıçkırığında kırmızı balon biraz daha sönyordu.

O tepede olduğu için arkadaşları onu görmüyorlardı. İyice inmiş, balon-

ların tepesinde incecik kalmıştı.

O gün bütün balonlar satıldı. Baloncuk, son balon satılırken gördü kırmızı balonu. "Buna da ne olmuş böyle?" dedi. Masal da burada bitti. •

GENETİĞİYLE OYNANMIŞ SÖZLER

- *Ne zaman başarının anahtarını bulsam, bakıyorum birisi kilidi değiştirmiş.*
- *Hata yapmak insanlara mahsustur, affetmek ise şirket yönetiminin bileceği iştir.*
- *Başarıya giden yolu mu merak ediyorsunuz? Hiç merak etmeyin; yapım çalışmalarını bir türlü bitmediği için trafiğe açılmıyor.*
- *Hiçbir sorununuzu alkolle çözemezsiniz; sütle de çözemezsiniz gibi...*
- *Yaşamda sizin olmasını istediğiniz herşey, ya yasadışıdır, ya çok pahalıdır, ya aşırı kilo aldırır ya da başka biriyle evlidir.*
- *Işık sestten daha hızlı gittiği için olacak, pırıl pırıl sandığınız bir kişi konuşmaya başlayınca, tüm ışıltısını kaybediyor.*

ÇOCUK BÜYÜKLER BÜYÜK ÇOCUKLAR İÇİN Ali Murat Erkorkmaz

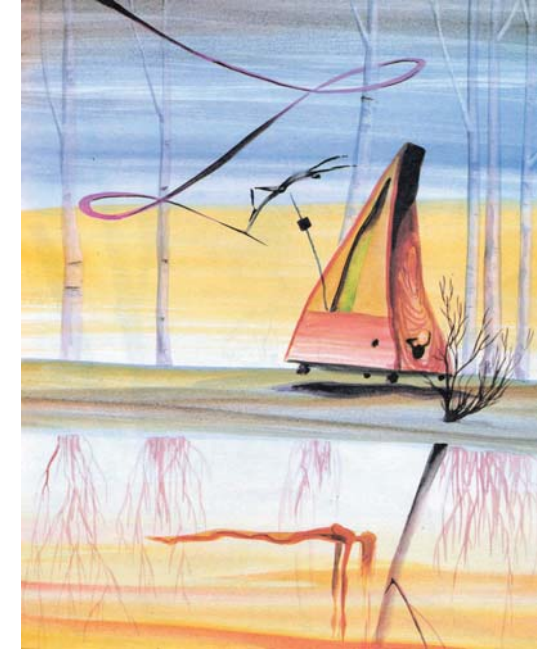
Gel zaman Gitme zaman(4)

Geçen sayılardan özet:

Can, babasıyla saat tamircisi dedesini ziyarete gitmiş, saatlerle dolu işyerinde büyükler konuşmaya dalmışken, bir dolabın içinden farklı bir dünyaya geçiş yapmış, çiçekli bir bahçede kendi ismini taşıyan yaşlı bir adamla tanışmıştı. Can'ı çok iyi tanıyan yaşlı adam yine görüşeceklerini söyleyerek, bahçeden ayrılmış; daha sonra tanıştığı bir kelebek oradan kurtulabilmesi için çiçekleri takip etmesini önermişti. Can, kırmızı bir çiçeği takip etmeye karar vermişti...

Can kırmızı gelincik bu kadar uzakta olduğunu

hiç anlamamıştı. Geçerken çok yakında duruyordu. Yürümeye devam etti. Yürüdü, yürüdü, yürüdü. Bir türlü yaklaşmıyordu kırmızı gelincik. Bir ara durup geri gitmeyi düşündü. O kadar uzun zamandır yürüyordu ki yorgunluktan ayaklarının acıdığını, bacaklarının ağrıdığını hissetti. Yine de yürümeye

devam etti. Mutlaka çıkmalıydı buradan.

O sırada gök kararmaya başladı. "Akşam mı oluyor acaba?" diye düşünerek yukarı baktığında koyu renkli

bir bulutun güneşi örtmekte olduğunu gördü Can. Belli ki yağmur yağacaktı. Bir türlü kırmızı gelinciğe yaklaşamamıştı. Bulut çeşitli figürler yaparak güneşle bir boğuşmaya girdi. Önce bir aslan oldu, sonra bir ejderha, daha sonra bir köpek. Her defasında güneş bu figürleri dağıtmayı başardı ve parıldamaya devam etti. En sonunda bulut o kadar büyüdü ki güneş ne yapacağını şaşırды. Bulut aynı anda bir dinazor, bir at, bir timsah ve bir tren olarak hücumla geçti ve güneş yenilmek zorunda kaldı. Tabii bu savaşın sonunda yağmur damlaları birer birer kazandıkları topraklara düşmeye başladılar.

Can başına düşen bu tek tük damlalardan çok arkasından geleceğini bildiği yağmuru düşünerek adımlarını hızlandırdı.

O da nesi? İşte kırmızı gelincik orada, oldukça yakınında, bir mağara-

nın girişinde durmuyor muydu? Çok sevindi Can bu işe. Koşarak mağaranın önüne geldi. Herhalde saat dolabından çıkış bu mağaranın içinden olmalıydı.

Yağmur da yavaş yavaş hızlanmaya başlamıştı. Hafif bir korku ve çekin-

genlikle başını mağaradan içeriye uzattı. İçerisi oldukça karanlıktı. Yine de bütün cesaretini toplayıp girmeye karar verdi.

Mağaraya girmeden Can, ne olur ne olmaz diye kırmızı gelinciği kopartıp cebine koydu. Yeneden yol göstermek gerekirse işine yarayabilirdi. Her ne kadar çiçek koparmayı sevmiyorsa da bunu yapmak zorunda hissetti kendisini. Sonra usulca mağaradan içeri girdi.

Mağaranın karanlık taş duvarları Can'ın içine ürküntü getirmişti. El yordamıyla yavaş yavaş ilerlemeye başladı. Tavandan sarkan sarkıtlar yerlerden ve mağaranın duvarlarından yükselen dikitlere kanşmakta, bazı yerlerden şıp şıp sular damlamaktaydı. Can artık zorlukla görüyordu etrafını. Üstelik korkuyordu. Ne de olsa altı yaşında bir çocuktü. Arkadaşlarından birinin babası yeraltı bilimcisiydi ve böyle bir mağarayı keşfederken düşüp kolunu iki yerden kırmıştı. Bir an bunu düşündü ve ürperdi. Ya onun da ayağı kayar da düşerse? Ne kadar da karanlıktı etraf. Yine de yürümeye devam etti.

Mağaranın kapısından süzülen ışık etrafı aydınlatamaz hale geldiğinde az ötede yeni bir ışık kaynağı olduğunu farkettti. İçinde bir sevinç pırıltısı belirdi.

Düşünmemeye çalışarak o tarafa

doğru yöneldi. Işık büyüdü, sonunda mağaranın tepesinden geldiği ortaya çıktı. Hay aksi. Nasıl tırmanacaktı Can oraya şimdi?

Yine de o tarafa doğru yürüdü Can. Gözünü ışıktan ayırmıyordu. İşte ne olduysa o sırada oldu ve ayağı yumuşak bir şeye takıldığı gibi tepetaklak düştü yere.

-N'oluyor burada!.. diye bir ses duydu.

Korkuyla etrafına baktı. Düştüğü yerden pek bir şey görmesine olanak yoktu ancak yine de iri bir şeyin, mağaranın tavanından sızan ışığın altında kıpırdandığını gördü.

-Yoksa bahar mı geldi?

Can az daha korkudan küçük dilini yutacaktı. Kıpırdanan iri şey yavaşça oturdu. Bu, Can'ın resimlerden ve hayvanat bahçesinden çok iyi tanıdığı bir canlıydı. Kocaman bir boz ayı!...

Ne yapacağını kestiremedi bir an. Kalkıp kaçmak istedi, ancak bacakları tutulmuş gibi kalakaldı oracıkta. Çıt çıkarmadan ayıya bakıyordu. Ayı ise oturduğu yerde şöyle bir esnedi, bir daha esnedi ve derken Can'ı gördü:

-Geldi mi bahar?

Can korku ile kekeledi.

-Ha-Ha Hayır efendim.

-Gelmedi mi?

-S ... s .. sanırım hayır.

-O halde niye uyandırdın beni?

-Sizi uyandırmak istememiştim.

Uyuduğunuzu görmemiştim.

Can bu kelimelerin ağzından nasıl çıktığının farkında değildi. Kıpırdama-dan korkulu gözlerle ayıya bakıyordu.

-Düştün mü sen?

-Evet efendim, düştüm. Yanlışlıkla size çarptım. Görmedim.

-Ne arıyorsun ki bu mağarada?

-Ş... ş... şey. Dışarıda yağmur yağıyordu da ... Kırmızı gelincik de tam bu mağaranın önündeydi.

-Tilia mı?

-Tilia?

-Evet. O gördüğün kırmızı gelincik.

-Gelinciğin adı mı var?

Can bir an Tilia'yı öldürdüğünü düşündü. Yüreğinde bir acı duydu.

-Tabii. Senin yok mu?

-Var efendim.

-Eee? Nedir?

-Can efendim.

-Dinle Can, bana efendim deyip durma, ben kimsenin efendisi değilim.

-Olur efendim. Şeyolur.

-Benim adım Kar.

-Evet bay Kar.
-Bay değil, ben dişi bir ayırım.
-Evet bayan Kar.
-Bana yalnızca Kar desen olmaz mı?
-Nasıl isterseniz efendim. Pardon, özür dilerim. İstemeden dedim efendim diye.

Can yavaşça korkularından sıyrılıp Kar'ın güven veren içtenliğine doğru yöneldi.

-Şey, dedi, ben kayboldum.

-Kayıp mı oldun? Nerede?
-Bilmiyorum. Babamla birlikte dedemin saatçi dükkanını ziyarete gitmiştik.

-Eee?

Can bir solukta başından geçenleri harfi harfine anlattı Kar'a, Kar birkaç dakika öylece düşünerek kaldı.

-Herkes zamanını kendine göre ayarlamak zorunda, dedi Kar.

-Nasıl yani?

-Fiana zamanını nasıl değerlendireceğini bilemezken ben nasıl harca-yacağımı bulamıyorum. Bütün kış u-yumak zorundayım yoksa yiyecek

bulamayacağım için ölüp giderim. Bu mağarada vakit hiç geçmek bilmiyor. Sıkıntıdan patlıyorum. İyi ki kış uykusu denilen şey var.

-Kış uykusu mu?

-Evet, kış uykusu. Bütün kış hiç uyanmadan uyuruz. Başka türlü vakit geçmez yoksa.

-Hiç yemek falan da yemez misiniz?

-Hayır. Zaten uykuda acıkmayız ki.

"Geçen onca boş zamanın kelebeklere dağıtılması çok adilane olurdu." diye düşündü Can. Yine de bu düşüncesini Kar'a açmadı. Ne de olsa pek fazla

tanımıyordu onu.

-Bence acele etmemelisin, dedi Kar, acele iş-ten yarar gelmez. Düşü-
ne düşünme akıllıca yapmalı-

sın yapacaklarını. Düşüncesizce yapılan şeyler eninde sonunda daha büyük zararlara yol açarlar. Hem baştan yapmak zorunda kalırsın, hem de yapılanı düzeltmekle çok daha fazla zaman kaybedersin. Zamanını doğru kullanmalısın.

-Sanırım haklısınız.

-Hiç masal biliyor musun?

-Masal mı?

-Evet... Ben masal dinlemeye bayılırım.

-Tabii biliyorum.

-Bana anlatır mısın?

-Anlatmak isterdim ama gitmem

lazım. Daha hala saat dolabından çıkacak yolu bulamadım.

-Daha çok vaktin var, bulursun.

-Hiç vaktim olduğunu sanmıyorum. Ayrıca babamla dedem beni çok merak etmiş olmalılar.

-Yapacak fazlaca bir şeyin yok. Bak dinle beni, bana bir masal anlattırsan, benim şu tavandaki delikten çıkmana yardım ederim.

-Yazık mı? Niye?

-Masal okunmamış çocuk, bir taş parçası gibi kuru ve verimsiz olur. Masallar, toprağı yeşerten, filizleri oluşturan tohumlar gibidirler. Çocukların hayalgüçleri ancak bu tohumlarla varolur.

-Ama benim hayalgücüm var.

-O yüzden mi çıkamıyorsun saat dolabından?

Can çok utandı. Aklının en ince kıvrımları içerisinde hayalgücü ile saat dolabı arasında bir bağlantı aradı ama bulamadı.

-Ben sana bir masal anlatayım mı?

-Nasıl isterseniz efendim.

-Benim adım Kar. Kimse kimse-nin efendisi değildir. Dinle o halde; Bir zamanlar bir bulut varmış gökyüzünde. Şöyle böyle değil, bayağı kocaman, bayağı iri bir bulutmuş. Bulutu meydana getiren yağmur damlaları o kadar sıkı sıkıya bağlıymış ki birbirlerine, bir gün gelip de ayrılacaklarını hiç düşünmezlermiş. Büyük bulut bir

Can bu teklifi sevinçle karşıladı.

-Pekala, dedi, anlatırım.

-Hangisini biliyorsun?

-"Kralın Elbiseleri"ni anlatayım mı?

-Onu biliyorum. Başka?

-Kurbağa Prensi?

-Onu da biliyorum.

-Kırmızı Şapkalı Kız? Kurşun Asker? Balıkçı ve Karısı? Üç Prensi? Parmak Çocuk? Kurnaz Terzi?

-Hepsini biliyorum, dedi Kar. Başka yok mu?

-Vardır ama aklıma gelmiyor şimdi. Bize artık masal anlatılmıyor. Masal kitaplarının yerini dergiler aldı evimizde.

-Yaa, neler yazıyor bu dergilerde?

-Nerede ne savaşı çıkmış, kim kimle nerede eğlenmiş, hangi maçta kim kimi yenmiş, politika, dövüş, açlık falan filan.

Kar'ın gözleri dolmuştu. Kocaman pençesini Can'ın başında gezdirirken:

- Yazık, çok yazık, dedi.

gün o tarafa, bir gün bu tarafa, salına salına gezermiş. Dünyanın kralı sanki bu bulutmuş.

Günlerden bir gün, "Zaman geldi", demişler, "artık ayrılık vakti. Herkes yeryüzüne bakalım." Çok üzülmiş yağmur damlaları. Hiçbiri ayrılmak istemiyormuş. Doğal olarak büyük bulut da çok üzülmüş. Kimse, gökyüzünden başka bir yaşam şekli düşünmediği için ne yapacaklarını şaşırılmışlar.

O kocaman haşmetli bulut başlamış hüngür hüngür ağlamaya. O ağladıkça gözyaşları yağmur halinde aşağıya dökülüyormuş. Aşağıda kurumuş toprakta yeşermeyi bekleyen tomurcuklar, serpmeyi özlemiş filizler, çiçek açmaya çalışan fideler, meyve vermek isteyen ağaçlar varmış. Yağmur damlalarını görünce sevinçten ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Onları topraktan çekip alarak bağrılarına basmışlar. Hiçbir yağmur damlasını ziyan etmeden onları çiçeklerinde, yapraklarında konuk etmişler. Tabii yağmur damlaları da çok sevinmişler bu işe, beklemedikleri bu yakınlık karşısında, onlar da ağaçların ve çiçeklerin sevgisine ortak olmuşlar.

Rengarenk çiçekler açmış, tohumlar filizlenmiş, filizler fidanlaşmış, fidanlar meyve vermiş. Ağaçlar sevinçle gerine gerine yapraklarını yaymışlar. Yağmur damlaları yeni hayatlarından çok mernnunlanmış. Bir sürü renkli arkadaş edinmişler.

Ancak bir gün güneş gelmiş tepelerine dayanmış. "Haydi, gidiyoruz." demiş. Yine çok üzülmüş

yağmur damlaları. Hiçbiri burayı bırakıp gitmek istememiş. Hepsi sınıksız tutunmuşlar çiçeklere, yapraklara, ağaçlara. Direnmişler, direnmişler, ta ki bir an gelmiş, kendilerini artık bu bitkilere tutunamayacak kadar hafif hissetmişler. O zaman daha fazla karşı koymayarak başlamışlar gökyüzüne doğru yükselmeye.

Yükselmişler, yükselmişler. Sonunda hepsi yine bir araya gelmişler. Yine yan yana olmak çok sevindirmiş küçük yağmur damlalarını. O kadar çok anlatacak şeyleri varmış ki, günlerce haftalarca konuşmuşlar, anlatmışlar. Aşağıdaki yapraklar ve çiçekler anlamışlar bulutların çıkardıkları gökgürültüsünden yukarıda neler olup bittiğini. Artık küçük yağ-

mur damlacıkları hazırmış her an aşağıya inmeye. Büyük bulut da bir sağa bir sola, yeniden yağacak yer, yeşertecek yeni çiçekler, yapraklar arayarak dolaşmış durmuş.

-Nasıl, beğendin mi masalı?

-Evet, dedi Can, beğendim.

O sırada uzaklaşmakta olan bir bulutun çıkardığı gökgürültüsü duyuldu.

Can telaşla,

-Yağmur dinmiş olmalı. Gitmeliyim ben!. dedi.

-Sana yardım edeyim, dedi Kar. Tuttuğu gibi mağaranın tepesindeki delikten dışarı uzattı Can'ı. Can bir hamlede kendini delikten kurtararak kayaların üstüne tırmandı.

-Masal için çok teşekkürler! diye seslendi Can delikten içeri.

-Unutma, acele edeyim derken

yanlıklık yapma! diye yanıt verdi Kar. Can uzun bir süre delikten içeri bakıncı kaldı. Kar'ın tekrar kıvrılıp uykuya dalmasını izledi. Ne de güzel uyuyordu.

Birden uykusunun geldiğini hissetti. Kar'ı izlemekten mi yoksa yaşadıkları mı onu etkilemişti bilemiyordu ancak içindeki bu derin uyuma isteği gözkapaklarını tatlı tatlı aşağıya çekip duruyordu. Uff!. Herhalde ayının masalı uykusunu getirmişti. Ortalık da iyice kararmıştı. Neredeyse gece olacaktı sanki.

Birden "Fışşş" diye bir ses duydu ve aynı anda da sağ ayağının ıslandığını hissetti.

Güçlükle gözlerini aralamaya çalıştı ve gördüklerine inanamadı. ..

(Hâlâ devam ediyor.)

Bozuk paraların kenarları niçin tırtıklıdır?

Kağıt para devrinden önce, alışverişte kullanılan paralar altın ve gümüş içeriyorlardı. Her devirde olduğu gibi, o devirde de bulunan bazı düzenbazlar, bu paraları kenarlarından kazıyarak, çok az miktarda da olsa bu değerli madenleri biriktiriyor, parayı da tekrar kullanıyorlardı. Bu işlemi farkedemeyen tüccarlar parayı tartıyor, eksik gramajlı paraları kabul etmiyorlardı. Tabii para da insanların elinde kalıyordu. Antik para kataloglarında dikkat edilirse paraların büyük bölümünün tam yuvarlak olmadığı görülür. Halkı eksik paraya karşı korumak ve kenarlarının kazınmasını önlemek için paraların kenarı tırtıllı yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulama günümüze kadar devam etmiştir.

1				8				4
	2	3		7		9	1	
	4		1		3		5	
		4	7		8	1		
2	7						8	3
		1	5		9	7		
	9		8		7		2	
	8	5		9		3	7	
7				5				6

Sudoku Yapamayanlar İçin

	1			4			9	
2			3		5			7
	7		6		9		4	
3								9
	5		2		1		8	
7			5		2			6
	4			8				3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

At, arpadan ölür mü?

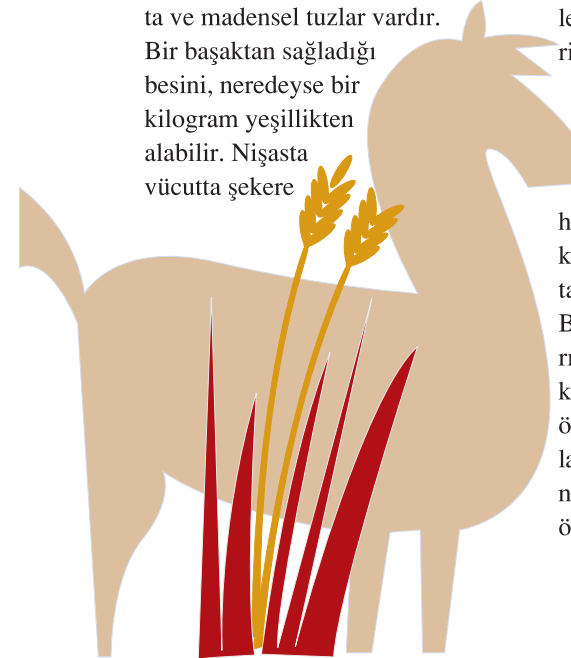
“Atın ölümü arpadan olsun” atasözü, en sevdiği şeyden bol miktarda elde edebilmek için her tehlikenin (*hatta ölümün bile*) göze alınabileceğini belirtmek amacıyla kullanılır.

At, (*equus caballus*) gerçekten arpayı (*hordeum vulgare veya sativa*) bu kadar çok sever mi? At otlarken yalnız yeşil yaprak ve gövdeyi değil, oluşmuşlarsa, tohumları da yer. Otların tohumlarında bol miktarda nişasta ve madensel tuzlar vardır. Bir başaktan sağladığı besini, neredeyse bir kilogram yeşillikten alabilir. Nişasta vücutta şekere

çevrilerek, çeşitli işlevler için yakıt (enerji) olarak kullanılır.

“Atın ölümü buğdaydan olsun” denmez, çünkü ata buğday yiyecek fırsat verilmez. Buğday, insan yiyeceğidir. Buna karşılık arpa, hemen hergün ikram edilir. Az da olsa günlük yiyeceğin bir bölümünü oluşturan at, “arpa alışkanlığı” kazanır. Atın arpayı besin listesinin başına koymasının ya da en çok sevilen besin saymasının nedeni, bu alışkanlıktır. Arpanın böylece sevilen bir besin durumuna getirilmesinin zararı da vardır. Arpanın sindirimi çok güçtür. Yüzde altmış kadarı nişastadır. Besin değeri, buğday ile çavdar arasındadır.

At, kuşlar gibi taşlık taşlarıyla tohum tanelerini ezip, unlu bölümü çıkaramaz. Aşırı miktarda yenen arpa taneleri, su ve mide sularıyla şişer. Bu taneler mideyi iyice doldurduklarından, mide kasılma ve açılma hareketleri yapamaz, yani arpa tanelerini öğütemez. Bu durum atın çok rahatsızlanmasına, hatta kimi zaman ölümüne neden olur. Böyle bir durum, “Atın ölümü arpadan” diye nitelendirilir. •

İNSANLAR YAŞADIKÇA
Mehmet Ünver

ANADOLU'DAN YAŞANMIŞ **KORKU** ÖYKÜLERİ

Çocukluğumun en renkli yıllarının bir bölümü şirin bir Anadolu köyünde geçti. Çoğu tek katlı, kırmızı damlı evlerden oluşmuş bu küçük yerleşimin hemen ardında rengârenk çiçeklerle bezenmiş hafif eğimli bir tepe vardı. O tepeden bakıldığında köy ve çevresinin görünümü özellikle ilkbahar mevsiminde usta bir ressamın fırçasından çıkmış göz alıcı bir manzara tablosunu andırırdı.

K Köyün karşısındaki çam ormanından yükselen keskin reçine kokusunun insanın genzini yakacak kadar yoğun olduğunu net bir şekilde anımsıyorum.

Sonbaharda bu ormandan topladığımız bakır rengi mantarları ocağın közlerinde kızartırken evde biftek pişiyormuş gibi iştah açıcı bir koku ortalığı kaplardı. Yazları diğer çocuklarla birlikte yakından geçen bir dere nin önüne çevreden topladığımız kayaları yığarak kendi çapımızda bir baraj oluşturur, bir süre sonra bu barajın ardında toplanan berrak sularda yüzerdik. Kışları, kuzeyimizde yükselen boz renkli dağ zirvelerini saran bulutların getirdiği kar yağışı yaşamımızı sessiz, beyaz bir masala dönüştürdüğünde köy bir başka güzel görünürdü gözümüze. O soğuk, karlı kış boyunca her gece başka bir eve misafir olup, koca koca çam kütüklerinin yandığı ocakların yanında geç saatlere kadar yapılan uzun sohbetleri unutmam mümkün değildir. Gaz lambalarının soluk ışıkları altında uzayan o sohbetler kimi zaman çok farklı bir yöne kayar, ev sahibi ve misafirler o köyde yaşandığını iddia ettikleri insanın içini titretecek denli korkunç olayları birbirinin peşi sıra anlatmaya

başlardı. Tüylerimizi diken diken eden bu ürkünç öyküleri dinledikçe köyün geçmişinden bu yana cinler, şeytanlar, iblisler gibi doğüstü varlıklar tarafından deyim yerindeyse işgal edildiğini ve komşularımızın neredeyse hemen hepsinin onlarla defalarca temas etmiş olduğunu anlayarak daha beter korkardık.

O zamanlar küçücük bir çocuktum. Köylülerin gözlerini fal taşı gibi açıp, kısık bir ses tonuyla

büyüyen dehşet duygusunu ikiye, üçe katlardı.

İnanılır gibi değildi. Hemen herkes filmlere konu olabilecek denli korkunç varlıklarla karşılaşmıştı bu köyde. Dışarıda rüzgârın adeta uluduğu, kapıdan burnumuzu uzatmaya cesaret edemediğimiz kış gecelerinde her kelimesi dehşet dolu bu öyküleri dinlerken yüreklerimizin göğsümüzden fırlayacakmış gibi attığını hissederdik.

“İNANILIR GİBİ DEĞİLDİ. HEMEN HERKES FİMLERE KONU OLABİLECEK DENLİ KORKUNÇ VARLIKLARLA KARŞILAŞMIŞTI BU KÖYDE.”

anlattıkları bu esrareniz olaylar yüzünden geceleri evin dışında yer alan tuvalete yalnız gidemez, kardeşimi de yanına alırdım. Sonraları komşularımızın bir araya geldikleri o sohbet gecelerini başlarından geçtiğini iddia ettikleri dehşetli anları başkalarıyla paylaşmak ve böylelikle içlerindeki korkuyu azaltmak için bir fırsat olarak gördüklerinin ayrımına vardım. Anlattıkları ürkünç olayların bizim yaşadığımız köyün civarında ve bizzat komşularımız olan insanların başından geçmiş olması o küçük yaşlarda içimizde

Neler yaşanmamıştı ki **buralarda:** Köy halkının büyük bir çoğunluğu güneşin batıp, ortalığın boğucu bir karanlığa büründüğü gecelerde tarladan dönerken, harman yerinde, bağlarında ve ahırlarında defalarca cinler, şeytanlar, iblisler ve iyi saatte olsunlarla karşılaşmıştı. Hemen tepenin ardındaki terk edilmiş maden ocağının çevresinde, köy mezarlığının ortasından geçen tenha yolda, hatta o güzelim çam koruluğunda bile bu korkunç varlıklarla yüz yüze geldiğini

yemin billâh anlatanlar vardı.

Açıkkası bütün komşularımız o esrareniz varlıkların yüzyıllardır oralarda dolaştığına inanıyorlardı. Kardeşimle oturup konuştüğümüzda, yaşanmış böylesi korkunç karşılaşmaların çokluğundan yola çıkarak o bölgede kişi başına bir kaç tane şeytanın ve en az bir düzine cinin düştüğü kanısına varmıştık. Köyün altındaki bağlar bölgesinde, bir gece, minare boyundaki gulyabaninin insanı dehşetten felç eden suratıyla karşılaşp, korkudan baygınlık geçirdiğini söyleyenler bile vardı.

Neydi dertleri bu insanların? **O** karanlık kış gecelerinde sırf bizi korkutmak için mi anlatıyorlardı insanın tüylerini diken diken eden bu esrareniz olayları. İddialar doğruysa köyün sokaklarında adeta birer meczup gibi dolaşan perişan görünümlü kadın ve erkekler geçmişte bu cinler, şeytanlar tarafından çarpılıp, akıllarını oynatmışlardı. Bu nedenle de artık bakıma muhtaç birer zavallı olarak yaşıyorlardı. Bir seferinde neden başkalarının değil de onların esrareniz varlıkların hışmına uğradıklarını sordüğümüzda sayısız ihtimal sıralamışlardı. Bunların arasında o talihsiz insanların gece tarladan dönerken kazayla cinlerin yuvalarına basarak onların lanetine uğramış olmaları en fazla kabul göreniydi. Ayağımızı bastığımız

herhangi bir yerde cinlerin yuvalarının olabileceği iddiaları üzerine kardeşimle hava karardıktan sonra sokağa çıkmaz olmuştuk. Geceleri bahçedeki tuvalete gitmek zorunda kalmayalım diye yatmadan önce su bile içmiyorduk. Ayrıca bu küçücük yerleşimin nüfusuna kıyaslandığında psikolojik sorunları, hatta zihinsel özürleri olan insanların çokluğu dikkatimizi fazlasıyla çekiyordu.

Köy halkına bakılırsa; bu insanların gece vakti kasabadan, tarladan, bağdan dönerlerken iyi saatte olsunların hışmına uğradıkları için bu hale gelmişlerdi. Doğuştan özürlü olanlarsa anneleri kendilerine hamileyken yine bu korkunç varlıklarla bir şekilde karşılaştığı için böyle ‘deli, divane’ doğmuşlardı. Kış geceleri evimize toplanan köylülerin bu konuyla ilgili olarak anlattıkları yüzünden kasabadaki ortaokula gitmek üzere kardeşimle sabah karanlığında yola düştüğümüzde yüreğimizin korkudan gümbür gümbür atmasını engelleyemiyorduk. Annemse anlatılanlara hiç inanmıyor, bölge halkının sıklıkla yaptığı akraba evliliklerinin bu kadar çok sayıda özürlü insanın doğumuna neden olduğunu savunuyordu.

Tam annemize inanıp, rahatlayacaktık ki, hiç beklenmedik bir gelişme oldu: Daha bir hafta öncesine kadar son derece sağlıklı,

aklı başında bir insan olan mandıra sahibi komşumuz, ağıllara bakmak için gittiği uzak dağ köyünden döndükten hemen sonra çok tuhaf davranışlarda bulunmaya başladı. Köy ortasında kendi kendine konuşup, bağırarak koşuşturuyor, sonra birden durup: “Hepsi maden ocağında toplanmışlarrrrr” diye haykırıp, sanki görünmeyen birileri ona saldırıyormuş gibi tekrar koşmaya başlıyordu. Bazı günler tuhaf kahkahalar atarak evimizin önündeki meydanda toprağa uzanıp,

Artık kış ikindileri erken inen karanlıkta okuldan dönerken köy mezarlığının tam ortasından geçen yolda yürümek tam bir işkenceye dönmüştü. Yüksek sesle şarkılar söyleyerek korkumuzu unutmaya çalışıyorduk.

Mandıra sahibi komşumuzun başına gelense köydeki çobanları ürkütmüş, hava karardıktan sonra hiçbiri tepelerde kalamaz olmuştu. Oysa ağılların çoğu o uzak tepelerde yer alıyordu. Sırf çobanlar mı? Ge-

“GENÇ GELİN SABİHA DA GECE TARLADAN YALNIZ BAŞINA DÖNERKEN İYİ SAATTE OLSUNLARA UĞRAYIP DELİRMİŞ, SONRA DA CANINA KIYMIŞTI”

deli gibi yerlerde yuvarlandığına bile şahit oluyorduk.

Ne olmuştu bu adama böyle? Köy çalkalanıyordu. Hemen herkes talihsiz adamın uzak dağ köyünden dönmek için gece yarısı yola çıktığında yağın şiddetli sağanaktan kurtulmak amacıyla terk edilmiş maden ocağına sığındığını ve orayı mesken tutmuş olan cinlerin hışmına uğrayarak çarpıldığını iddia ediyordu. Söylerken bile insanın içi ürperiyordu:

“Çarpılmış, aklını oynatmış”.

ce ziyaretleri için bile kapıların önünde toplanıp gidilecek yere grup halinde gidilip, geliniyordu.

Anlatılanların haddi hesabı yoktu. Eski ürkünç anılar canlanıyordu. Hemen herkes geçmişten bu yana kendilerinin ya da bir yakınlarının başından geçen bu korkunç karşılaşmaları hararetle dillendiriyordu.

Örneğin bir sene önce intihar eden genç gelin Sabiha da bir gece tarladan yalnız başına dönerken iyi saatte olsunlara uğrayıp önce delirmiş, ardın-

dan canına kıymıştı. O zamanki köy ebesi ısrarla Sabiha'nın genç bir yaşta ilk bebeğini doğurduktan sonra girdiği bunalımdan çıkamayarak intihar ettiğini söylese de kimse ona inanmamıştı. Onlara göre güzeller güzeli Sabiha kendisine göz koyan kiskanç bir erkek cin tarafından bu hale getirilmişti. Galiba bu köyde bizim aile dışında hemen herkes bir şekilde bu cinler veya şeytanlarla yüz yüze gelmiş, şanslı olanlar ellerinden kurtulmuş, olmayanlarsa ya ölmüş, ya intihar etmiş, ya da meczup gibi ortalıklarda dolaşır olmuşlardı.

Bu esrarengiz varlıklarla karşılaşanlardan bazıları cinlerin ayaklarının ters, gözlerininse kırmızı renkte olduğunu, kimileriye başlarını durdukları yerde üçyüz atmış derece döndürebildiklerini iddia ediyordu. İşin en korkutucu yanıysa bu ürkütücü olayların yeni değil, yıllar yılı yaşanıyor olduğuna yemin üstüne yemin etmeleriydi. Korkudan ne yapacağımızı bilemez haldeydik. Başımıza bir kaza gelmeden buradaki görevimizi bitirip çekip gitseydik.

O köyde üç sene kaldık. O üç sene boyunca karanlık gecelerde tarladan, bağdan, harmandan dönerken önlerine cinlerin ve şeytanların çıktığını iddia eden komşularımızın yürek ürpertici öykülerini dinledik. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra değerli bir

bilim adamımızın Anadolu'nun hemen her yöresinden derleyerek kitap haline getirdiği önemli çalışmanın okuyunca çocukluğumun o karanlık kış gecelerinde dinlediğimiz korkulu öykülerini anımsayıp, içim ürperdi. Ülkemizin taşrasından, özellikle de kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlar tarafından aktarılan binlerce yaşanmış korkunç olay anlatılmıştı bu kitapta. Her yaşta insan kendi başından geçen cin, şeytan, iblis karşılaşmasını naklederek katılmıştı bu çalışmaya. Aradan geçen onca yıl boyunca Anadolu insanının bu tür doğüstü varlıklara ve olaylara olan kuvvetli inancının nedenini hep merak etmişimdir. Kırsalın karanlık gecelerinde, ıssız coğrafya içinde gerçekte olmayanlarla ilgili sanrılar mı görüyorlardı acaba? Belki de sırf başkalarını ürkütmek ya da vakit geçirmek için hayal dünyalarından ürettikleri bu korkunç öyküler ağızdan ağza dolaştıkça sonunda kendileri de buna inanmaya başlamışlardı.

Bir gecede aklını kaçıran mandıra sahibi komşumuza gelince: Bunun nedenini hiç bilemedik. Kim bilir belki de gece yarısı sığındığı terk edilmiş maden ocağında gerçekten aklını kaçırtacak denli korkunç bir şeyle karşılaşmıştı.)) •

TATLI BİR ÖYKÜDÜR YAŞAM
Yücel Aksoy

Herşey Düşünce Biçimleniyor

Amerika Birleşik Devletleri'nde genç bir adam, iş bulmak için çalınmış kapı bırakmaz ama bir türlü başarılı olamaz. Uzun bir süre aç dolaşır ve bu arada ünlü zengin Henry Ford'un iyilikseverliğini duyup, şansını bir kez de bu kapıda denemek ister. Ford'un sekreteri, kendisine dört ay sonraya randevu verir. Genç adam çok sevinçlidir. Koskoca Henry Ford ile görüşecek ve kendisinden iş isteyecektir. >>

O iyiliksever kimse, kendisinin bunca aydır işsiz olduğunu duyunca mutlaka yardım elini uzatacağı diye düşünür. Çünkü sadaka istemiyor ki, çalışmak, alınının teri ile para kazanmak istiyor. Elbette Ford yardım edecektir. Zor koşullarda da olsa, dört ay geçer ve kahramanımız, Ford ile olan görüşmesine gider. Bürodan içeri girdiği anda sekreter telâşla seslenir: "Mr. Ford dışarı çıkıyor, siz de onunla birlikte gideceksiniz."

Adam şaşkınlık içinde Ford'un peşine takılır. Ford, makam arabasına biner, adam da peşinden... Yol boyu iki fabrikaya, birkaç büyük mağazaya uğrarlar. Ford, fabrikaların, büyük mağazaların sahibi ya da genel müdürü ile konuşurken, adam da yanlarındadır. Tekrar arabaya binip de yalnız kaldıkları bir anda adam dayanamayıp sorar:

"Sayın Ford, sizden iş randevusu talep etmişim, acaba bana uygun..."

Daha cümlesini bitirmeden Ford "Yaaa demek öyle!" der ve arabayı durdurtup genç adamı indirir. Genç adam şaşkıncıdır, neler olup bittiğini bir türlü kavrayamaz. "Ne yaptım, ne de-

Düşüne düşünce şehre doğru yürümeye başlar. "Ford bana bir ders vermek istedi ama ne?"

dim de kızdı?" diye düşünür ama bir çözüm bulamaz. Üstelik şehirden bir hayli uzaktadır ve cebinde de metelik yoktur. Düşüne düşünce şehre doğru yürümeye başlar.

"Ford bana bir ders vermek istedi ama ne?" Sonunda anlar.

Ford ile ilk girdiği büyük mağazaya geri döner. Mağaza yetkilileri, sanki yanında Ford varmış gibi genç adamı saygı ile karşılarlar. Genç adam, mağaza genel müdürüne der ki: "Ürünlerinizi pazarlamak istiyorum. Lütfen şartlarınızı bana bildirir misiniz?"

"Aman efendim, şartları siz tespit edin. İstediklerinizi alın, ödeme planını bize bildirin, peşin vermenize bile gerek yok."

Genç adam o hızla, Ford ile diğer gezdikleri fabrika ve mağazaları da tekrar ziyaret edip, iş bağlantıları kurar. Aradan beş yıl geçer ve adam işini çok büyütür, çok zengin olur. Bir gün,

teşekkür etmek üzere Ford'u ziyarete gider. Hemen içeri kabul edilir.

Ford der ki: "Aynı yerde arabamdan indirdiğim ne ilk ne son kişisiniz. Ama ne demek istediğimi bir tek siz anladınız. Sizi o günden beri hayranlıkla izliyorum, kutlarım."

Olumsuz olaylardan nasıl olumlu sonuca ulaşabiliriz diye düşünmeli, koşulları zorlamalıyız.

Genç adam, gerçekten de Ford'un kendisine vermek istediği mesajı almıştı ve başarıya ulaştı. Şayet arabadan indikten sonra şansına lanet okuyup, bunun üzerinde fazla kafa yormadan geçseydi, o da büyük bir olasılıkla diğer başarısızlar kervanına katılmış olacaktı. Ama düşündü ve bu olumsuz ortamı, kendi lehine çevirmesini bildi.

Yaşamımızda hepimizin yapması gereken de budur zaten. Olumsuz diye

düşündüğümüz olaylardan, nasıl olumlu sonuca ulaşabiliriz diye düşünmeliyiz, koşulları zorlamalıyız. Düşüncemiz, tecrübemiz ve gönlümüz bizi iyiliklere götürecektir, sabrımızı da ekleyince...

Sabah uyandıığımız andan başlayarak gece uyuyuncaya dek en çok yaptığımız şey düşünmektir. Kahvaltıda ne yiyeceğimizi düşünürüz; o gün ne giysek diye düşünürüz; işe gidince işle ilgili konuları düşünürüz; iş çıkışında ne yapsak diye düşünürüz; spor düşünürüz, siyaset düşünürüz; akşam olsa da yatsak diye düşünürüz. Ve bu düşüncelerimizin çoğunu eyleme dönüştürürüz. Sonuçta kimi zaman hata yapar üzülür, kimi zaman da kazançlı çıkar seviniriz. Yaşamımızda düşünmenin rolü ve önemi büyüktür elbette..

Düşünmek nedir? Sözlük anlamıyla düşünmek, zihinde bir fikrin, amacın, içgörünün oluşmasına olanak tanıyan zihinsel etkinliktir. Diğer bir ifade ile, kıyaslama, anımsama, hayal etme, planlama, tartma, değerlendirme, ayrıntılı bir şekilde inceleme, yaratma ve mantık yürütmeyi sağlayan zihinsel etkinliklerdir. Kısaca, insanın bilinçli zihinsel etkinliklerinin hemen tümüdür.

Düşünmek, bilgiler arasında ilişki kurmak, sonuçlar çıkarmak ve hükme varmaktır. Bilgiler, düşünce ile anlam

kazanır, yerini bulur, diğer bilgilerle ilişkisi kurulur ve akıl için en doğru yol bulunur. Düşünmek, aklımızın bir yol bulma ve yol açma faaliyetidir. Düşünerek, bilgileri bütün boyutlarıyla görme olanağına kavuşuruz.

Düşüncelerimizden sorumluyuz: Düşüncenin rafine edilmiş, güçlendirilmiş ve soyutlandırılmış olanına "duygu" diyoruz. Her duyguya binlerce düşünce kaynaklık eder. Örneğin "güzel" sözcüğü soyut bir tanımlamadır.

Çiçek, ağaç, deniz, bahar, kış, güneşin batışı gibi somut doğa görüntüleri, güzelliği oluşturmuştur. Güzellik düşüncesi, yüklediğimiz olumlu enerji nedeniyle, ona uygun duygular yaratır; sevinç, coşku, mutluluk gibi..

Özetle, insan nasıl düşünürse öyledir. Ve insan karakteri, bütün düşüncelerin toplamıdır. Hareket (eylem), düşüncelerin tomurcuklanması; neşe ve keder de düşüncenin meyvasıdır. Ve insan böylece kendi eseri olan acı ve tatlı meyvalarla yaşar. Ya kendini geliştirir ya da yıkar. Ya kendini düşünce tezgâhında bizzat yapacağı silahlarla mahveder, ya da aynı tezgâhta mutluluk, huzur sarayları kurar. Kötü düşüncelerin peşinde koşarsa, bir canavara dönüşebilir; iyi, olumlu düşünceleri seçerek, sevilen,

sayılan, yararlı, erdemli bir kişi olur. Aslında hiçbir şey iyi veya kötü değildir. Herşey bizim onlar hakkında ne düşündüğümüze bağlıdır."

İşte bir örnek:

"Yedi ya da sekiz yaşındaydım. Ormanda yaralı bulduğu bir geyiği evine götüren ve ona sağlığına kavuşuncaya kadar bakan çocukla ilgili bir televizyon programı izlemiştim. Yaralı geyik, çocuğun yakın ilgisi ve sıcak sevgisi ile kısa zamanda iyileşti. Geçen kısa süre içinde çocukla geyik ara-

Hiçbir şey iyi veya kötü değildir. Herşey bizim onlar hakkında ne düşündüğümüze bağlıdır.

sında inanılmaz bir sevgi bağı oluşmuştu. Geyik tamamen iyileşip tekrar ormana dönme zamanı gelince çocuğu terkedemedi. Hergün gelip kurtarıcısını ziyaret ediyor, onunla olan sınırsız

sevgi bağını canlı tutmak istiyordu.

Bu programı izlerken, kendi yaşamımda da bu tip karşılıklı sevgiye yoğun bir gereksinim duydum. Televizyondaki çocuğun yaptığını ben de yapmak istedim. Ancak yaşadığım kentte bir geyik bulma olanağım yoktu. Bir sürü kuş vardı ama hiç yaralı olanına rastlamıyordum.

Aklıma müthiş bir fikir geldi. Kuşlardan birini oyuncak silahımla kanadımdan yaralayabilir, sonra da onu eve getirip iyileşene dek tedavisini

Düşünmek insanın aklını kullanarak, bir taraftan ruhunu terbiye etmesi, diğer yandan yeni bilgilere doğru uzanmasıdır.

yapabilirdim. Ona sunacağım sevgi dolu bakım nedeniyle de benim sadık dostum, vazgeçilmez arkadaşım olacaktı.

Silahımı aldım, arka bahçeye çıktım ve ağacın birinin altında pusuya yattım. Çok geçmeden bir kuş gelip yakın dallardan birine kondu. Hemen silahımı doğrulttum, nişan aldım ve tetiğe bastım. Kuş önce bir havalanmak istedi ama beceremeyip yere düştü. Başarmıştım.. Düşündüklerim gerçekleşmek üzereydi. Hemen kuşun yanına gittim, onu elime aldım. Aman Yarabbi!.... Kuş

ölmüştü. Silahımdan çıkan küçük saçma, planladığım hedefi şaşırıp onu tam kalbinden vurmuştu.

Şok, panik, üzüntü... Karmakarışık duygular içindeydim. Planladığım senaryonun bu denli dramatik sonuçlanacağını hiç düşünmemiştim. Dar bir biçimde kullandığım hayalgücümü, olumlu olduğunu düşündüğüm bir sonuca kilitlemiştim. Ve sonuç tabii trajedi olmuştu.”

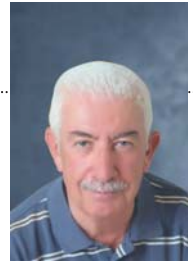
Düşünmek, insanın aklını kullanarak, bir taraftan ruhunu terbiye etmesi, diğer yandan yeni bilgilere doğru uzanmasıdır. Düşünmenin bilinmeye uzanan, yeniliğe yönelmiş yönüne ise “yaratıcı düşünce” denir. Düşün-

mek, insana insan olduğunu anımsatan bir güzelliştir. Doğru düşünmek, ibadet olarak kabul edilen bir güzelliştir. Yaratıcı düşünmek ise hepsinin üstündür. Çünkü yaratıcı düşünce sonrasında ortaya çıkan, insanlar ve insanlık için yararlı olabilecek şeylerdir. Unutmamak gerekir ki elektrik, ampul, otomobil, uçak, telefon gibi icatların hepsi, düşünen, ama yaratıcı düşünen insanlar tarafından bulundu ve insanlığın hizmetine sunuldu.

Bu konuyu, çok güzel bir sözle kapatalım:

“Eğer siz Newton’sanız, kafanıza düşen elma tesadüf değildir.” •

ANADOLU’NUN DÜNYASI Bekir Özgen

İstenmeyenler de istenir

Besimler Egekent’e göçeli çok olmamıştı. Annesi oğluna dönüp, “Besim’im, yavrum!” dedi. “Dünyaya tatlısı iki kızın var ama onlar büyüdüler artık. Çocuk olmaktan çıktılar. Bir çocuk daha yapın da evinize şenlik

düşsün. Şunun şurasında iki günlük ömrüm ya kaldı ya kalmadı. Oğul balımı öpüp koklamadan gidersem, gözümlü arkada kalır. Ha oğlansız ev, ha tohumuz tarla... Neden dersen, sen evin tek oğlusun. Allah geçinden versin, de ki yarın sen öldün. Bu ailenin soyunu soyadını kim sürdüreceksin, kim yaşatacak?

Hem bilirsin, oğlana da oğlan yakışır, tırnağına kurban olduğum yavrum.”

İpekana dertliydi. Kızı Fatoş’un üç kızının yanına bir oğlan gelmemişti. Ama oğlu, ikinci kızının yanına bir oğlan katıp evine yeni bir şenlik katabilirdi. O, erkekti şunun şurasında, dilediğini yapmakta engeli yoktu.

Oğlunu isteksiz görünce, dizginleri elinden bırakmak istemedi.

“De hele Besim’im. Tabanın altını öpeyim. Benim ata tanır, kadir bilir oğlum. Hele bir çocuk daha...” diye yalvardı. Sesini yumuşattı, yakarısına bal sürdü, kaymak sürdü. Ama olmadı.

Besim, “Anam! Güzel anam,

bana bak hele. Bu konuda direnici olma, ne olur. İki çocuk nemize yetmez? Hem üçüncü, dördüncü de olsa, oğlan olacağı nereden belli? Elimizde garanti belgesi mi var?" diye karşı koymak istese de, para etmedi.

Annesi kararlıydı.

"Olur mu hiç yavrum, kuzum! Kabe-i Mükerrerime'de Resulullah Efendimiz, uyumda kulağıma eğilip 'oğlunun oğlu olacak' diye fısıldadı. Koca Özhan Ailesi, zürriyetini mi yi-

ye tutturmuştu.

Besimler, bir oturdular, bin düşündüler. Yardan da, serden de, geçemeyeceklerine karar verdiler. "Ne yapalım!.." umarsızlığı içinde, bir çocuk daha dünyaya getirmeyi göze aldılar.

Doğum, Taşada'da, baba ocağında oldu. Ebe Hanım, "Haydi gözünüz aydın, bir çatlağınız daha oldu," muştusunu verdiğinde kızılca kıyamet koptu. Bu haberi alır almaz, İpekana'nın yüreği hop etti. Yüzü aklandı, kâğıt kesildi. Oracıkta kalakaldı. Bir ezildi, bir büzüldü. Evden kaçmak için bahaneler aramaya başladı. Bulamayınca da, hışmıyla cümle kapısından kendini dışarı zor attı. Gözden yitti, gitti.

Birkaç hatırı sayılır komşu, peşine düştü. İpekana'yı alıp evine getirdiler. Yüzünde ifade, anlam adına hiçbir iz kalmamıştı. Yaşamıyordu sanki. Bütün komşular, ona ne yapsak, ne söylesek de gönlünü hoş etsek diye çırpınıp durdular. Hiçbir girişimin para edeceği yoktu. Bir gölge gibi gözden ırak, köşede bucakta saklanmayı yeğliyordu zavallı. Yorgun, suskun, bitkindi. Allak bullaktı. "Kalk hele kızımız. Gelininin gönlünü al bakalım!" diye sesini yükselten bacısını bile dinlemiyordu. Yan odaya girip kendi istediği bebeği görmek için en küçük

bir istek duymadığı kesindi. Biraz daha üstüne varsalar, bin dereden su getirecek, bebekle anasının yanına yanaşmamakta direnecekti.

İpekana, konuya komşuya rezil olmuştu bir kez. El içine çıkmakta zorlanıyordu. Büyük küçük birkaç tanışın içine çıkacak olsa, yüzünü ateş yalınları basıyordu. Bu utanmışlığını uzunca bir süre zerrinden atmaya başaramadı. Kimsenin yüzüne gönül rahatlığıyla bakamadı. Hacılığına da, ocaklılığına da gölge düştüğü kanısındaydı belli ki. Yemeden içmeden kesildi. İçin için ağladı, biçim biçim dertlendi. Günleri acıya belendi. Uykuyu tüneği yitirdi.

Kasabanın dört bir yanından çok sayıda tanış, eş, dost evlerine "gözaydın" a geldiler. Yeni doğmuş bebeğin üzerine eğildiler, bebekçe konuşmak için birbirleriyle yarıştılar. Okudular, üflediler. "Tu, tuu, göz değmesin!" diye yüzüne tükürdüler. Ve ak bir kağıda:

"Tanrı, kötü gözlerden saklasın. Bahtı, tahtı açık olsun. Ocağına esenlik getirsin," diye yazıp başucuna bıraktılar. Okuması yazması olmayan İpekana, o kâğıda ne yazıldığını çok merak ettiyse de hiç oralı olmadı.

Her kim ne övgü yağdırsa, nasıl allasa pullasa da, İpekana'nın minik

torununu sevmeye bir türlü eli, dili varmadı. Ekin gelin, suç işlemiş gibi yatağında pustu kaldı. Kolu kanadı düştü. "Biri bana sarılsa, biri hatırımsorsa" diyen yavru eniklere döndü. Hüzünlendi.

Bebeğin göbek adını "İpek" koymaları da yetmedi İpekana'ya. Ne yüzü güldü, ne de bakışları kalaylandı. Yüreğindeki tedirginliği tohumlayan duygularının üstünü örtmeye gücü yetmiyordu belli ki.

Bebeğin göbek adını "İpek" koymaları yetmedi İpekana'ya. Ne yüzü güldü ne de bakışları kalaylandı.

Besim, mutluluklarını gölgeden çıkarmak için, "İpek Gül" bebekle iki ablasını ve de annelerini ak Anadol'una bindirip Egekent'in yolunu tuttu. Uykusunu yitirmiş asfaltın izini sürek bastı gaza. "Taşada'dan gider olduk, kalanlara selam olsun" dercesine. ***

İpek Gül, büyüdükçe göze giren, görenleri hayran bırakan bir güzelliğe bürünüp çıktı. Sarıya boyanmış duygusu uyandıran ipek gibi saçları, gülden çalma yanakları, yeşil mavi karışımı cam gözleri ve kalemlerle çizilmiş gibi temiz hatlarıyla tam bir yapma bebek görüntüsü vermeye durdu. Yüzlerinin alımlılığı

Bu haberi alır almaz İpekana'nın yüreği hop etti. Yüzü aklandı kâğıt kesildi. Oracıkta kalakaldı

tirsin? Ocağımı mı söndürsün?" diye direndi.

Besimler ne dediler, ne yaptılarsa da para etmedi. Anası "oğlan" diyor da, başka sözcük almıyordu ağzına.

Sesi soluğu çıkmıyordu ama, babası Özer Bey'in yönsemesi de bu doğrultudaydı besbelli.

Onları kırıp küstürmenin, dileklerinin önüne geçmenin olanağı yoktu anlaşılın. Bir seferinde, Besim, "Yok olmaz. Gurbet elde o çocuğa kim bakar, kim çeker..." demeye kalkmış, anası hüngür hüngür ağlamaya tutulmuş, "Akça sütümü helal etmem," di-

yüreklerinde filizlenmiş olan ablaları onu ne zaman sokağa çıkarsalar, gözler önce İpek bebeğe kayıyordu. Kadın olsun, erkek olsun hemen herkes onu sevmek için sıra kapmak istiyordu. Erginliğin eşliğindeki iki ablası, kendi güzelliklerinin küçük kardeşlerinden de yansıdığını düşünmeksizin, onun elden ele dolaşmasından, kapışanın elinde kalmasından üstü örtülü büyük bir zevk alıyorlardı besbelli.

Konu komşu, annesini sürekli uyarıyor, “Kıza, bir nazar boncuğu tak-san iyi edersin” diyordu.

Bu günleri, babaannesi İpekana iyi kötü görebildi hele ki. Bir yaz dinlencesinde Taşada’ya geldiklerinde, İpekana elden ayaktan kesilmiş kalmıştı. Beli kamburlaşmış, güçten düşmüştü. Oğlunu, gelinini ve de torunlarını karşılamak için ayağa kalkıp yürümeye çalışmış, başaramamıştı. Dizlerinin bağı çözüle çözüle bir iki adım atmış, takati kesilerek oracıkta kalakalmıştı. Sonra da, eski İpekana olmadığını kanıtlarcasına küçük torununa seslenerek, onu yanına çağırılmıştı. Umudunun ihanetine uğradığını az çok anlamış olmalı ki, o değilden, torununun gönlünü almaya çalıştı. Varını yoğunu ortaya koymaya hazırды. Sağ elini, kendi adıyla özdeşleşen torunun saçlarında gezdirdi. Gözlerindeki sevgiyi sözlerine katarak, “Kuzum, ne kadar da yumuşak saçların var, tıpkı ipek gibi,” dedi.

Şalvarının cebinde sakladığı kuru üzüm, iğde ve bademle İpek Gül’ün gönlünü almayı denedi, suçunu bastırmaya çalışırcasına.

Ne yazık ki, İpek Gül okul çağına gelmeden, İpekana, yaşamdan göçtü, gitti. Sık sık ağzından düşürmediği, “Ölüm, kaşla kirpik arasındadır” sözüne önce kendisi uyuydu anlaşılan. Ama torunu, gün geçtikçe açıldı, başarından başarıya koşmaya başladı. İki ablasının izini sürüp en iyi okulları, en iyi derecelerle bitirdi. Doğumunda beşiğinin başucuna konan kâğıttaki yazılanların tümünü doğru çıkarttı. Bahtını da, tahtını da açık etti, ocağına esenlik kattı. İpekana’nın oğluginin bir dal oğlu olamadıysa da, bir selvi kızı olup çıktı. Bastığı her kaldırım taşından bir akıl almasını bildi. Gördüğü, okuduğu her yenilikten kendisine bir şeyler kattı. Ablalarından yansıyan her türlü güzelliği de arkasına almasını bildi. Sonuçta da,

başvurduğu bütün işlere buyur edildi. Girdiği işlerde dikiş tutturdu. Onu tanıyan herkes, “İpek Hanım, bir başkadır. Gözleri atmaca, beyni makine, kulakları almaçtır” diyorlar, onu yere göğe sığdıramıyorlardı. Annesi, böyle bir kız doğurduğu için yatıp kalkıp şükrediyordu. Babasının ise koltuklarına karpuz sığmıyordu.

İkisinin de, “Bir yıldız kaysa da dilek tutsak!” demelerine gerek kalmamış, dilekleri ayaklarına gelmişti.

Ülkenin önde gelen gazeteslerinden birinin Pazar ekinde, iş dünyası

tanıtılıyor. Bir koca sayfa, boy boy renkli resimleriyle, İpek Gül Hanım’a ayrılmış. O, yine çocukluğundaki gibi alımlı. Yine ayrıcalıklı. Kendinden emin, kendisine bakanlara bakıyor. O, gözde biri artık. Ünü ülkesinin sınırlarını çoktan aşmış. Kendisiyle söyleşi yapan gazeteci, ona, yanıtlaması güç sorular yöneliyor. İpek Gül Hanım kendinden emin, beklenmeyen yanıtlar veriyor. “Zor, beni çeker” diyor. “Ortalama başarı beni tatmin etmez” diyor. “Savaşım süreci beni keyiflendiriyor” diyor. Çalışmakta olduğu sektöre farklı bir soluk getireceğini ileri sürüyor.

Hele ki, “Nerede doğdunuz?”, “Babaannenizin adı neydi? Sana bu adı kimler, niçin koydular?” gibi so-

rular yöneltilmiyor kendisine.

Madalyonun yalnızca bir yüzü görünürde kalmış.

Gazeteyi gözden geçiren herkes gibi, babası da etkilenmiş, gözleri ışıltılı ışıltılı yanyor. Sevincini ve gururunu belli etmemeye çalışıyor. Biraz olsun kendine gelince de hayıflanmaya başlıyor. “Ah!..” diyor. “Ne olur, İpekana’m da görebilseydi bu

Annesi, böyle bir kız doğurduğu için yatıp kalkıp şükrediyordu.

resimleri. İpek Gül hakkında yazılanları ona da okuyabilseydim bir bir...”

Sevinç mi, üzüntü mü yansıttığını bilmediği birkaç damla gözyaşını siliyor elinin tersiyle. Sonra da, bir derin “Ah!..” daha çekiyor. “Anama, ‘Şu torununa bak hele!’ diyebilseydim.”

Bunca yıl sonra da olsa, İstenmeyen istenir olması, içini acıtıyor.

Gerçekten de, o zaman, nasıl bir tinsel yapıya düşerdi İpekana? “Benim bal şeker torunum!” diye onu göklere çıkarır mıydı? “İyi ki erkek olmamışsın, kuzum!” der miydi? Onun kız değil, oğlan olmasını isteyen sözcükleri, haram lokmalar gibi gırtlığına takılır kalır mıydı?

Kim bilir? •

Mankafa Poldi

– Bana bir Avrupa kürresi verin, lütfen.

– Ağlamayın, çocuğunuza yeni bir şişe mürekkep alacağım.

– Harfleri okuyorum, ama bir türlü telaffuz edemiyorum, doktor bey.

– Doğrusunu isterseniz, Bn. Lina hoşuma gitmiyor, Bay Poldi.
– Benim de gitmiyor, ama açışlığına diyecek yok...

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

“Sudokunun Yanıtları”

1	5	7	9	8	2	6	3	4
6	2	3	4	7	5	9	1	8
9	4	8	1	6	3	2	5	7
5	3	4	7	2	8	1	6	9
2	7	9	6	4	1	5	8	3
8	6	1	5	3	9	7	4	2
3	9	6	8	1	7	4	2	5
4	8	5	2	9	6	3	7	1
7	1	2	3	5	4	8	9	6

Sudoku yapamayanlar için

5	1	8	7	4	6	3	9	2
2	9	4	3	1	5	8	6	7
6	3	7	9	2	8	1	5	4
8	7	2	6	3	9	5	4	1
3	6	1	8	5	4	7	2	9
4	5	9	2	7	1	6	8	3
1	2	5	4	6	3	9	7	8
7	8	3	5	9	2	4	1	6
9	4	6	1	8	7	2	3	5

Sudokusuz yapamayanlar için

“Bilginizi Denetleyin”

1-(b) Tunus	10-(a) Karure
2-(d) Kartal Oyunu	11-(c) Abacus
3-(a) 1992	12-(b) 1903
4-(c) Kartavin	13-(d) Karun
5-(c) Abdülkerim Kasım	14-(a) Artirit
6-(b) Hikmet Kıvılcımlı	15-(c) Dobra
7-(d) Karting	16-(d) 40
8-(b) Bulgaristan	17-(a) John Napler
9-(c) Sertleştirilmiş Karton	18-(d) Yukarı Volta Cumhuriyeti

Satranç Çözümleri

PROBLEM:

1.Şh2 Vxe4 2. Af2+# (1... Va3+ 2.A4c3+#)

OYUN SONU:

1.h6! 1-0 2. g6 yarma hamlesi bitiricidir.

Kareler ve Rakamlar

924 - 418 = 506	889 - 556 = 333
506 - 231 = 275	419 - 207 = 212
418 - 187 = 231	470 - 349 = 121

İlk dersimiz Türkçe

1-(d) 2-(b) 3-(c) 4-(a) 5-(d) 6-(c)- 7-(b) 8-(a)
9-(b) 10-(b) 11-(c) 12-(d) 13-(a) 14-(b) 15-(c)

Mantık Bilmecesi

Lise	Grup	Müzik Türü	Aldığı Puan
Atatürk Lisesi	Yıldızlar	Arabesk Müzik	100
Fatih Lisesi	Özgün	Rap Müzik	175
Ankara Lisesi	Dinamik	Klasik Alaturka	200
Cumhuriyet Lisesi	Çılgınlar	Pop Müzik	150
Çankaya Lisesi	Gençler	Türkü	125

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	R	O	L	G	Ü	N	A	Y	D	I	N	İ	M
2	R	A	T	E	N	İ	D	A	H	U	T	B	E	
3	O	S	A	K	A	S	Ş	E	L	A	L	E		
4	L	N	V	L	A	D	B	A	R	I				
5	S	A	T	E	N	NA	Ç	A	R	M	P			
6	A	N	I	L	I	N	K	A	B	A	T	E	P	E
7	Y	A	K	A	A	F	A	K	İ	A	D	A	K	
8	A	L	L	E	Ş	R	A	L	L	İ	R	O		
9	N	İ	M	E	T	S	L	E	F	K	A	N		
10	T	A	M	İ	R	A	T	A	K	İ	G			
11	P	İ	L	L	E	V	A	N	T	E	N	S	U	
12	İ	K	İ	L	E	M	Y	U	A	N	F	A	N	
13	R	K	İ	R	İ	L	B	R	N	U	H			
14	H	E	M	L	İ	M	A	A	A	A	R			
15	A	R	G	O	N	Z	E	R	A	F	E	T	A	
16	S	E	A	N	O	B	A	Ç						
17	A	K	M	İ	Z	O	L	E						
18	N	B	A	L	O	N	L	İ						
19	B	O	R	A	N	G	E	M						
20	L	A	Ç	İ	N	T	E	M	A					

ANNE VE BABALARDAN NİNE VE DEDELERDEN

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

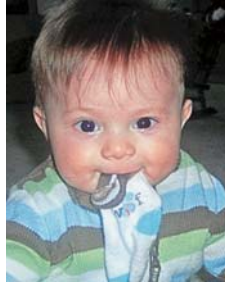
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Orhun Cem İşçimen,
Ankara

Selim Eke, A.B.D

Selen Çardakçı, Ankara

Duygu Turan, İstanbul

Zeynep Ege Uysal, Antalya

Nas Demirtaş, Sinop

Bora Tütüncü, İstanbul

Betül İlhan, Avustralya

Şevval Kurağ, Manisa

Derin Sonat Guşa, İzmir

Berk Öztürk, İstanbul

M.Reis İslamoğlu, Mersin

Sıla Demirhan, Ankara

Sıla Bayraktar, Adapazarı

Metin Kuzucu, Konya

Hazal Temel, Ordu

Duru Yetkin, Ankara

Seymin El, İstanbul

Doğa, Doğaç, Melih ve Ayla Soydemir
İstanbul

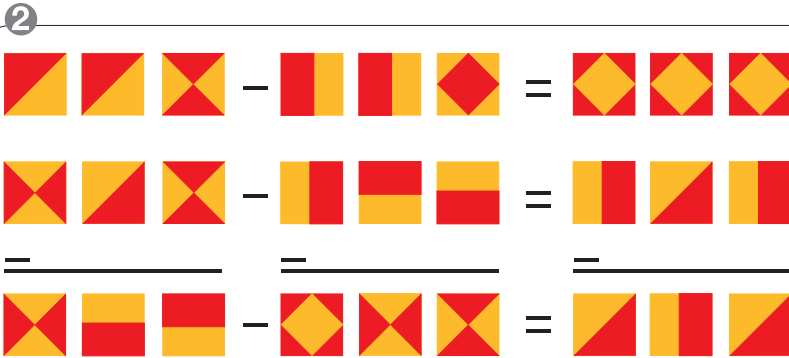
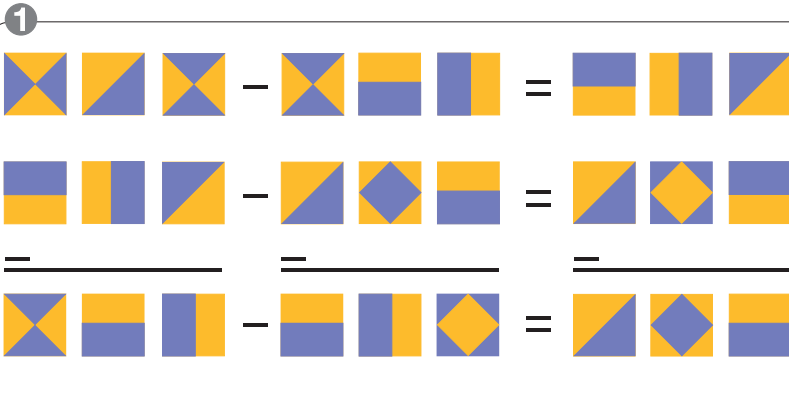
Ege ve Cem Hakantuğ, Antalya

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

- Sıfırdan, dokuza kadar olan rakamları kullanarak aşağıdaki işlemleri çözünüz.
- Her farklı şekil bir rakamı göstermektedir.
- 0-9 arasındaki rakamlar her iki grupta farklı şekillerle simgelenmektedir.

Çözümler 149. sayfadadır.

MANTIK BİLMECESİ

Prof. Dr. Yüksel Bozer

Beş değişik lisenin öğrencileri kurdukları müzik gruplarıyla değişik türde müzik gösterisi yaptılar.

Aşağıdaki ipuçlarını değerlendirerek lisenin ve müzik grubunun ismini, hangi türde müzik yaptığını ve aldıkları puanı bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Klasik Alaturka müziği seçen grup en yüksek puanı almıştı; fakat isminin içinde gençlik veya çılgınlıkla ilgili bir tanımlama yoktu.
- 2- Cumhuriyet Lisesi 150 puan almıştı. Buna karşılık Atatürk Lisesi 175 pu-

andan daha az puan almıştı.

3-Özgün isimli grup Türkü söylemiyordu ve aldıkları puan Çankaya Lisesi'nin aldığı puandan 50 puan fazlaydı.

4-Atatürk Lisesi öğrencilerinin kurduğu grup Gençler değildi. Yıldızlar Arabesk müziği tercih etmişti.

5- Türkü söyleyen grup çılgınlar değildi ve aldığı puan da 100 değildi.

6- Fatih Lisesi öğrencilerinin kurduğu grup Rap müzik yapıyordu ve aldıkları puan Pop müzik yapan grubun puanından 25 puan fazlaydı.

	Gençler	Özgün	Dinamik	Çılgınlar	Yıldızlar	Pop Müzik	Türkü	Klasik Alaturka	Arabesk Müzik	Rap Müzik	100	125	150	175	200
Atatürk Lisesi															
Fatih Lisesi															
Ankara Lisesi															
Cumhuriyet Lisesi															
Çankaya Lisesi															
100															
125															
150															
175															
200															
Pop Müzik															
Türkü															
Klasik Alaturka															
Arabesk Müzik															
Rap Müzik															

Lise	Grup	Müzik Türü	Aldığı Puan

yukselbozer@butundunya.com.tr

Çözümler 149. sayfadadır.

SATRAÇ

Mustafa Yıldız

ÜN LÜ SATRAÇ USTALARI: 6 LASKER' İN VEZİR FEDALİ OYUNLARI

Edward Lasker

Satranç dünyasında II. Dünya Şampiyonu Emanuel Lasker' in dışında ünlü bir Lasker daha vardır. Almanya doğumlu, ABD vatandaşı olan Edward Lasker'in (1885-1981) asıl mesleği elektrik mühendisliğidir. Şampiyon Lasker'le tanışıp iyi arkadaş olan Edward'ın Emanuel Lasker'in uzaktan akrabası olduğu da söylenir.

Steadman - Ed. Lasker, Londra, 1913

17...Vxf3!! 18.gxf3 Fh3+ 19.Şg1 Kae8 0-1 Siyah, bundan sonra piyonu d2'ye sürecek ve beyaz arka sıra matı olacak. Yapacak bir şey yok!

Ed. Lasker-Thomas, Londra, 1912

11.Vxh7!! Şxh7 12. Axf6++ Şh6 13.Age4+ Şg5 14.h4+ Şf4 15.g3+ Şf3 16.Fe2+ Şg2 17.Kh2+ Şg1 18.Şd2+ # 1-0

Bir yıldırım partisi olan bu oyun, Lasker'in en ünlü oyunudur. Rakip şahı yuvasından vezir fedasıyla çıkaran beyazlar, tek hamlelerle kendi evine getirip mat ediyor. Müthiş! Mıknatıs Matı olarak ünlenen bu oyun için Botvinnik şöyle demiştir: "Sadece bu oyunu, Edward Lasker'in satranç tarihine geçmesi için yeterli olurdu."

Ed. Lasker-Englund, Schveningen, 1913

20. Vxc6!! Bxc6 21. Fa6+ ve mat! 1-0

DÜNYA YAŞ GRUPLARI ŞAMPİYONASI'NDAN

Monika Motycakova - Kübra Öztürk, Antalya, 2009

18 Yaş Bayanlar kategorisinde Dünya Üçüncüsü olan ulusal satranççımız Kübra Öztürk, bu oyunda uzun süre kalite alta oynamasına karşın askıda piyonlarını ustalıkla ilerleterek at manevrasıyla hem kaliteyi geri aldı hem oyunu kazandı.

35...Ab2 36.Vxa5 Vxa5 37. Fxa5 Ad3 38. Fxf7 Axc1 39.Kxc1 Fxe4 40. Fe6 Kc5 41 Fb4 Kc6 42.Fb3 d3 43.Kd1 c2 0-1

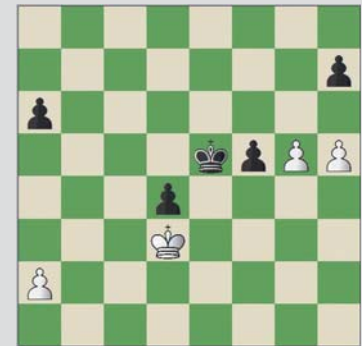
PROBLEM S.Baros, 1937

2#

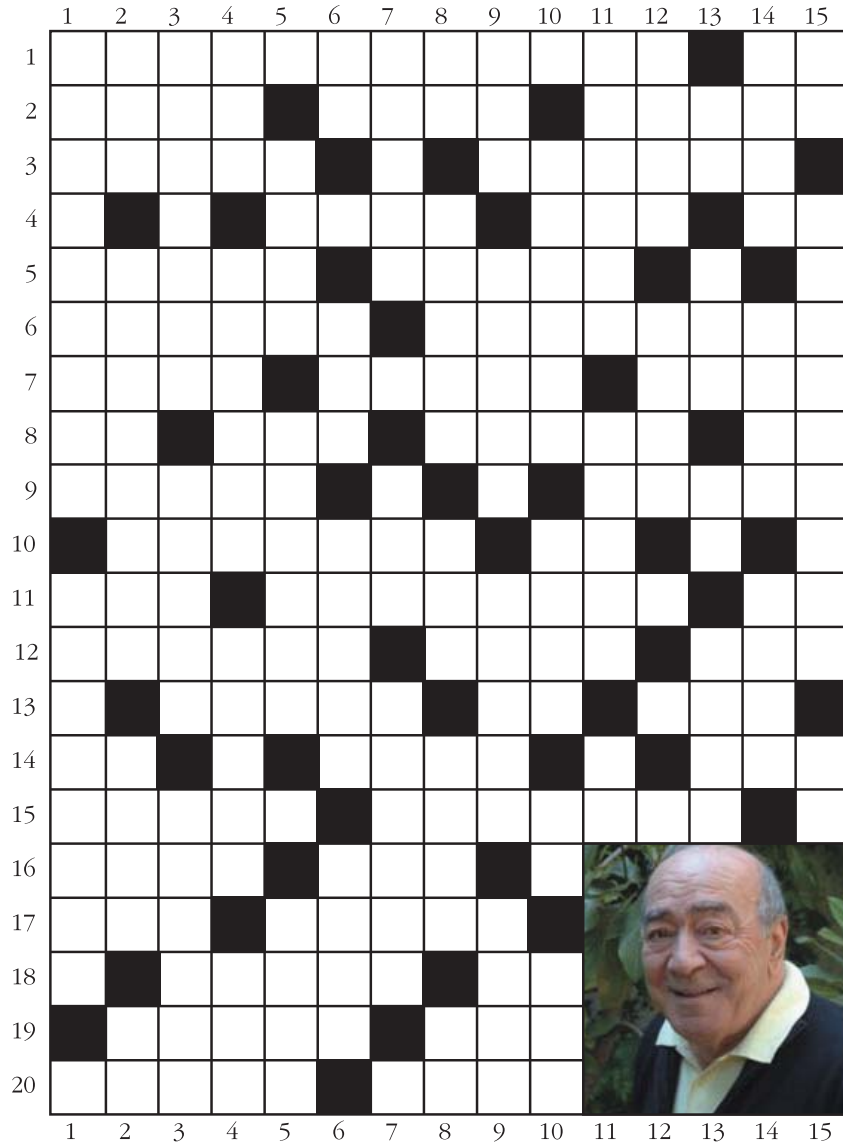
mustafayildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU Capablanca - Ed.Lasker, 1914

Beyaz Kazanır

Çözümler 149. sayfadadır.

Bulmacanın çözümü 149. sayfadadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- Fotoğrafta görülen sinema ve tiyatro sanatçımız. - İşaret. 2- Türü nedenlerle başarılı olmayan kişi. - Ses, ün.- İslam ülkelerinde, devletin bağımsızlığı belirtisi olarak, cuma ve bayram namazlarından önce okunan dua .. 3- Japonya'da bir kent. - Büyük çağlayan. 4- "..... Tepeş" (Kazıklı Voyvoda adıyla bilinen Eflak prensi). - Artvin ve Erzurum yörelerinde el ele tutuşularak oynanan bir halk oyunu. - Endonezya'nın plaka imi. 5- Parlak, pamuklu kumaş. - Çaresiz. 6- Benzenden türeyen bir amin.- Çanak-kale'de bir tatil beldesi. 7- Kıyı.- Bir kaynağa dayanmayan, hayali.- Adanılan şey. 8- Bir renk. - Hayvan ölüsü. - Bir tür otomobil yarışı. - Yunan alfabesinde bir harf. 9- İyilik, lütuf. - ".... Efe kan" (Sinema oyuncumuz). 10- Onarım. - Bazı yörelerde ayrına verilen ad. 11- Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çeviren düzenek.- Doğu Akdeniz'e yerleşmiş Avrupa kökenlilere verilen ad. - Başlıca içeceğimiz. 12- Çelişki. - Çin'in para birimi. - Hava üflemeğe yarayan aygıt. 13- Slavlar için IX. yüzyılda Yunan harflerine dayalı olarak düzenlenmiş alfabe.- Brezilyanın plaka imi. - Bir peygamber. 14- Helyumun simgesi. - Güney Amerika'da bir başkent. - İsviçre'de bir akarsu. 15- Rengi, kokusu ve tadı olmayan bir element. - İncelik, güzellik. 16- "..... Connery" (ABD'li sinema oyuncusu).- Göçebelerin konak yeri. 17- Atatürk Kültür Merkezi'nin kısa adı. - Yalıtılmış. 18- Havayla doldurulmuş, kaçıktan yapılan çocuk oyuncağı. - Litvumun simgesi. 19- Rüzgâr, şimşek ve gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı. - Yabani hayvanların ağızlarına takılı düzenek. 20- Çorum ili-ne bağlı bir ilçe.- Asıl konu.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- "Yoksun diye bahçemde çiçekler açmıyor bak", "Ömrümüzün baharı birlikte geçsin" gibi şarkıların bestecisi. - "Barış ..." ("Adem'in Trenleri ", "Bekle Dedim Gölgeye " gibi filmleri bulunan senarist, şair ve yönetmenimiz). 2- Habeş soylusu.- Çözümlemeli.- Amaç, gaye. - Baryumun simgesi. 3- Özüne uygun. - Sahip, iye. - Elbise kılfı. 4- Arnavutluk'un para birimi. - Başkaları. - C vitamini yönünden zengin, ekşi bir yiyecek.- İran'dan geçerek Kuzey Hindistan'a yerleşen halk. 5- ".... Dilligil" (1911-1971 yılları arasında yaşamış tiyatro sanatçımız). - İstanbul'un bir semti.- Duyuru. 6- San. - Argoda defol anlamında bir sözcük. - Kum falı. - Dünyayı zararlı ışıklardan koruyan tabaka. 7- ".... Akman" (Dizi ve sinema yönetmenimiz). - Öne sürülen tez.- Avrupa'da bir başkent. 8- İsim. - Senegal'in başkenti.- Atın yavrusu. - Anlam, mana. - Germanyumun simgesi. 9- ".... otuz beş, yolun yarısı eder." (C. S. Tarancı). - Argoda kurnaz kimse. - ".... Terziyan (1909-1994 yılları arasında yaşamış sinema sanatçımız). - Tasa, keder. 10- Dağ kirlangıcı. - Kudret. - Yoksul. - Dolayısıyla anlatma. 11- Aksaray ilinde turistik bir vadi. - Karda batmamak için ayağa takılan düzenek. - Bağışlama. 12- Dana budundaki kemiksiz ve sinirsiz olan en büyük kaba et. - Suudi Arabistan'da bir kent. 13- Paramızı imleyen harfler. - Çelikçomak oyununda kullanılan değnek. - İlgî eki. - "Memet" (Nazım Hikmet'in üvey oğlu olan edebiyatçımız). 14- Avrupa'da bir yarımada.- Devletçe bastırılan ödeme aracı.- Alan, meydan. 15- Kuzu sesi. - "Bir Pırlıttır Yaşamak", "Bir Genç Kızın Gizli Defteri " gibi kitapları bulunan yazarımız. - Arjantin'in plaka imi.

filizoskay@butundunya.com.tr

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

Hangi Dünya Düzeni

Banu Avar

Remzi Kitabevi

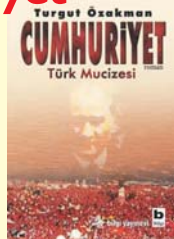
Küreselleşme adına dünyanın üzerine sis çöktürüyor. Karşılıksız kalmıyor. Sis bulutlarını dağıtma çabaları da sürüyor: “Ekranda kuklalar! Daha çok gazeteci ve akademisyenler arasından çıkıyorlar... Her biri eline verilmiş senaryoları başarıyla oynuyorlar... bazısı bilerek, bazısı habersiz, yüzyılın oyununu sahneliyorlar...(...) Türkiye'yi yönetenler sık sık “hazmettiren hazmettiren” değişimin dayatılacağı beyan ediyor. “Yumuşatma” ve “Hazmettirme” işinin en önemli aracı televizyonlar... Daha önce Yugoslavya'da da yapıldığı üzere, “Halkı günlük siyasetten uzaklaştırma ve sanal bir dünyaya hapsedme” tezgahı, televizyon dizilerine kuruluyor önce. Halkın büyük çoğunluğu, özdeş karakterler, buldukları dizilerde kendilerini kaybediyor. Diziler bir nevi toplum mühendisliği yapmaya başlıyor. Mafya dizileri, Türkiye'deki si-

yasi gelişmeleri anında yormuyor ve tamamen çarpık bir manzarayı cahil beyinlere mihliyor! Çocuk ve gençlik dizilerinde Türk gençliğine satanizmden, kuantum şarlatanlığına, büyü, sihir ve falcılığa kadar her türlü zehir zerk ediliyor(...) Tarihsel gerçekleri çarpıtan yazar, çizer, filmci şürekâ, Batı'nın takdirine mazhar oldukça daha büyük yünlünlür söylüyor, söyledikçe daha çok ödüllendiriliyor! Şu anda Türkiye'deki tüm kanalların başında Amerikalı, Avrupalı “uzmanlar” var. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de medya bombardımanını yönetiyorlar. On yıl içinde millet, yarışmacı ve izleyici haline getirildi. Zehirli bir toplum projesi halkın direnme gücünü sınıyor(...)

Cumhuriyet Türk Mucizesi

Turgut Özakman

Bilgi Yayınevi

Diriliş ve Şu Çılgın Türkler'den sonra Turgut Özakman iki ciltten oluşacak olan yeni kitabı ile “tarih Çarpıtıcı”larına karşı savaşımını sürdürüyor: “Sevgili gençler! Bütün bu özenler, dikkatler, çabalar, emekler, araştırmalar, kılı kırk yarmalar sizlere ve çevrenize, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ve ilk 15

yılının gerçek hikayesini anlatmak içindir. (...) Sahte tarihçiler ve yalan üreticisi yazarlar uzunca bir zaman bu konularda yalanlara ara vererek, susmuşlardı. Yakın zamanlarda yalan rüzgarları gazetelerde, televizyonlarda yeniden esmeye başladı. Bu kez bazıları yalanlara cumhuriyet dönemini de katıyor. Birbirlerine destek vererek sahte bir tarih üretmeye çabalyorlar. Bu yazıları okurken, konuşulanları dinlerken utanıyorum, midem bulanıyor. Bilimsel kılıklı kitaplarda yazıyorlar. Ama bilgisizlikleri, önyargıları, bilimsellikten uzaklıkları satır aralarından akıyor. Yalandan, çarpıtmadan, uydurmadan daha ayıp, daha ahlak dışı bir şey düşünmüyorum(...) Eskiye abartıyor, yeniye bir ucundan tutup karalıyorlar(...) Cumhuriyet'in ne kadar büyük bir nimet olduğunu anlamak için Afganistan'ı, Irak'ı, İran'ı, Pakistan'ı, Emirlikleri, Suudi Arabistan'ı, Suriye'yi, Mısır'ı, Liblya'yı, Tunus'u, Ceza-yir'i, Fas'ı, Müslüman Afrika'yı düşünün. Cumhuriyet'in önünde hazır bir model yoktu. Tarihteki doğurlardan yararlanın, yanlışlardan uzak durun.” Özakman “Cumhuriyet döneminin doğru, gerçek, dürüst, sevgi ve vefa dolu, özenli bir fotoğrafını” sunuyor.

Tek ve Tek Başına Türkan

Ayşe Kulin

Kendi kaleminden ve nehir söyleşi ile tanıdığımız Türkan Saylan'ın bilinmeyen yönlerini anlatan bir yapıt. 13 yaşından itibaren en eski ve en yakın arkadaşşı Gökşin Sanal ile mektuplaşmalarından yola çıkan Ayşe Kulin karşımıza bambaşka bir Türkan Saylan daha doğrusu Saylan'ın “içinde yaşadığı çocuğu” çıkarıyor: “Nietzsche 'üstün insan'dan bahsediyor. Buna ermek için kan gerek, harp gerek diyor ve hayatın yaratıcılık olduğunu söylüyor. Fikirleri deşşet verici ve delice olmasına rağmen, şimdi kendime göre manalandırabiliyorum. Sönen bir bedeni yeniden hayata kavuşturmak, yaratıcılığın ta kendisi, daha da üstünü değil midir Gökşin, bence bu böyledir... Ve bence 'üstün insan' ezen öldüren kumandan değil, yücelten, kurtaran, yaşatan hekimdir(...) Bugün bayram be kardeşim. 29 Ekim!(...) öylesine tatsızlaştı ki hayat! Nerde o eski şevk, o heyecan? Hatırlıyor musun, bir gün önceden bluzları ütülerdik, ne de acayip kumaşlar vardı. Flamalarımız eski püsküydü. Kimimiz kordon düşerdi, kimimize kalmazdı. O şapkaları kalıba koymak, kıvrım için ne uğraşırıldık değil mi?(...) O zaman biz hayatı yaşıyorduk. Hakikatleri keşfedeli veya ezileli beri, hayat bizi yaşıyor(...)

**BİR FOTOĞRAF
BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR**
Gönderi: Mehmet Emin Dolunay (Ankara)

Bütün Dünya'ya Bugün Abone Olun Derginiz Yarın Kapınıza Gelsin

Abonet ile üyelik çok kolay

Tıklayın
abonet@abonet.net

veya arayın
0212 314 0888

abonet

www.abonet.net

TÜRK RESSAMLARI: Dilek IŞIKSEL

1948 yılında Ankara'da doğan Dilek Işıkşel, Üsküdar Amerikan Kız Lise'sini bitirdikten sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi'nden 1972 yılında mezun oldu. 1996 yılına kadar çeşitli eğitim kurumlarında resim ve sanat tarihi dersleri verdi. 1997 yılından beri İstanbul-Beyoğlu Kuledibi'ndeki atölyesinde çalışan sanatçı, 1972'de iki arkadaşıyla ortak açtığı sergiden bugüne 26 kişisel sergi açmış, yurtiçi ve yurtdışında 70'den fazla karma sergiye katılmıştır.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320